

DEFENSA DA GLOBALIZACIÓN E DA MUNDIALIZACIÓN DO MERCADO. ENTREVISTA A PAUL KRUGMAN. ESTUDIO BIBLIOGRÁFICO SOBRE AS HIPÓTESES EN XOGO (2ª PARTE)

MIGUEL CANCIO ÁLVAREZ

Departamento de Socioloxía, Ciencia Política e da Administración
Facultade de Ciencias Económicas e Empresariais
Universidade de Santiago de Compostela

Recibido: 23 abril 1999
Aceptado: 10 maio 1999

INTRODUCCIÓN

Este artigo continúa o publicado no número anterior da *Revista Galega de Economía* (vol. 7, núm. 2, 1998, pp. 279-310), co título: "Chamamento dos economistas para saír do pensamento único, da globalización, da mundialización. Estudio bibliográfico sobre as hipóteses en xogo (1ª parte)". Na primeira parte do devandito artigo inclúense entrevistas e numerosas referencias a grupos, autores, publicacións... que, criticando o "pensamento único", o "neoliberalismo" e as súas novas armas como a "globalización", a "mundialización dos mercados", defenden con "novas roupaxes" o vello intervencionismo político.

Nesta segunda parte do traballo damos conta doutras hipóteses en xogo: as que defenden o liberalismo económico a escala internacional, as que defenden a nova fase do desenvolvemento económico relativa á globalización, á mundialización dos mercados. E que, como tódalas fases, esta de finais do milenio formula novos problemas, interrogantes, conflitos, desafíos...

En primeiro lugar, damos conta dunha entrevista co prestixioso economista americano Paul Krugman, publicada en *Le Monde Économie*, do 26 de maio de 1998.

En segundo lugar, traducímo-lo artigo: "Por un cumio sobre a mundialización", de Peter D. Sutherland, presidente do Consello para o Desenvolvemento do Ultramar (The Overseas Development Council, CDO), e de Goldman Sachs International. Foi director xeral do GATT (Acordo Xeral sobre as Tarifas e o Comercio) e comisario europeo; e John W. Sewell, director xeral do CDO.

En terceiro lugar, damos conta de referencias bibliográficas —unha parte delas comentadas— do campo económico, empresarial, xerencial, sociolóxico, político,

antropológico, das relacións internacionais... sobre as hipóteses que poñen en xogo os enfoques liberais e intervencionistas en relación cos asuntos, cos títulos desenvolvidos en ámbolos dous artigos.

"HAI MÁIS GAÑADORES CA PERDEDORES NA MUNDIALIZACIÓN", ENTREVISTA A PAUL KRUGMAN¹

Paul Krugman, profesor da Universidade de Stanford (California), investigador do Massachusetts Institute of Technology (MIT), medalla John Bates Clark en 1991 da American Economic Association (premio que outorga esa asociación cada dous anos ó mellor economista de menos de 40 anos), é autor dos seguintes estudos, obras...: *Exchange-Rate Instability* (1989); *Rethinking International Trade* (1990); *La era de las expectativas limitadas* (1991); *Geografía y comercio* (1992); *Inequality and the Political Economy of Eurosclerosis* (1993); *What do we Need to Know About the International Monetary System?* (1993); *Vendiendo prosperidad: sensatez e insensatez económica en una era de expectativas limitadas* (1994); *Desarrollo, geografía y teoría económica* (1995); *Technology, Trade and Factor Prices* (1995); *El internacionalismo "moderno". La economía internacional y las mentiras de la competitividad* (1996); *La organización espontánea de la economía —The Self-Organizing Economy—* (1997); P. Krugman [ed.]: *Strategic Trade Policy and the New International Economics*, 1986; con H. Elhanan: *Market Structure and Foreign Trade: Increasing Returns, Imperfect Competing and the International Economy* (1985); con E.M. Graham: *Foreign Direct Investment in the United States* (1991); con M.H. Miller: *Why Have a Target Zone?* (1992); con A.J. Venables: *Integration, Specialization and Adjustment* (1993); con M. Obstfeld: *Economía Internacional: teoría e política* (1994), etc.

Krugman intervén de forma regular no debate público, pois entende que o economista debe tratar de explicar qué é o que fai, para qué serve, cáles son as súas hipóteses e os seus puntos de vista sobre o que está sucedendo.

Krugman considera que unha das principais funcións do científico social é a de loitar firmemente contra os lugares comúns, os tópicos dominantes, contra o fetichismo da linguaxe, os ungüentos e as receitas máxicas, o esoterismo economicista... Krugman, neste sentido, declarou que cómpre "buscar, escribir ensaios para non-economistas que sexan claros, efectivos e, incluso, divertidos"; que "rexeita o saber convencional sen fundamento científico e que pretende enfrontarse ó futuro cunha razón sen tópicos nin falacias".

Krugman goza de gran prestixio internacional. Vexámo-lo que din del grandes expertos económicos.

C. Fred Bergsten, director do Institute for International Economics: "Paul Krugman é un dos economistas máis creativos e brillantes do mundo hoxe en día.

¹ Catedrático de Economía no Massachusetts Institute of Technology (MIT).

Sitúa acontecementos internos nun contexto internacional e trata con realismo os problemas de política económica ós que actualmente se enfrontan os EE.UU."

Pat Choate, vicepresidente da TRW, Inc.: "En toda a gran variedade de temas económicos —dende a competitividade comercial e industrial ós tipos de cambio e á débeda do terceiro mundo— non hai ninguén máis consistentemente claro, convincente e intuitivo que Paul Krugman, quen podería moi ben se-lo economista máis influente da xeración dos nosos días".

Krugman foi invitado a Galicia polo prestixioso economista español Guillermo de la Dehesa, director do Instituto de Estudios Económicos do Banco Pastor, dende o que vén desenvolvendo unha destacada actividade coa realización de seminarios, xornadas de economía, publicación de traballos de investigación económica sobre a realidade galega, promovendo estudos e informes sobre a economía galega..., do que foi conselleiro-delegado e co que segue vinculado. Krugman deu unha conferencia na Fundación Barrié de la Maza do Banco Pastor na Coruña —fundación que, tamén por iniciativa de Guillermo de la Dehesa, veu organizando conferencias con prestixiosos economistas de ámbito nacional e internacional—.

No marco da celebración da conferencia de Krugman, que tivo lugar en 1998, o economista americano, acompañado de Guillermo de la Dehesa, foi entrevistado polo equipo directivo e económico de *La Voz de Galicia* (entrevista publicada en *La Voz de Galicia* de 16 de xaneiro de 1998).

A continuación, incluímo-la devandita entrevista con Paul Krugman.

P.- Os reveses actuais da liberalización, ¿deben ser tomados en serio?

R.- En materia política, son igual de clarividente ca calquera outro. Constató a emerxencia en política dun movemento antimundialización. Niso hai unha especie de converxencia da dereita e da esquerda, James Goldsmith, Patrick Buchanan... Non sei qué repercusións políticas terá todo isto. Pero é unha realidade e unha ameaza para a mundialización.

Acabo de face-la crítica do libro de Joh Gray: *False Dawn: The Delusions of Global Capitalism* (Londres: Granta Books), —*Falso amencer: a ilusión do capitalismo global*— que fixo moito ruído en Inglaterra, e que é unha crítica de dereitas contra a mundialización. William Greider, que nos EE.UU. é un antimundialista de esquerda, mantén unhas diferencias case imperceptibles con Gray. Todos eles queren deter, queren para-la evolución.

P.- ¿Di vostede, polo tanto, que os conflitos internacionais entre os EE.UU. e Europa, entre os países industriais en xeral, non teñen importancia económica real?

R.- Cómpre distinguir entre a realidade dos conflitos e a percepción que se ten deles. O comercio entre os EE.UU. e Europa é practicamente un xogo no que todos gañan. Case nunca hai perdedores. Como moito, pode haber unha industria que sufra... Isto non lles impide ós políticos e intelectuais imaxinar que hai un conflito... e, daquela, a pantasma pode converterse nunha realidade.

No comercio norte-sur hai verdadeiros perdedores, a mundialización ten un impacto real sobre o traballo non-cualificado. Pero, incluso neste punto, frecuente-

mente é a imaxinación a que substitúe a análise dos verdadeiros conflitos de intereses.

P.- ¿Quere dicir vostede que o libre comercio é bo sempre, para todos e en todo momento?

R.- Ninguén di isto. Colla vostede os manuais de economía. De entrada, expoñen o modelo teórico de Ricardo, no que o libre comercio é bo para todos. Pero todos engaden inmediatamente, no capítulo seguinte, que dende que se toman en conta as características de cada país, onde o capital e a terra non son utilizados da mesma maneira, daquela o libre comercio producirá rapidamente gañadores e perdedores. Os terratenentes ingleses, no século XIX, opoñíanse á libre importación de cereais, pois sufrían perdas. Sen embargo, as gañancias para o país eran superiores ás perdas dos terratenentes². Dábase un verdadeiro problema de distribución. Sempre hai problemas de distribución dos ingresos, pero máis ben no interior dos países, non entre eles.

Pero isto que acabo de dicir é verdade en tódolos campos, e o comercio non se ve máis desfavorecido có resto. Incluso podemos esperar que os gañadores sexan máis numerosos có perdedores. O comercio non é un xogo de suma cero.

P.- Pero, ¿acaso o libre comercio non é, sobre todo, unha ideoloxía, dado que o que verdadeiramente queren tódolos estados é protexer-los seus mercados?

R.- Sería un erro ser cínico neste asunto e dicir que todo o mundo aparenta, finxe practicalo libre comercio. As políticas comerciais están máis próximas do verdadeiro libre comercio do que se imaxina xeralmente.

¿Que hai verdadeiramente tralo proteccionismo americano? Nós protexémo-lo téxtil máis ca ningún outro sector e protexemos tamén o sector azucreiro, pero todo iso non representa unha gran cousa no conxunto da nosa economía³. A isto

² N.T.: Moi interesante observación de Krugman que se refire ó que en socioloxía podíamos denominar como a análise dos espazos posicionais dos axentes e grupos en xogo. Trátase de analiza-las estratexias que desencadenan os axentes e os grupos sociais, os países..., para defender, na práctica real, os seus intereses, os seus espazos posicionais. Isto levarano sempre a cabo con grandes proclamacións, sempre o xustificarán en nome de ideoloxías varias, de nobles intereses: a patria, a nación, o mundo, a xustiza, a ética, a virtude, a igualdade, a liberdade, a fraternidade, a solidariedade, a transformación, o humanismo, os valores familiares...

³ N.T.: Isto non é o que pensa a Comisión Económica para América latina y el Caribe (CEPAL), con sede en Chile. *La Gaceta de los Negocios*, o xoves 23 de xullo de 1998, p. 12, daba o seguinte titular: "La CEPAL denuncia las trabas "intimidantes" de EE.UU. a los productos latinoamericanos". Este artigo, asinado por Myriam Zapata, di: "Washington no parece hacer gala de su tremendo interés por liberalizar el mercado mundial en la era de la globalización. Exportar a Estados Unidos se ha convertido en una "tarea intimidante", segundo o último informe da CEPAL. Máis de 44.000 autoridades federais, estatais e locais aplican 89.000 normas para produtos dentro da súa xurisdicción, polo que acceder ó mercado estadounidense "es un proceso caro y engorroso que puede llevar años", indica o informe. Os aranceis non constitúen a barreira principal para as exportacións latinoamericanas, xa que case o 70% de tódolos envíos ingresaron o ano pasado libres de impostos. A CEPAL apunta que son as medidas antidumping e os dereitos compensatorios os que protagonizaron a restricción das importacións. Só en 1997 puxéronse en práctica 16 novas accións relacionadas con medidas antidumping e dereitos compensatorios, tres das cales afectaron a países latinoamericanos, que decidiron negociar acordos de restricción de exportacións para evitaren penalizacións. Durante varios anos, EE.UU. mantivo estes acordos con Brasil, Venezuela, México e Trinidad Tobago que, ó expirar en 1992, orixinaron unha serie de reclamos antidumping por parte da industria do aceiro norteamericano. En canto ás normas e requisitos do gran mercado estadounidense, a CEPAL afirma que o seu amplo número complica a situación e advirte que estas barreiras "tomaron a forma de protección". Esa mesma protección que Washington intenta desfacer no resto do mercado mundial.

cómpre engadi-las barreiras, os despropósitos e os diversos conflitos comerciais nos que se meten os EE.UU.

En total, e despois de todo isto, o prezo do consumo só aumenta a penas un cuarto de punto atribuído ás barreiras no sector téxtil, e non aumenta practicamente nada no resto dos sectores. De feito, a lista de sectores protexidos no mundo é bastante curta: a confección, a agricultura en Europa e no Xapón, e a aviación comercial en Europa. Estamos bastante preto do libre comercio, sorprendentemente preto. E isto non resulta dunha ideoloxía ou dunha boa comprensión da teoría económica senón dun sentimento difuso xeral de que o libre comercio é unha boa cousa.

P.- ¿Pode correrse o risco dunha onda de proteccionismo?

R.- Pódese. O problema da teoría do libre comercio presentada polos economistas reside en que esta é contraria á intuición. Esixe unha ampla reflexión⁴. O consenso ó seu favor foi grande, pero o problema é que nunca gozou dun apoio moi forte, incluso dentro das elites. En calquera caso, o consenso vese protexido e mantense polos éxitos económicos. Pero se a situación se deteriora, este podería desmoronarse, apagarse facilmente.

P.- ¿En que casos?

R.- Se os EE.UU. sofren simultaneamente unha recesión e unha forte agravación do seu déficit comercial, o libre comercio podería verse ameazado. Nos anos 80, o déficit comercial era enorme, pero o crecemento era forte. Despois, a comezos dos 90, tivemos unha recesión, pero o déficit reducírase. Hoxe, o déficit comeza a medrar nun ambiente de euforia económica. Estamos encamiñándonos cara a un inchazón dos déficit nos anos próximos. Chegados a este punto, abondaría un bo crack da bolsa...

Os políticos estanse preparando para isto: Pat Buchanan —un dos candidatos do Partido Republicano norteamericano—, cunha versión dulcificada, e Richard Gephardt —un dos candidatos do Partido Demócrata—. Buchanan presentouse cun programa claramente proteccionista en 1996. Non chegou moi lonxe, pero en épocas de forte crecemento económico os electores non están moi descontentos. Se Europa sufrise proximamente unha recesión, se os electores constatasen que a unión monetaria non fose tan ben como se esperaba, o libre comercio podería sufrir un revés, dado que en varios países europeos hai diversas variantes do proteccionismo conservador.

P.- ¿Prevé vostede un crack bolsista?

R.- O crecemento actual do mercado bolsista non é lóxico. Habería que ver se un crack da bolsa daría lugar a unha recesión. Alan Greenspan —presidente da Reserva Federal, a institución norteamericana equivalente ós bancos centrais europeos— está encargado dunha misión moi difícil, a situación é imprevisible. Non teríamos necesariamente unha depresión, senón unha recesión como a de comezos dos anos 90 que, vista cunha certa perspectiva, non foi tan severa.

⁴ N.T.: Os medios de comunicación de masas de finais do século XX, coa choiva permanente de información baseada no show, no espectáculo que lanzan, están polo impacto mediático instantáneo e non por promover a reflexión.

Pode suceder que os dous partidos políticos americanos promovan candidatos que non son favorables ó libre comercio. Alguén que dixese ser favorable ó libre comercio, ó mantemento dos valores sociais e que, á vez, se pronunciase en favor de América ante todo: *America first*.

No transcurso dunha elección sempre se pode da-lo risco de que alguén queira inclina-lo péndulo contra a mundialización. Pat Buchanan, como John Gray, din ámbolos dous que queren loitar contra a mundialización, co fin de defende-la familia. Isto ten unha forte carga emocional e supón unha ameaza para a mundialización. A historia entre as dúas guerras mostrou que a mundialización non é inexorable. A tecnoloxía faina posible, pero non necesaria. A política implica sempre a posibilidade de freala, de detela⁵.

POR UN CUMIO SOBRE A MUNDIALIZACIÓN: OS QUE QUEREN LEVANTAR BARREIRAS Ó COMERCIO E ÓS INVESTIMENTOS PARA TRATAR DE ATOPA-LA ANTIGA INDEPENDENCIA PERDIDA CONFUNDEN A CAUSA E O EFECTO

A continuación, reproducímo-lo artigo citado anteriormente de Peter D. Sutherland e John W. Sewell, que foi difundido nos foros económicos máis importantes do mundo, e publicado durante o ano 1998 nos principais países occidentais no marco do debate internacional sobre a globalización e a mundialización dos mercados: "Por un cumio sobre a mundialización: os que queren levantar barreiras ó comercio e ós investimentos para tratar de atopa-la antiga independencia perdida confunden a causa e o efecto". Estes autores din e propoñen: "*Chegou a hora de repensar con seriedade a maneira en que as institucións internacionais e os dirixentes nacionais lles fan fronte ás tensións e ós problemas creados pola mundialización*"⁶. A crise económica en Asia mostra que as accións *ad hoc* do Fondo Monetario Internacional e do Banco Mundial son, por definición, medidas illadas, temporais, frecuentemente necesarias e eficaces.

No seo do Consello para o Desenvolvemento de Ultramar (CDO), pensamos que só un cumio coidadosamente preparado sobre a mundialización pode abri-la

⁵ N.T.: En situacións de crise, de graves problemas sociais, de graves ameazas socioeconómicas para amplos colectivos, para amplos sectores sociais, o electorado pode agarrarse a un cravo ardendo, pode inclinarse por saídas populistas, nacionalistas... moi perigosas e conflictivas. Tivo lugar en 1999 en Venezuela e pouco antes en Serbia (Iugoslavia) e noutros países con moi graves problemas económicos e sociais.

⁶ N.T.: Que fagan fronte ós problemas que presenta a mundialización a escala económica pero tamén política, a escala da nova orde política, económica e social internacional. Problemas como os do racismo e a xenofobia, o xurdimento de novos e violentos populismos, fundamentalismos, nacionalismos, fanatismos; a inoperancia das Nacións Unidas ante as grandes masacres, as grandes migracións, as grandes deportacións que veñen tendo lugar en Europa, en África, en Asia...; o problema da corrupción internacional, nacional, local, do narcotráfico, o tráfico de armas, o branqueo do diñeiro contando con grandes expertos, nichos, agochos, paraísos fiscais e zonas de desembarco...; o problema das novas e moi poderosas e sofisticadas mafias...

vía á toma de medidas no longo prazo, que son as que anticiparán e impedirán as crises vindeiras.

O cumio do G8⁷, que terá lugar o próximo ano en Alemaña, debería programar un encontro desta natureza. Francia, polos lazos históricos que ten cos países en vía de desenvolvemento, ten un papel maior na promoción deste evento⁸. É dicir, Francia —a Francia de Chirac e Mitterrand— actuou desa forma co fin de salvagarda-los seus intereses económicos e xeoestratéxicos na zona. Outro tanto fixeron Alemaña e o resto dos países europeos, occidentais e orientais, no estoupido violento de Iugoslavia, no que consideran a súa zona de influencia. E qué dicir dos EE.UU., que apoiaron, onte e hoxe, os peores réximes dictatoriais, tiránicos, sanguentos..., réximes asoballadores que sistematicamente incumpriron as resolucións das Nacións Unidas.

Os EE.UU., o país máis poderoso do mundo, e mailo resto dos países do G8 —e os que se lles unan— como non "cambien o *chip*", como non cambien de criterio á hora de actuar internacionalmente pensando unicamente nos seus mesquiños intereses, é igual que celebren novos cumios, que cren novos foros, fagan novos manifestos, redacten e aproben novas declaracións universais de dereitos... Véxanse, tamén: Bogoumil Jewsiewichi Dr. (1999): "Disciplines et déchirures. Les formes da violence", *Cahiers d'Études Africaines*, núm. 150-152, (abril). Importante traballo que dá conta dunha serie de estudos que analizan as violencias e os estragos do continente africano; C. Taibo⁹ (1999): *Las transiciones en la Europa central e oriental. ¿Copias de papel carbón?* Los Libros de la Catarata. Serie Desarrollo y Cooperación, en colaboración coa Universidade Complutense; P. Canaes e Br. Cabanes (1999): *Passions albanaises. De Berisha au Kosovo*. Odile Jacob; Miletitch, N. (1998): *Trafics et crimes dans les balkans*. PUF. (Di o autor Nicolas Miletitch: "*Non é casual que os países máis implicados na criminalidade organizada sexan os que se viron máis tocados pola guerra civil, o caos, a anarquía ou unha situación económica particularmente dramática, a saber: as repúblicas da ex-Iugoslavia, Albania, Bulgaria*". O autor presenta os Balcáns como unha zona

⁷ N.T.: Lembremos que coa crise de Kosovo o presidente ruso propuxo unha reunión do G8, é dicir, dos países máis ricos do mundo: EE.UU, Alemaña, Xapón, Inglaterra, Francia, Italia, Canadá, ós que se lles engadiría Rusia.

⁸ N.T.: Sen embargo, acaba de publicarse en abril de 1999, baixo a responsabilidade maior e coordinación da investigadora norteamericana Alison Desforges da Federación Internacional de Dereitos do Home e do Human Rights Watch, o voluminoso e documentado informe de 900 páxinas *Aucun témoin ne doit survivre. Le génocide au Rwanda (Ningunha testemuña debe sobrevivir. O xenocidio de Ruanda)*, Khartala. Este informe, que lle levou á autora xunto a outros investigadores máis de 4 anos de investigacións, nos que consultaron vítimas e verdugos, pon de manifesto que ese xenocidio, que provocou medio millón de mortos, foi deliberado, premeditado e a súa preparación foi coñecida pola comunidade internacional. Demostra que non foi o estoupido de odios tribais senón a vontade consciente dunha elite política. Din máis os seus autores e moito máis grave aínda, isto é, que esta brutal matanza, que o seu desencadenamento, puido ser evitado pero os gobernos estranxeiros e, moi especialmente, o francés non o fixeron, non fixeron nada para detela. Incluso, din os autores, que Parós ó recoñece-lo poder dos hutus é un dos responsables desa masacre, pois a lexitimación dese réxime foi un factor importante da participación da poboación nas matanzas que bautizaron como de "autodefensa".

⁹ Carlos Taibo é profesor de ciencia política e director do programa de estudos rusos da Universidade Autónoma de Madrid.

terrorífica á marxe da lei, un espacio de non-dereito, assolada polo tráfico de armas, a droga, a documentación ilegal, sociedades pantalla, o contrabando, os coches roubados, o branqueo de cartos, a trata de brancas, a explotación de nenos e mailo tráfico de órganos. A policía occidental calcula que entre o 80% e o 90% da heroína que entra en Europa occidental procede da ruta dos Balcáns).

Actualmente estamos comezando a sentir tódolos efectos da mundialización, desta revolución do comercio, os investimentos e os cambios tecnolóxicos, que un día levanta unha economía e ó día seguinte a tumba.

Globalmente, os efectos da mundialización son máis benéficos. O comercio mundial, estimulado por unha liberalización sen precedentes, continúa medrando máis rápido cá produción económica a escala planetaria, o que dá lugar a unha produtividade e a unha eficacia creadoras de millóns de empregos. Aínda máis impresionante é a progresión dos investimentos a escala internacional destinados á creación de autoestradas, aeroportos e fábricas nos países pobres.

Nos anos 90, os investidores estranxeiros destinaron 1000 millóns de dólares ós países en vías de desenvolvemento. Este comercio e estes investimentos elevan o nivel de vida de determinadas nacións tan rápido que moitos non o crían posible.

Pero se a mundialización aumenta o nivel de vida de numerosas rexións, ó tempo vólveas máis vulnerables á volatilidade dos capitais, fai máis dura a vida ós que lles molestan os cambios e ameaza con deixar tras si, e bastante lonxe, unha parte do mundo.

Non é un azar que os decepcionantes resultados económicos da maioría da África subsahariana teñan lugar cando o comercio e os investimentos van con atraso nestes países.

O primeiro desafío da mundialización está en asegurar un reparto dos beneficios para todos. A maioría das previsións indican que o crecemento económico continuará retardándose no mundo desenvolvido, e que a expansión dos mercados nos países en vías de desenvolvemento debe continuar mellorando o seu nivel de vida. Catro mil millóns de homes e mulleres viven con menos de 1500 dólares (225.000 pesetas por ano). A mundialización pode facerlles saír da pobreza e introducirlos no mercado¹⁰.

¹⁰ N.T.: Haberá que ver en qué mercado se introducen. Así, se tomámo-lo caso do estoupido da URSS e o seu acceso ó mercado, vemos que se trata dun mercado controlado por mafiosos. Se agora tomámo-lo mercado dos países máis ou menos fundamentalistas, tanto dos máis ricos como dos máis pobres, vemos que ese mercado está baixo o control de réximes autoritarios, tiránicos, medievais, corruptos, clientelares. Se agora collemos países democráticos da área europea occidental ou da área latinoamericana, vemos que o mercado se desenvolve, en bastantes casos, no marco dunha competencia clientelar, dunha competencia sen principios, no marco dun xogo sucio e amañado onde a politiquería, o corporativismo, o proteccionismo e o funcionarismo, onde a corrupción, o branqueo, os tráficoos ilegais..., onde os cazadores de rendas, de subvencións... teñen bastante peso. Se agora collemo-los EE.UU., vemos que por mante-lo seu liderado político, económico e cultural está disposto a apoiar ata ós "talibáns" e que o seu modelo cotián de vida, presidido en gran medida polo culto ó dólar, ó "triumfo" como sexa preciso, está conducindo, mantendo, xerando as maiores cotas de violencia social. Se agora collemo-los organismos internacionais vemos que unha boa parte deles, incluídos os máis importantes, sumíronse nunha rutina bastante incontrolada e desbocada de superprivilexios para os seus membros e achegados, nunha rutina burocrática, clientelar, de dilapidación e bastante corrupta que, para colmo, foi incapaz en Europa, en África, en Asia... de facerlles fronte a moi graves e sangrientos conflitos...).

O segundo desafío da mundialización reside no temor de que o crecemento que esta promove sexa desestabilizador. A crise asiática, ameazando a algunha das economías máis fortes, intensifica estes temores. O problema reside en que se un país queda atrás, a súa situación é bastante peor cá producida pola desestabilización.

Un terceiro desafío concirne á inquietude, entre as nacións máis ricas, de preguntarse se a concorrència internacional non vai supoñer unha nivelación pero por abaixo. A realidade demostra que xusto sucede o contrario, e que o estancamento dos salarios nos EE.UU. e o paro europeo teñen outras causas: os cambios tecnolóxicos, unha mala formación profesional e o avellentamento da forza de traballo¹¹.

Sen embargo, as urnas mostran que, cada vez máis, os cidadáns culpan ó comercio e ós investimentos, o que mina a autoridade requirida para achega-los apoios necesarios a Asia e arranxar outras cuestións a escala mundial¹².

O cuarto desafío da mundialización está ligado ós problemas que se complican coa expansión do comercio, dos investimentos, da tecnoloxía e da comunicación: a degradación da contorna, as enfermidades, os fluxos migratorios, a criminalidade e o terrorismo. A capacidade para facerlles fronte a estes desafíos, trala caída do Muro e a situación posterior á guerra fría, dependerá dunha mellor cooperación internacional.

Sen ningunha dúbida, a mundialización do comercio e dos investimentos reduciu a independencia dos gobernos e fixo menos previsible a existencia de moitos axentes. Pero aqueles que queren levantar barreiras contra o comercio e os investimentos para tratar de atopar-la "perdida independencia de antano" confunden a causa e o efecto.

Ó tratarmos de aumenta-lo nivel de vida, creamos este mundo novo de mercados mundiais e da comunicación instantánea que gañou en eficacia e en competencia, ó supera-los gobernos nacionais. O obxectivo, polo tanto, non reside en privar-los axentes da súa liberdade, pola contra, búscase xusto o oposto: baixar custos, amplia-lo campo de elección, distribuír máis os capitais, abrir novos mercados, é dicir, permitir a cada un decidir sobre o seu destino.

O CDO propón a realización dun cumio mundial que reuniría os países que representan as vellas nacións industriais, as potencias emerxentes e os estados con-

¹¹ N.T.: Haberá que engadir, no caso do paro europeo, a falta de apoio a unha economía realmente emprendedora, onde se promova realmente ós creadores e redistribuidores de riqueza, e non ós vellos e novos cazadores de renda animados polas subvencións públicas, por novas formas de clientelismo, corrupción... E no caso americano, aínda que aumenta o emprego e o dinamismo económico, mantéñense e aumentan as desigualdades, a exclusión, a fractura social e racial, a violencia urbana, racial, xuvenil, escolar... O país máis rico e poderoso do mundo foi incapaz de aprobar unha lei que garantise o dereito a unha asistencia sanitaria universal, é dicir, completa, para todos, especialmente para os máis pobres, de forma gratuita. Outro tanto sucede cos anciáns máis pobres que se ven privados, por falta de diñeiro, da asistencia en centros, servizos, residencias, complexos que garanten bos servizos e atencións.

¹² N.T.: Cando hai graves problemas sociais sentidos e vividos por amplas maiorías, o poder non queda baleiro senón que poden ocupalo, por medio das urnas, visionarios, fanáticos, populistas, ex-golpistas..., como onte Hitler que gañou as eleccións ou como hoxe Milosevic en Iugoslavia, Chaves en Venezuela..., que tamén as gañaron).

frontados á marxinação. Sería un gran paso para facerlle fronte á mundialización.

As instancias internacionais existentes non están adaptadas á nova situación. O cumio do G8, que reagrupa ós 8 países máis industrializados, vese demasiado limitado na súa representación; o BM e o FMI están demasiado orientados cara a cuestións financeiras.

Son numerosos, nós sabémolo, os que ven neses cumios unha perda de tempo. Este sentimento está en gran parte ligado á cita anual do G8, que comezou a perder sentido hai preto de 10 anos. Sen embargo, outras reunións deron resultado cando trataron asuntos concretos como, por exemplo, en 1994 a reunión de dirixentes da zona Pacífico, que lanzou as negociacións sobre o librecambio.

O cumio que propoñemos nós sería un evento puntual que tería lugar a finais de 1999. Non se trataría dunha negociación, nin substituiría a ningún outro foro.

A diferenza do G8, o *Cumio da mundialización* reuniría países que representarían o mundo enteiro en tódolos niveis de desenvolvemento. A presenza dunha vintena de dirixentes permitiría, á vez, unha ampla participación e unha implicación de cada un no debate.

O programa definitivo sería aprobado polos gobernos participantes. Non obstante, nós propoñemo-la creación dun comité de sabios elixidos polos gobernos, que os someterían a unha orde do día que abordase os catro desafíos esbozados anteriormente.

Non hai receitas salvadoras para enfrontarse á mundialización. As cuestións que suscita son máis difíciles de abordar se os gobernos actúan illadamente, cada un polo seu lado. Un cumio sobre a mundialización non resolvería tódolos problemas, pero a acción colectiva pode constituír un progreso decisivo e xera-la confianza que permita supera-los desafíos máis audaces.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

A continuación incluímos referencias bibliográficas teórico-prácticas, con diversas e contradictorias hipóteses en xogo: de política económica; xestión pública e/ou privada; teoría económica; comercio e economía internacional; relacións e organizacións internacionais; estrutura económica; teoría e prácticas empresariais e de *management*; teoría e prácticas financeiras; teoría e práctica de xogos; análises socioeconómicas, sociolóxicas, socio-históricas, psicosociolóxicas, históricas, xeográficas, estratéxicas, urbanísticas, xurídicas, políticas, antropolóxicas, comparativas... sobre os diversos asuntos e apartados desenvolvidos neste artigo (2ª parte) e no anterior (1ª parte), incluíndo publicacións que tratan sobre Galicia e España, sobre a economía e o nacionalismo, sobre a economía e o rexionalismo, no marco da globalización, da mundialización.

ABDELKADER, S.A.: *Norte-Sur: los grandes desafíos. Teoría y práctica del nuevo orden económico internacional*. FCE.

ADDA, J. (1999): *Globalización de la economía*. Sequitur. (Contén unha ampla bibliografía por seccións: "Orígenes y desafíos"; "Integración y exclusión", "Confrontación y cooperación"...).

AGLIETTA, M. (1978): *L'Occident en désarroi, ruptures d'un système économique*. Dunod. (Traducida ó castelán). (Atopámonos ante un reputado teórico do intervencionismo económico).

AGLIETTA, M. E OUTROS (1987): *Keynesianisme et sortie de crise*. Dunod.

AGLIETTA, M.; BRENDER, A.; COUDERT, V. (1990): *Globalisation financière, l'aventure obligée*. Cepii-Economica.

AGLIETTA, M.; ORLÉAN, A. (1982): *A violence de monnaie*. PUF.

AGUIAR, F. [comp.] (1997): *Intereses individuales y acción colectiva*. Pablo Iglesias. (O compilador inclúe textos de grandes autores: J. Elster, M. Granovetter, M. Taylor, Ch. Tilly, D. Gambetta. Aplicación da teoría dos xogos, que tanto éxito está tendo no campo económico, empresarial e noutros para analiza-lo xogo das estratexias, dos intereses individuais nas múltiples eleccións que teñen lugar no desenvolvemento da acción colectiva nas súas diversas manifestacións: as revolucións, o crime organizado, as folgas, as revoltas, os grupos de interese...).

AGUIAR, F.; MOSCOSO, L. [comp.] (1997): "Teoría y metodología de las revoluciones", *Zona Abierta*, núms. 80-81. (Xa citado no texto incial sobre o "pensamento único", contén unha ampla bibliografía, comentada en moitos casos, sobre analistas clásicos e contemporáneos dese asunto).

ÁGUILA, J. (1998): "Sociomanagement en la economía global", *Harvard-Deusto Business Review*, núm. 85, (xullo-agosto), pp. 64-68. (José Águila é director xeral de IOR Consulting).

AGUILAR, J.M. (1997): *El 0,7% y el diálogo norte-sur*. Dykinson.

AGUILERA KLINK, F.; ALCÁNTARA, V. [comp.] (1994): *De la economía ambiental a la economía ecológica*. FUEM. (Nesta publicación interveñen grandes autores: Pigou, Coase, Solow, Pearce, William Kapp, Martínez Alier, R. Passet, Naredo, etc.).

AGUIRRE, M.; MALGESINI, G. [comp.] (1991): *Misiles o microchips: la conversión de la industria militar en civil*. FUEM.

ALBARRACÍN, J. (1994): *La larga noche neoliberal: políticas económicas de los ochenta*. Icaria.

ALBI, E.; GONZÁLEZ-PÁRAMO, J.M.; LÓPEZ CASANOVAS, G. (1997): *Gestión pública. Fundamentos, técnicas y casos*. Ariel.

ALBIZU, E. (1997): *Flexibilidad laboral y gestión de los recursos humanos*. Ariel. (Eneka Albizu formula a necesidade de desenvolve-la flexibilización nas empresas nos tempos que corren, a relación entre flexibilidade laboral, competitividade e xestión dos recursos humanos. Analízase a flexibilidade laboral nos seus aspectos técnicos, económicos, laborais e sociais e a forma de aplicala).

ALLAIS, M. (1972): *La libéralisation des relations économiques internationales*. Gauthier-Villars. (O francés Maurice Allais foi premio Nobel de economía).

ALTVATER, E.; MANKOPF, B. (1996): *Grenzen der Globalisierung. Ökonomie Ökologie und Politik in der Weltgesellschaft*. Münster: Westfälischer Dampfboot.

- ALVARADO PÉREZ, E. [coord.] (1998): *Retos del estado de bienestar en España a finales de los 90*.
- ÁLVAREZ, T.; CABALLERO, M. (1997): *Vendedores de imagen. Los retos de los nuevos gabinetes de comunicación*. Paidós. (Cómprase analizar cómo os gabinetes de comunicación do neoliberalismo, do antipensamento único... —podríamos bautizalos como os representantes do pensamento xusto, necesario e correcto— venden os seus produtos, imponen os seus símbolos, códigos, iconografía, representacións, imaxinarios..., colocan o seu repertorio nos seus respectivos mercados. Mesmo se dan casos de vendedores do bálsamo antipensamento único que pasaron a vender unguentos neoliberais e, en menor medida, de neoliberais que pasaron a colocar mercadoría do pensamento correcto...).
- ÁLVAREZ-URÍA, F.; GARCÍA SANTESMAS, A.; MUGUERZA, J.; PASTOR, J.; RENDUELES, G.; VARELA, J. [comp.] (1998): *Neoliberalismo versus democracia*. La Piqueta. (Este libro recolle os traballos presentados no Congreso Internacional sobre o Neoliberalismo, celebrado na Facultade de Psicoloxía da Universidade Complutense de Madrid, os días 28 e 29 de novembro de 1996. Unha boa mostra das formulacións das esquerdas españolas universitarias e máis intelectuais "crítica" o "novo" artefacto: "o neoliberalismo", que frustra este sector. Trata múltiples asuntos: ética e política; escola, traballo e igualdade; neoliberalismo, saúde e psiquiatría; nova dereita, racismo e xenofobia; neoliberalismos e políticas sociais; cambios económico-políticos e democracia...).
- AMIN, S. (1991): *El imperio del caos*. (Outro dos "clásicos modernos" do intervencionismo).
- AMNISTÍA INTERNACIONAL (1998): *Principios de derechos humanos para empresas*. Acta 70/1/98/s. (Amnistía Internacional, con este documento, está promovendo que as empresas incorporen ós seus códigos de conducta os dereitos humanos recollidos na Declaración universal de dereitos humanos. Que fagan apoios públicos a esta declaración e auditorías para verificar cómo cumpren a aplicación dos dereitos humanos no seu interior, na súa xestión, estrutura e funcionamento. De dereitos como o compromiso coa comunidade, o dereito a non ser discriminado, a non ser sometido a escravitude, o dereito á saúde e á seguridade, á liberdade de asociación, o dereito á negociación colectiva e a condicións de traballo equitativas... Sobre estes aspectos véxase: *Amnistía Internacional. Revista bimestral para los países de habla hispana*, (agosto-setembro, 1998): "Empresas y derechos humanos. La función de las empresas en la defensa de los derechos humanos", p. 3 —editorial— e pp. 15-18).
- APULEYO MENDOZA, P.; MONTANER, C.A.; VARGAS LLOSA, A. (1999): *Fabricantes de miseria. Los verdaderos causantes de la pobreza en el tercer mundo*. Plaza y Janés. (O colombiano Plinio Apuleyo, o cubano Carlos Alberto Montaner e mailo peruano Álvaro Vargas Llosa, fillo do premio Nobel Vargas Llosa, volven á carga con este libro para defende-lo liberalismo e frustrar ós intervencionistas político-económico-ideolóxicistas, ós que culpan de se-los responsables, coas súas políticas, mitos e mistificacións socioeconómicas, da pobreza no mundo. Este libro continúa o que fixeron anteriormente: *Manual del perfecto idiota latinoamericano... y español*, con prólogo de Mario Vargas Llosa. Plaza y Janés, 1996, seguindo a técnica do panfleto e cun índice que é toda unha declaración de principios: "Retrato de familia; El árbol genealógico; La biblia del idiota; Somos pobres: la culpa es de ellos; El remedio que mata; Crear dos, tres, cien Vietnam; Cuba: un viejo amor ni se olvida ni se deja; El fusil y la sotana; Yanqui, go home; Qué linda es mi bande-

- ra; El idiota tiene amigos; Los diez libros que conmovieron al idiota latinoamericano: *La historia me absolverá*, de Fidel Castro (1953); *Los condenados de la tierra*, de Frantz Fanon (1961); *La guerra de guerrillas*, de Ernesto Che Guevara (1960); *¿Revolución dentro de la revolución?*, de Régis Débray (1967); *Los conceptos elementales del materialismo histórico*, de Marta Harnecker (1969); *El hombre unidimensional*, de Herbert Marcuse (1964); *Para leer el pato Donald*, de Ariel Dorfman e Armand Mattelard (1972); *Dependencia y desarrollo en América Latina*, de Fernando Henrique Cardoso e Enzo Fallete (1969); *Hacia unha teoría de la liberación*, de Gustavo Gutiérrez (1971); *Las venas abiertas de América latina*, de Eduardo Galeano (1971); *Index Expurgatorius Latinoamericanicus*". Este libro dedícanllo á memoria de Carlos Rangel e a Jean François Revel que, segundo eles, combateron sen tregua a idiotéz política a un e o outro lado do Atlántico. Pola súa parte, Mario Vargas Llosa, que leva tamén nas súas colaboracións mediáticas unha campaña en favor do liberalismo, publicou un libro sobre J. M. Arguedas que chamou *La utopía arcaica*, no que o Nobel peruano critica moi duramente o integrista, o fanatismo construído por Arguedas a partir do indixenismo andino, e que podería estenderse a outros moitos casos).
- ARESTIS, P.; PALME, G.; SAWYER, M. [ed.] (1997): *Capital Controversy, Postkeynesian Economics and the History of Economic Thought: Essay in Honour of Geoff Harcourt*. Routledge.
- ARIAS VEIRA, P. (1977): "Notas sobre do problema nacional na Galicia", *Nova Galicia*, pp. 9-53. (Pedro Arias, un dos economistas galegos máis incisivos, que nunca renunciou a colle-las patacas quentes, os temas máis polémicos, neste rigoroso traballo sobre o nacionalismo galego oponse, nun momento histórico no que non era fácil facelo, ás teses do colonialismo tanto interior coma exterior utilizadas para trata-lo caso galego. Pedro Arias tratou tamén sobre este asunto na revista *Materiais*, xa desaparecida, na *Enciclopedia Galega, Diccionario básico de economía de Galicia* etc. Pedro Arias, o autor de *Las 313 Galicias. Guía socioeconómica de los 313 municipios gallegos*, experto en economía rexional e urbana, en socioeconomía..., realizou para institucións públicas e privadas, para a Xunta de Galicia, deputacións, concellos, universidades, televisión autonómica galega e catalana, os xornais galegos, ateneos, empresas públicas e privadas, sindicatos, asociacións de comerciantes, asociacións de autónomos, asociacións culturais e cidadás... numerosos estudos, informes, plans, achegas empíricas sobre diversos aspectos da realidade galega).
- ARGANDOÑA, A. [ed.] (1995): *La dimensión ética de las instituciones y mercados financieros*. Fundación BBV.
- ARRIZABALAO MONTORO, X. [ed.] (1997): *Crisis y ajuste en la economía mundial: implicaciones y significado de las políticas del FMI y del BM*. Síntesis.
- ARROW, J.K.; HAHN, H.F.: *Análisis general competitivo*. FCE.
- ARVISENET, P. D'; PETIT, J.P. (1997): *Echanges et finance internationale*. Banque.
- ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CONTABILIDAD Y ADMINISTRACIÓN DE EMPRESAS (AECA) (1995): *Internacionalización de la empresa: un desafío para el 2000. VIII Congreso AECA*. Sevilla.
- ATKINSON, A.B.; STIGLITZ, J. (1980): *Lectures on Public Economics*. MacGraw-Hill.
- ATTALI, J. (1997): *Dictionnaire du XXIe. siècle*. Fayard. (Este economista francés, que ten unha ampla obra publicada e que foi asesor do presidente Mitterrand, trata neste dicciona-

- rio sobre a economía da información e das novas tecnoloxías, a globalización, a internacionalización da economía, a nova orde económica internacional e o novo tipo de desigualdades... En calquera caso, cómpre saber que este intelectual, investigador e político, ultimamente metido a autor de teatro interpretado polo seu amigo Gerad Depardieu, foi destituído de xeito fulminante do Banco Europeo destinado á reconstrucción dos países do leste, pois gastou máis diñeiro —miles de millóns— en prepara-la sede daquel, con materiais do máximo luxo, ca na axuda ós devanditos países. Reiteradamente insistimos en poñer en relación a ideoloxía proclamada, o proclamado nos discursos, proxectos, programas, políticas... coa práctica real e cos espazos de posición do axente e dos grupos a que este pertence para así tratar de sabe-lo xogo ó que temos que enfrontarnos, ós xogos proclamados, agachados, disimulados... que se traen entre mans).
- AUGÉ, M. (1996): *Hacia una antropología de los mundos contemporáneos*. Gedisa.
- AXELROD, R. (1984): *The Evolution of Cooperation*. Basic Books. (Traducción: *La evolución de la cooperación*. Alianza, 1986).
- AYUBI, N. (1996): *El Islam político: teorías, tradición y rupturas*. Bellaterra. (A análise dunha forma específica de intervencionismo: a teocrática islámica en países que co petróleo adquiriron unha gran repercusión económica, pero que noutros moitos aspectos manteñen situacións medievais, de antigo réxime. A isto, á súa vixencia e rexurdimento, contribuíron tamén as intervencións colonizadoras, procesos "modernizadores" autoritarios, impostos desde arriba e de forma moi inxusta...).
- BADIE, B.; SMOUTS, M.C. (1995): *Le retournement du monde. Sociologie de la scène internationale*. Presses de Sciences Po.
- BADIOU, A. (1997): *Saint Paul, a fondation de l'universalisme*. PUF. (Este prestixioso filósofo ateo, Alain Badiou, fiel do maio do 68, radical e orgulloso de selo, formula, a partir de San Paulo, unha moi interesante reflexión sobre a constitución do universal. Badiou propón que San Paulo e os seus textos demostran como un axente sen identidade propia —nin xudeu, árabe, grego, ario, branco, anglosaxón, protestante, católico, negro, home, muller...—, unicamente constituído pola afirmación da súa crenza e a partir desta, é capaz de estruturala, de plasmala en lei. O moi polémico traballo de Badiou e as teses que defende sinalan que nos textos de San Paulo, debidamente analizados e expurgados, se poden atopar as respostas ás grandes cuestións que se están debatendo na nosa época sobre o universalismo, o comunitarismo, as diferentes formas de identidade e de identificación...).
- BAIROCH, P. (1997): *Victoires et déboires. Histoire économique et sociale du monde du XVIIe. siècle à nos jours*. Gallimard. (Un gran traballo sobre cinco séculos de historia económica no que o autor fai un balance moi positivo da revolución industrial e das súas consecuencias, incluídos os países do terceiro mundo. O autor, cunha ampla e rigorosa erudición, manifesta, ó longo da súa obra, unha gran preocupación polos problemas humanos).
- BALDWIN, P. (1992): *La política de solidaridad social: bases sociales del estado de bienestar europeo, 1875-1975*. Ministerio de Trabajo.
- BARCELÓ, A. (1998): *Economía política radical*, con prólogo de Sutcliffe. Síntesis. (O autor do prólogo sinala que este libro recolle a corrente que se coñece en inglés coa expresión "radical political economics", isto é, "economía política radical". O prologoísta engade que a expresión "political economics" non é unha expresión moi usual no mundo anglófono, senón que é unha proposta totalmente nova formulada por primeira vez a finais da década dos setenta polo grupo de economistas estadounidenses progresistas que formaron a Union of Radical Political Economics (URPE) e que editaron a revista *Review of Radical Political Economics*. As súas ideas resúmense neste libro, que inclúe tamén a achega feminista á economía radical. O "radical" nos EE.UU., sobre todo na época da "caza de bruxas", guerra fría..., ten que ver co marxismo, co socialismo, co comunismo... Nos EE.UU., o termo "liberal" adoita usarse para designa-lo que en Europa se corresponde con "progresista", "progre"...).
- BALASSA, B. (1985): *Change and Challenge in the World Economy*. Macmillan.
- BALLBÉ, M.; PADROS, C. (1997): *Estado competitivo e armonización europea*. Ariel.
- BALLESTEROS, J.; PÉREZ ADÁN, J. (1997): *Sociedad y medio ambiente*. (Serie Medio Ambiente). Trotta. (Obra interdisciplinaria na que interveñen economistas, enxeñeiros, xeógrafos, filósofos e sociólogos, os cales analizan a relación que hai entre cultura moderna e medio ambiente, ecosistemas, contorno natural... Cuestións importantes á hora de aplicar a política económica, de saber con qué criterios se aplica, con qué criterios toma en conta a variable, o valor ecolóxico...).
- BANCO MUNDIAL: *Informe sobre el desarrollo mundial 1996. De la planificación a la economía de mercado*. Banco Mundial.
- BANCO MUNDIAL: *Informe sobre el desarrollo mundial 1997. El estado en un mundo en transformación*. Banco Mundial.
- BANCO MUNDIAL: *Global Development Finance 1997*. Banco Mundial.
- BANCO MUNDIAL: *World Development Indicators 1997*. Banco Mundial.
- BANCO MUNDIAL: *African Development Indicators 1997*. Banco Mundial.
- BARBER, B.R. (1996): *Djihad Versus McWorld*. Desclée de Brower. (Análise das consecuencias da "uniformización globalizadora" a escala macro e microsocia. O rexurdir dos fanatismos, dos integristas...).
- BARBERÁ, S. [ed.] (1995): *Estado y economía. Elementos para un debate*. Fundación BBV.
- BÁRCENA, F. (1997): *El oficio de la ciudadanía. Introducción a la educación política*. Paidós. (Unha boa reflexión de Fernando Bárcena sobre as relacións da educación, o pensamento e a idea do político. Analiza a polémica entre liberais e comunitaristas e, partindo de Hannah Arendt, trata de restablece-los vínculos entre o pensamento e a formación da civilidade, da acción cidadá persoal, dende a virtude cívica, na escena pública).
- BAREA, J. [dir.] (1996): *Escenarios de evolución del gasto público en pensiones y desempleo en el horizonte 2020*. Fundación BBV. (O profesor Barea, que foi o primeiro director da oficina orzamentaria española montada polo Goberno Aznar a imaxe e semellanza do modelo anglosaxón para controla-lo gasto público, é o director deste estudio no que se trata de analiza-la viabilidade do actual sistema de pensións e desemprego en España, e as posibles e necesarias reformas do sistema de Seguridade Social).
- BARENYS, R. E OUTROS (1989): *Jornadas sobre la crisis económica y el estado de bienestar*. Instituto de Estudios Fiscales.
- BARNET, R.J.; CAVANAGH, J. (1995): *Sueños globales: multinacionales y el nuevo orden mundial*. Flor del Viento.
- BARRADA, A. (1997): *La protección social en la Unión Europea, de 1981 a 1994. Con especial atención a la cobertura de la inactividad laboral*. Fundación BBV.
- BARRAT BROWN, M. (1998): *Comercio justo, comercio injusto*. Icaria.
- BARRY, N. (1986): *Un Classical Liberalism and Libertarianism*. Mcmillan.

- BATRA, R. (1988): *La gran depresión de 1990: qué ocurrirá y cómo protegen su economía*. Grijalbo.
- BECK, U. (1997): "De una teoría crítica de la sociedad a una teoría de la autocrítica social", *Diálogo Científico. Revista Semestral de Investigaciones Alemanas sobre Sociedad, Derecho y Economía*, vol. 6, núm. 1, pp. 9-30. Tübingen: Instituto de Colaboración Científica. (Ulrich Beck desenvolve os seguintes asuntos: "Entre la sociedad industrial y la sociedad de riesgo"; "Estado Providencia y sociedad de riesgo"; "La crisis del medio ambiente como crisis del mundo interno"; "Modernización reflexiva como teoría de la autocrítica social"; "¿El fin de la tecnocracia lineal?"; "De carácter anticuado del pesimismo del progreso").
- BECK, U. (1997): *The Re-inventing of Politics: Rethinking Modernity in the Global Social Order*. Cambridge (GB): Polity Press.
- BECK, U. (1998): *La sociedad del riesgo: hacia una nueva modernidad*. Paidós. (Ulrich Beck, actual catedrático de Sociología da Universidade de Munich, foi o que lanzou o concepto de "sociedade de risco", que tivo unha ampla audiencia a escala internacional e que, resumindo, sinala que os "aspectos sombríos" do progreso son os que están determinando cada vez con máis forza a dinámica social vixente).
- BECK, U.; GIDDENS, A.; LASH, S.: *Modernización reflexiva. Política, tradición y estética en el orden social moderno*. Alianza.
- BEINER, R. (1996): *What's the Matter with Liberalism?* Berkeley University California.
- BENEYTO, J.M. (1997): "Contra la globalización", *Nueva Revista de Política, Cultura y Arte*, núm. 50, (abril-maio), pp. 64-75.
- BENÍTEZ, J.C. (1993): *Ortodoxia y heterodoxia: consideraciones sobre política económica*. Universidad de Belgrano, Facultad de Económicas.
- BENITO, M.; SEGURA, J. (1968): *Capitalismo y sistema monetario internacional*. Guadiana.
- BERGALLI, R.; RESTA, E. [comp.] (1996): *Soberanía: un principio que se derrumba. Aspectos metodológicos y jurídico-políticos*. Paidós.
- BERGER, S.; DORE, R. [dir.] (1996): *National Diversity and Global Capitalism*. Cornell University Press.
- BERIAIN, J. [comp.] (1996): *Las consecuencias perversas de la modernidad: modernidad, contingencia, ambivalencia, determinación y riesgo (Anthony Giddens, Ulrich Beck y otros)*. Anthropos.
- BERZOSA, C. [comp.] (1990): *Tendencias de la economía mundial hacia el 2000*. Iepala.
- BERZOSA, C. (1991): *Los nuevos competidores internacionales: hacia un cambio en la estructura industrial mundial*. Ciencias Sociales.
- BERZOSA, C. [coord.] (1994): *La economía mundial en los 90. Tendencias y desafíos*. (Colección Economía Crítica). FUHEM/Icaria. (Este traballo xorde de dous seminarios levados a cabo na Universidade Complutense de Madrid en 1993 e no que interviñeron autores de varios países).
- BERZOSA, C.; BUSTELO, P.; IGLESIA, J. DE LA (1996): *Estructura económica internacional*. Síntesis.
- BHAGWATI, J.: *El proteccionismo*. Alianza.
- BIAGINI, A.; GUIDA, F. (1996): *Medio siglo de socialismo real*. Ariel. (Análise dos réximes comunistas de Europa centro-oriental, da súa crise e caída).
- BLANCHART, K.; CARLES, J.P.; RANDOLPH, A. (1997): *El empowerment. Cómo delegar, motivar...* Deusto. (A autoxestión á americana).

- BLANCHART, O. (1997): *The Economics of Post-Communist Transition*. Oxford: Clarendon Press.
- BLOCK, L.F.: *Los orígenes del desorden económico internacional*. FCE.
- BOBBIO, N. (1996): *Liberalism and Democracy*. Londres: Verso.
- BOBBIO, N. (1997): *La duda y la elección. Intelectuales y poder en la sociedad contemporánea*. Paidós.
- BOSCH, N.; SUÁREZ, J. (1994): *Hacienda local y elección pública; el caso de los municipios españoles*. Fundación BBV. (Análise do comportamento do gasto público local en España con relación ós seus determinantes económicos, político-ideolóxicos e institucionais).
- BOISIER, S. (1997): "La geografía de la globalización: un único espacio y múltiples territorios", *Ciudad y Territorio. Estudios Territoriales*, XXIX, 111, (primavera), pp. 81-100.
- BOITEUX, M. E OUTROS [ed.] (1986): *Marchés, capital et incertitude. Essais en l'honneur de Maurice Allais (Premio Nobel de Économie)*. Economica.
- BOIX, C.: *Partidos políticos, crecimiento e igualdad. Estrategias económicas conservadoras y socialdemócratas en la economía mundial*. Alianza.
- BONANO, A. [dir.] (1994): *La globalización del sector alimentario*. Ministerio de Agricultura.
- BONEFELD, W.; GUNN, R.; HOLLOWAY, J.; PSYCHOPEDIS, K. (1998): *Open Marxism*, varios vol. Londres: Pluto Press.
- BONTHE, R. (1998): *La muerte de la inflación. Sobrevivir y progresar en la era cero*. Gestión 2000.
- BORRELL, J. E OUTROS (1998): *Doce visiones de una política de progreso*. Acento. (Diego López Garrido, ex-membro de Izquierda Unida, Cristina Almeida e outros foron expulsados de Izquierda Unida por romper los acordos aprobados pola asemblea decisoria desa forza política. Fundaron un pequeno partido próximo, satélite do PSOE. López Garrido, que coordina esta publicación que se inscribe na "esquerda", en "repensa-la esquerda", ábreala cunha análise da globalización reinante e que vén. Inclúe doce textos entre os cales figura o do candidato do PSOE á presidencia do goberno, que gañou as primarias do PSOE, José Borrell, que trata no seu traballo sobre o estado de benestar. O catedrático Ontiveros analiza os mercados financeiros na Unión Europea; a catedrática Victoria Camps, "independente do PSOE", trata sobre a recuperación da esquerda. Tamén escriben o secretario de CC.OO., Antonio Gutiérrez, o político Nicolás Sartorius, vinculado activamente ó grupo político de López Garrido e Almeida, os profesores universitarios Antonio Elorza, Jaime Pastor, etc.).
- BOTTOMORE, T. (1992): *Between Marginalism and Marxism: The Economic Sociology of J.A. Schumpeter*. Harvester.
- BOUBLIL, A. (1996): *Keynes, reviens? Ils sont devenus fous*. Rocher. (Alain Boubilil, que foi conselleiro de Mitterrand e director do gabinete do socialista Pierre Bérégovoy, sinala neste libro que é necesario recompensar economicamente ós axentes máis competitivos, esforzados economicamente, ós creadores de riqueza... "pois isto supón un beneficio para a empresa cun éxito que permite garanti-lo emprego, aumentalo e que tamén permite mellora-los salarios de todos". Crítica que en Francia, ó contrario do que sucede en América, Xapón ou Alemaña, se poñan todo tipo de obstáculos que impiden ó mercado distinguilos mellores. Despois disto, fai unha defensa de Keynes. Boubilil mostra unha certa

- "empanada", tanto á hora de propoñer modelos, que non van tan ben —sobre todo en Alemaña ou o Xapón—, como á hora de aplica-los remedios que, cando el e os seus estiveron no goberno, non aplicaron... Boubilil, cando escribiu este libro, pasárase á industria, por isto, se cadra, fíxose un lío ó querer compatibiliza-la lóxica do mercado para crear riqueza coa lóxica dos seus cando estiveron no poder. Algún deles crearon riqueza pero para eles —"gauche caviar", "gauche golf"...— e, en menor medida, foron capaces de crear as condicións para apoia-los mellores creadores da devandita riqueza que todos din querer crear. Sen embargo, á hora de "pasar do dito ó feito, de baixar á area sen rede, de facelo obxectivamente posible, iso é outro cantar e non se consegue con grandes palabras, receitas salvadoras, invocacións maravillosas que soan, que quedan moi ben... Segundo se comprobou ata agora, a cana de azucre, por citar este exemplo, non medra, non é máis productiva, rendible, mellor... cando os "bos de verdade da boa", "os que teñen a boa ideoloxía, os que din estar polo ben común, xusto, solidario e necesario" van e dinlle, ordénanlle: "cana de azucre medra como é mester pois nós somos os bos entre os bos e os malos queren amolárno-la colleita... Cana de azucre, polo ben da humanidade, do socialismo, do comunismo, da ecoloxía, do comunitarismo, do multiculturalismo solidario, medra...". Parece ser que con isto, con este "fertilizante" ou con apócemas parecidas, a cana non medrou, non medra. Véxase neste sentido "A situación de Cuba é desastrosa", *Revista Galega de Economía*, vol. 6, núm. 2 (1997), pp. 279-298, onde, entre outras cousas, se analiza o moi escaso crecemento da cana de azucre cubana en comparanza coa cana doutros países, e iso que foi o sector máis protexido, apoiado...).
- BOULDING, K. (1968): *Beyond Economics: Essays on Society, Religion, and Ethics*. The University of Michigan Press.
- BOULDING, K. (1985): *The World as a Total System*. Sage Publication.
- BOULEAU, N. (1998): *Martingale et marchés financiers*. O. Jacob.
- BOURDIEU, P. (1994): *La misère du monde*. Seuil.
- BOURDIEU, P. (1997): *Méditations pascaliennes*. (Bourdieu, como fai sempre nos seus traballos, ábreos cunha cita "savante" que sempre ten múltiples sentidos, é polisémica... Neste caso, como é lóxico, recorre á seguinte cita de Pascal: "Dous excesos: excluí-la razón e non considerar máis cá razón". Eu atreveríame a engadir outra cita apócrifa de Pascal, que é a seguinte: "Tres excesos: excluí-la razón, non considerar máis cá razón e dar gato por lebre en nome da razón e da senrazón, do pensamento único e do pensamento correcto, de Deus é do Demo...", e que, por suposto, hai que aplicar a Bourdieu e a todo o mundo, comezando por un mesmo... Este libro traducíuse ó español en 1999, xunto con outros de Bourdieu, analizados no artigo anterior (1ª parte), xa que está lanzado tratando de converterse no novo Sartre...).
- BOUTEILLER, G. DE (1987): *Tiers monde islamique tiers du monde?* Economica.
- BOWLES, S. (1990): *Introducción a la economía: competencia, autoritarismo y cambios en las economías capitalistas*. Alianza.
- BOWLES, S.; GORDON, D.M.; WEISSKOPF, T.E.: *Tras la economía del despilfarro. Una economía democrática para el año 2000*. Alianza.
- BOYER, R. [dir.] (1986): *Capitalismes fin de siècle*. PUF.
- BRAÑA, J.; MOLERO, J.; BUESA, M.: *El estado y el cambio tecnológico en la industrialización tardía. Un análisis del caso español*. FCE.
- BRETON, PH. (1997): *La parole manipulée*. La Découverte. (Philippe Breton, no seu traballo *A palabra manipulada*, analiza as novas técnicas de manipulación da palabra na publi-

- cidade, na política, nas relacións públicas, na psicoterapia, na comunicación en xeral e presenta alternativas. Sería interesante verificar se se manipula a palabra, se se dá gato por lebre en nome da loita contra o pensamento único e da globalización insolidaria; en nome do pensamento correcto, xusto e necesario, do universalismo cooperativo...).
- BRESSER PEREIRA, L.C.; MARAVALL, J.M.; PRZEWORSKI, A.: *Las reformas económicas en las nuevas democracias*. Alianza.
- BROOKLING, A. (1997): *El capital intelectual. El principio activo de las empresas del tercer milenio*. Paidós. (Annie Brookling trata un asunto da máxima actualidade, que se consolidou nos últimos 20 anos co desenvolvemento da 3ª revolución industrial, da revolución da comunicación, das novas tecnoloxías. Trátase da importancia do capital humano innovador, creativo, do capital inmaterial, do que se deu en chamar capital intelectual, que adquire tanta ou máis importancia cá maquinaria, pois, das súas potencialidades, do seu desenvolvemento, das súas aplicacións..., radica o éxito dunha empresa, dun país...).
- BRZEZINSKI, Z. (1997): *Le gran échiquier. L'Amérique et le reste du monde*. Bayard. (Zbigniew Brzezinski, antigo asesor de seguridade do presidente Carter de 1977 a 1981, profesor da John Hopkins University de Baltimore, defende de forma clara e directa, "polo ben do mundo e da súa seguridade", o dominio americano sobre o planeta, o imperialismo americano como único, dono e señor do mundo ó final do milenio).
- BROWN, L. E OUTROS (1998): *La situación del mundo 1998*. (Informe do Worldwatch Institute, que inclúe "Políticas para el cambio climático en España", publicado por FUEM. Este Instituto para a Observación do Mundo foi creado por Lester Brown nos EE.UU., en 1974, para facer un seguimento ecolóxico do mundo. Dende 1984 publica un informe anual. A partir de 1992 inclúe un capítulo sobre os problemas ecolóxicos de España, elaborado a pedimento da Fundación Hogar del Empleado-FUEM).
- BRUNHOFF, S. (1986): *L'heure du marché: critique du libéralisme*. PUF.
- BUCHANAN, J.M. (1965): "An Economic Theory of Clubs", *Economics*, núm. 32, pp. 1-14.
- BUCHANAN, J.M. (1981): *Los límites de la libertad entre la anarquía y Leviatán*. México: Premia.
- BUCHANAN, J.M. (1996): *Ética y progreso económico*. Ariel. (O premio Nobel de Economía James M. Buchanan, profesor de economía no Instituto Politécnico de Virginia e director do Center for Study of Public Choice, autor de *Public Finance in Democracies*..., faise a seguinte pregunta: "¿por que cada un de nós, segundo o noso propio criterio, está mellor se traballa duro, aforra máis e, tanto en cuestións comerciais como políticas, se comporta honestamente?". Buchanan, á hora de facerse este tipo de preguntas, nótase que non vive en España, Galicia...).
- BUERGENMEIER, S. (1994): *La socio-économique*. Economica.
- BUCKLEY, P.J.; CASSON, M. [ed.] (1992): *Multinational Enterprises in the World Economy: Essays in Honour of John Dunning*. Elgar.
- BUSTELO, P. (1997): *Teorías contemporáneas del desarrollo económico*. Síntesis. (Contén textos, guión de lecturas de obras destacadas, cronoloxía... Analiza as teorías "ortodoxas" e as "heterodoxas", a "contrarrevolución neoclásica", as "estructuralistas e neoestructuralistas marxistas e contrarias ó neoliberalismo"...).
- CALLINICOS, A. (1995): *Contra o posmodernismo*. Santiago de Compostela: Laivento.
- CAMPBELL, S.M. (1997): *Del caos a la confianza. Estrategias para sobrevivir en el nuevo entorno laboral*. Paidós. (Susan M. Campbell formula a necesidade que teñen os traba-

- lladores de cambia-la súa actitude defensiva e funcional, de "resguardo/control", por outra moito máis creativa, innovadora, de "aprendizaxe/descubrimiento", para poderlle facer fronte con éxito á nova competitividade que está impondo a economía do mundo, globalizada, a economía das novas tecnoloxías, da terceira revolución industrial. Iniciouse unha nova corrente da investigación sobre o papel da confianza no campo económico, empresarial. Véxase neste sentido o groso volume da prestixiosa revista francesa *Économie et Sociétés*, núm. especial do XX aniversario coordinado por Henri Savall: "Confiance et gestion", núm. 8-9, (1998)).
- CANALS, J. (1989): *El entorno económico de los negocios internacionales*. Deusto.
- CANALS, J. (1993): *La nueva economía global*. Deusto.
- CANO SOLER, D. (1998): *Políticas de privatización. Aproximación teórica. Experiencias prácticas y propuesta para España*. Consejo Económico y Social. (O autor analiza as privatizacións no marco do debate sobre o estado do benestar e do papel do estado na economía. Dá conta do debate teórico sobre este asunto e de experiencias que tiveron lugar noutros países).
- CARAMÉS, L. (1993): *Políticas públicas nos anos noventa*. Escola Galega de Administración Pública.
- CARAMÉS, L. (1994): "Introducción", en *La crisis del estado de bienestar*. Asociación Galega de Estudos de Economía do Sector Público/Caixa Ourense.
- CARAMÉS, L.; LAGO, S. (1997): "Crecemento económico e políticas públicas: unha perspectiva dende Galicia", *Revista Galega de Economía*, vol. 6, núm. 1, pp. 5-32.
- CARBALLIDO REY, X.C. (1997): *A dependencia, as novas xeografía e a identidade espacial en América latina*. Xerais.
- CARMONA, J. E OUTROS (1990): *Pautas regionales de la industrialización española, siglos XIX, XX*. Ariel. (Neste libro colabora o historiador galego Xan Carmona Badía, autor do importante estudio *O atraso industrial de Galicia*).
- CASILDA BÉJAR, R.; TORTOSA, J.M. [ed.] (1996): *Pros y contras del estado de bienestar*. Tecnos.
- CASSON, M. [ed.] (1992): *International Business and Global Integration Empirical Studies*. McMillan.
- CASTAÑEDA, J. (1976): *Derecho económico internacional: análisis jurídico de la carta de derechos y deberes económicos de los Estados*. FCE.
- CASTAÑEDA, J. (1995): *La utopía desarmada. Intrigas, dilemas y promesas de la izquierda en América latina*. México: J. Mortiz.
- CASTEL, R. (1997): *La metamorfosis de la cuestión social. Una crónica del salariado*. Paidós. (Robert Castel, o autor de *El orden siquiátrico*, neste traballo analiza a crise da sociedade salarial unha vez que se cuestiona o estado de benestar, tal e como se entendía e practicaba).
- CASTELLS, M. [dir.] (1986): *Nuevas tecnologías: economía y sociedad en España*. Alianza.
- CASTELLS, M. (1990): *El impacto de las nuevas tecnologías en la economía mundial*. Instituto de Estudios de Prospectiva.
- CASTELLS, M. [dir.] (1991): *La industria de las tecnologías de la información, 1985-1990. España en el contexto mundial*. Fundesco.
- CASTELLS, M. (1998): *La era de la información. Economía, sociedad y cultura*, vol. 1: "La sociedad red"; vol. 2: "El poder de la identidad"; vol. 3: "Fin de milenio". Alianza. (Ma-

- nuel Castells é o sociólogo español de maior prestixio e proxección internacional. Esta obra foi saudada internacionalmente como de grande altura e valor. Castells, entre outras moitas cousas, fala nas súas obras da "economía global criminal". Castells asesorou, realizou estudos e informes para xefes de Estado e primeiros ministros —incluído o presidente González— de varios países: Rusia, España, etc. E tamén para varias autonomías españolas: Asturias, Andalucía, etc.).
- CASTELLS, M.; BORJA, J. (1997): *Local y global: la gestión de las ciudades en la era de la información*. Taurus.
- CASTELLS, M.; CARNOY, M.: *Mercados laborales y formas de empleo en la era de la flexibilidad. Estudio monográfico de Silicon Valley*.
- CASTELLS, M.; HALL, P. (1994): *Tecnópolis del mundo: la formación de los complejos industriales del siglo XXI*. Alianza.
- CASTELLS, M.; HALL, P. [dir.] (1991): *Andalucía: innovación tecnológica y desarrollo económico*. Espasa Calpe.
- CASTELLS, M. E OUTROS (1990): *The Shek Kep Mei Syndrome: Economic Development and Public Housing in Hong Kong and Singapore*. London: Pion, London.
- CASTILLO, J.J. (1996): *Sociología del trabajo. Un proyecto docente*. Centro de Investigaciones Sociológicas.
- CASTILLO, P.; CRESPO, I. [ed.] (1997): *Cultura política*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- CASTORIADIS, C. (1997): *La montée da insignificance, carrefour du labyrinthe*, 5 vol. Seuil.
- CATE, TH. [ed.] (1997): *An Encyclopedia of Keynesian Economics*. Edward Elgar.
- CAVANAGH, J. E OUTROS [ed.] (1994): *Alternativas al orden económico global: más allá de Bretton Woods*. Icaria.
- CENTRE D'ETUDES PROPECTIVES ET D'INFORMATIONS INTERNATIONAIS (CEPI) (1984): *Economie mondiale 1980-1990: a fracture?* (Rapport du CEPI).
- CHAMBERLAIN, J.R. (1978): "A Collective Goods Model of Pluralist Systems", *Public Choice*, núm. 33 (4), pp. 97-113.
- CHESNAIS, F. [coord.] (1997): *La mondialisation financière, genèse, coûts, enjeux*. Syros.
- CHOMSKY, N. (1968): *La responsabilidad de los intelectuales y otros ensayos históricos y políticos (los nuevos mandarines)*. Ariel.
- CHOMSKY, N. (1975): *Por razóns de Estado*. Ariel. (O gran lingüista americano do MIT é un dos intelectuais internacionais máis comprometidos e críticos —ó longo dunha ampla obra neste sentido, de numerosas actividades e intervencións en todo o mundo— coa política intervencionista americana nos seus múltiples campos, coas novas formas de dominación que se levan a cabo en democracia polos medios de comunicación, polas novas formas de propaganda, e polas novas tecnoloxías... Chomsky manifestou a súa simpatía cara a movementos libertarios e anarquistas, cara ás minorías e determinados movementos de liberación nacional... Foi convertido nun dos líderes do novo esquerdismo europeo e internacional que, aínda que se di novo, segue cos vellos argumentos de sempre, o que non impide que nalgúns casos —non en moitos— utilice novas roupaxes, enfoques, discursos, técnicas... O xa citado subcomandante Marcos fixo picar, enganchar a "intelectuais", "progres", "ecolos", "movementistas", "solidarios"... europeos, occidentais e do mundo mundial. "Progres" de teléfonos e ordenadores portátiles, internautas da vida, orfos de fortes emocións que botar á boca, orfos do "frescor salvaxe da revolución quente

- e tropical, sempre viva nos nosos corazóns, animada, patrimonializada, "sponsORIZADA"... por nós...).
- CHOMSKY, N. (1984): *La 2ª guerra fría: crítica de la política exterior norteamericana, sus mitos y propaganda*. Crítica.
- CHOMSKY, N. (1989): *Sobre el poder y la ideología: conferencias en Managua*. Visor.
- CHOMSKY, N. (1992): *Ilusiones necesarias. Control del pensamiento en las sociedades democráticas*. Libertarias/Produfi.
- CHOMSKY, N. (1993): *Crónicas de la discrepancia (entrevistas)*. Visor.
- CHOMSKY, N. (1996): *Cómo se reparte la tarta: políticas USA al final del milenio*. Icaria.
- CHOMSKY, N. (1996): *El nuevo orden mundial (y el viejo)*. Crítica.
- CHOMSKY, N. (1997): *La aldea global*. Txalaparta.
- CHOMSKY, N. (1997): *Lucha de clases (conversaciones)*. Crítica.
- CHOMSKY, N.; FOUCAULT, M. (1976): *La naturaleza humana: ¿justicia el poder?* Universidad de Valencia.
- CLAESENS, M. (1998): *La technique contre la démocratie*. Seuil.
- COMBEMALE, P. (1999): *Introduction à Keynes*. La Découverte. (O autor Pascal Combemale analiza múltiples paradoxos, contradicciones e ambigüidades do pensamento económico dun dos economistas máis importantes do século XX. Entre outras cosas, di o autor: "Keynes non exerceu ningunha influencia sobre as políticas do seu tempo, cualificadas retrospectivamente, en bastantes ocasións e erradamente, como keynesianas". O presidente americano Roosevelt, logo de recibir a Keynes na Casa Blanca en xuño de 1934, confesou que non entendera nada do discurso do seu célebre interlocutor. Moitas das políticas económicas aplicadas trala súa morte en 1946, di Combemale que non está seguro que este as aprobase).
- COOTER, R.; ULEN, TH. (1998): *Derecho y economía*. FCE.
- COHEN, D. (1997): *Richesse du monde, pauvreté des nations*. Flammarion.
- COHEN, J.B.: *La organización del dinero en el mundo*. FCE.
- COHEN, J.B. (1974): *The Question of Imperialism: The Political Economy of Dominance and Dependence*. London: McMillan.
- COLCLOUG, CH.; MANOR, J. [comp.]: *¿Estados o mercados? El neoliberalismo y el debate sobre las políticas de desarrollo*. FCE.
- COLECTIVO DE ESTUDIOS MARXISTAS (1997): *Nacionalismo internacionalismo. Una visión dialéctica*. Sevilla/Bogotá: Muñoz Moya.
- COLECTIVO IOE (1991): *La desigualdad en España*. Madrid.
- COMUNIDAD EUROPEA: *XXVI informe sobre la política de competencia 1996*. CE.
- COLLER, X. (1997): *La empresa flexible. Estudio sociológico del impacto de la flexibilidad en el proceso de trabajo*. CIS.
- CONFERENCIA INTERNACIONAL DE ASOCIACIONES EMPRESARIALES PRIVADAS (1997): *El estado de bienestar a examen: un reto para el sector público*. Círculo de Empresarios.
- CONSORCIO PARA EL DESARROLLO TECNOLÓGICO DE LAS PYMES (1998): *Tecnología y capacidad competitiva de las PYMES españolas*. (Un dos primeiros estudos sobre as Pemes dirixido polo profesor Garralda, baseado en 1700 enquisas realizadas por Sigma-2 e patrocinado por CajaMadrid, Instituto de Empresa, Telefónica, Microsoft, Hewlett-Packard, e que foi presentado polo director xeral de Política da Pequena e Mediana Empresa. Sobre as pequenas empresas e a súa dinamización, véxase: M.E. Gerber (1998): *El mito del em-*

- prendedor. Por qué no funcionan las pequeñas empresas y qué hacer para que funcionen*. Paidós. Gerber é o presidente de Gerber Business Development Corporation, compañía que se fundou en 1977 para asesorar a pequenos propietarios de pequenos negocios e a todos aqueles que queren poñer en marcha ou reactivar unha pequena empresa. Dende aquela, e co método que aplicou a máis de 10.000 pequenas empresas, converteuse nun dos principais especialistas do mundo na materia, que dá conferencias internacionalmente ante miles de pequenos empresarios, directivos e executivos, e no maior impulsor no mundo deste tipo de negocios).
- CONTRERAS, J. [comp.] (1994): *Los restos de la inmigración: racismo y pluriculturalidad*. Talasa.
- CORCUERA, J.; GARCÍA HERRERA, M.A. [ed.] (1988): "Derecho y economía en el estado social", *Congreso Mundial Vasco*. Tecnos.
- CORM, G. (1993): *Le nouveau desordre économique mondial*. La Découverte.
- CORONA, J.; PUY MUÑOZ, P. [ed.] (1995): *Economía en broma y en serio*. Fundación Alfredo Brañas.
- CORTES RODAS, F.; MONSALVE SOLORZANO, A. [ed.] (1996): *Liberalismo y comunitarismo. Derechos humanos y democracia*. Alfons el Magnanim.
- COSTA-FILHO, A. (1996): *Globalização e políticas regionais nacionais na America latina: alguns pontos para debate*. Brasília: FKA.
- COSTAS, J. (1997): *Los carteles de la crisis. Crisis económica y defensa de la competencia*. Marcial Pons.
- COX, H.; CLESS, J.; IETTO-GILLIES, G. [ed.] (1993): *The Growth of Global Business*. Routledge.
- CRAINER, S. (1997): *Los 50 mejores libros de gestión empresarial*. (Prólogo e comentarios de G. Hame). Deusto.
- CROZIER, M.: *Estado modesto, Estado moderno. Estrategia para el cambio*. FCE. (O prestixioso e discutido sociólogo francés Michel Crozier considera a loita contra a burocracia e o adelgazamento do estado como unha vía para o cambio).
- CROZIER, M.: *Cómo reformar el estado. Tres países, tres estrategias: Suecia, Japón y Estados Unidos*. FCE.
- CROZIER, M. (1972): *La sociedad bloqueada*. Amorrortu.
- CROZIER, M.; FRIEDBERG, E. (1977, 1981): *L'acteur et le système. Les contraintes de l'action collective*. Seuil.
- DALTON, G.: *Sistemas económicos y sociedad. Capitalismo, comunismo y el Tercer Mundo*. (Cursos de Economía Moderna). Penguin/Alianza.
- DAVID-MÉNARD, M. (1997): *Les constructions de l'universel. Psychanalyse, philosophie*. PUF. (A autora, Monique David-Ménard, en tanto que filósofa e psicanalista pregúntase sobre o vínculo entre quimera, ilusión, fantasmada e concepto nos pensamentos que se queren e din universais. E faino a partir, entre outros textos, do que escribe o gran filósofo universalista Emmanuel Kant das mulleres, que di delas lindezas de igual ou peor calibre que a seguinte: "Cústame crer que o belo sexo sexa capaz de ter principios...". ¿Sería a universalidade da lei moral unicamente cousa de homes, segundo Kant, ó igual cá virtude do xénero humano? A autora analiza a diferente relación que manteñen co universal os psiquismos masculinos e femininos. Apunta que cómpre analizar polo miúdo o proceso de construción, os principais modos de construción do universal en cada situación e mo-

- mento histórico concreto. Por exemplo, para Kant a obriga de non mentir é universal, cando hoxe, sen embargo, o uso da mentira volveuse completamente universal... ¿Son universais os dereitos humanos, recollidos na declaración universal de igual nome proclamada en decembro de 1948 e asinada posterior e solemnemente por centos de nacións?).
- DAVIS, M. (1998): *City of Quartz: Los Angeles, Capital du futur*. La Découverte. (O sociólogo Mike Davis móstranos outra cara de Los Ángeles xunto á imaxe de cidade do futuro, do soño dourado, da vía á nova era... —"algún día chegaremos a California"—. Davis preséntano-lo que hai por detrás, por debaixo: as loitas urbanas, étnicas, sociais, a violencia primaria e secundaria que ten lugar brutal e sutilmente neste "novo mundo". Este traballo, escrito en 1990, converteuse nunha das obras referenciais sobre Los Ángeles e o seu mundo. O autor publicou tamén un libro sobre a historia dos traballadores americanos: *Prisoners of the American Dream*. Sobre California, o Estado do futuro, véxanse: Center for Continuing Study of California Economic, o informe *California Economic Growth*, edición de 1998; Peter Schrag (1998): *Paradise Lost. California's Experience, America's Future*. New Press. Dous sorprendentes datos deste impresionante Estado: un californiano entre 18 e 32 anos, un asalariado típico, cambia preto de 9 veces de traballo, e de 1980 a 1995 o orzamento das prisións aumentou en California o 847% e o da ensinanza superior o 116%. Por primeira vez, en 1998, os 116.000 presos dos cárceres californianos —California ten 32 millóns de habitantes e España con preto de 40 millóns de habitantes ten preto de 47.000 presos— superan ós estudantes de primeiro e segundo ciclo escolar. Calcúlase que no 2005 haberá 250.000 presos nos cárceres californianos. En 1998, un preso custa anualmente, nun dos cárceres de California, 3 millóns de pesetas. Hai 550 prisioneiros que esperan nos corredores da morte. Dende comezos de 1996 a economía californiana medrou 800.000 empregos suplementarios e a taxa de paro está por debaixo do 6%).
- DEFOURNI, J.; FAVREU, L.; LAVILLE, J.C. [dir.] (1997-1998): *Inserción y nueva economía social. Un balance internacional*. CIRIEC-España (Centro Internacional de Investigación y Información sobre la Economía Pública, Social y Comparativa). (Esta obra analiza os casos de Francia, Bélxica, Italia, Alemaña, Quebec, Suecia, Reino Unido, Austria e España, estudando tamén a inserción polo traballo das persoas desfavorecidas, o papel das entidades non-lucrativas, etc.).
- DELGADO RODRÍGUEZ, M.J. (1998): *El capital público en la economía española*. Universidad Europea-CEES [ed.].
- DERRIDA, J. (1997): *Le droit à a philosophie du point de vue cosmopolite*. Verdier.
- DERRIDA, J. (1997): *De l'hospitalité*. Calmann-Lévy. (O gran filósofo francés defende nesta publicación que "non hai cultura, nin vínculo social sen un principio de hospitalidade").
- DETOUZOS, M.L. (1997): *Qué será de nuestras vidas. El nuevo mundo de la información*. (Un traballo do director do Laboratorio de Ciencias da Computerización do MIT).
- DESAI, M.: *El monetarismo a prueba*. FCE.
- DESJARDIN, A. (1997): *Regards sages sur un monde fou*. La Table Ronde. (Arnaud Desjardin, en *Miradas sabias-tranquilas sobre un mundo loco*, defende unha soberanía universal sincrética que recolla das culturas, civilizacións... todo aquilo que faga posible un sabio entendemento. Ante a globalización económica e ante a globalización da economía criminal, de grandes e moi sangüentos conflitos, asasinatos en masa e gravísimas violacións dos dereitos humanos, constituíuse, co voto en contra dos EE.UU., da China e dalgún outro país, un tribunal internacional para poder xulgar este tipo de crimes. Despois do de Ruanda, Iugoslavia, Alxeria, Sudán, etc., volveuse discuti-lo dereito internacional de inxerencia. Estamos ante un caso típico de clara incoherencia entre o proclamado no dereito internacional, nas Nacións Unidas, e a práctica real desas leis e institucións, que reiteradamente se mostran incapaces de garantir internacionalmente o cumprimento do asinado polos países nos tratados internacionais, de facer fronte a gravísimos e moi sangüentos conflitos).
- DÍEZ NICOLÁS, J. [dir.] (1999): *Actitudes hacia los inmigrantes*. (Colección Observatorio Permanente de la Inmigración). Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- DOBALDO BURÓN, M.; NIETO OSTOLAZA, M.J. (1994): *Retórica y argumentos sobre el estado de bienestar*. UNED.
- DOBRY, M. (1988): *Sociología de las crisis políticas. La dinámica de las movilizaciones multisectoriales*. Siglo XXI.
- DOLLFUS, O. (1997): *La mondialisation*. Presses de Sciences Po. (Olivier Dollfus é catedrático de xeografía da Universidade de París VII, preside o GIS GEMDEV para o estudo da xeografía relativa á economía mundial e ó desenvolvemento. Para o autor deste traballo a mundialización non supón a "fin da xeografía"; pola contra, segundo el, os lugares manteñen toda a súa importancia, aínda que cambien de valor e de destino. Imponse o control das redes que se establecen sobre a xestión dos territorios. A mundialización en curso implica un desfacemento entre os avances tecnolóxicos e as institucións políticas, polo cal é urxente, segundo o autor, inventar unha política adaptada ás realidades da globalización. Este libro foi traducido en 1999 pola editorial Bellaterra).
- DOMENACH, J.L.; RICHER, PH. (1995): *La Chine de 1949 à nos jours*, 2 t. Points-Histoire.
- DONALD HANCOCK, M.; SJOBERG, G. [comp.] (1972): *Politics in the Post-Welfare State. Responses to the New Individualism*. Columbia University Press.
- DOPPLER, K.; LAUTERBURG, C. (1997): *Chance Management. Cómo configurar el cambio en las empresas*. Ariel.
- DOYAL, L.; GOUGH, I. (1994): *Teoría de las necesidades humanas*. (Colección Economía Crítica). Icaria. (Este traballo —que levan a cabo Len Doyal, investigador de ética da medicina no St. Bartholomew's College e no London Hospital Medical College e Ian Gough, economista especializado no estado do benestar, catedrático de política social da Universidade de Manchester, autor de *La economía política del estado de bienestar*, citado máis adiante— desenvolve os estudos, os traballos empíricos que serviron ó programa das Nacións Unidas para o desenvolvemento (PNUD) e que supuxeron as bases dos seus informes anuais sobre desenvolvemento humano).
- DU BOFF, R.R.; HERMAN, E.S.; TABB, W.K.; MEIKSINS, E. (1997): "Debate on Globalization", *Monthly Review*, vol. 49. (novembro), pp. 27-46
- DUMÉNIL, G. (1977): *Marx et Keynes face à a crise*. Economica.
- DUMÉNIL, G. (1993): *The Economics of the Profit Rate: Competition, Crises and Historical Tendencies of Capitalism*. Elgar.
- DUMÉNIL, G. (1996): *La dynamique du capital, un siècle d'économie américaine*. (Colección Actuel Marx Confrontation). PUF.
- DUMÉNIL, G.; LÉVY, D. (1997): "Tendances historiques et crises structurelles, l'exemple du capitalisme américaine 1869-1992", *Innovations, Cahiers d'Économie de l'Innovation*, núm. 5. L'Harmattan.

- DUMÉNIL, G.; LÉVY, D. (1998): "Atoleros do marxismo e perspectivas da economía de Marx", *Análise Empresarial*, núm. 27, (xaneiro-abril), pp. 101-113.
- DUMONT, L. (1975): *Homo aequalis. Genèse et épanouissement de l'idéologie économique*. Gallimard. (Traducción: *Homo aequalis*. Taurus, 1982).
- DUNN, J. (1996): *La agonía del pensamiento político occidental*. Cambridge University Press.
- DUNN, J. (1998): *En torno a la responsabilidad política*. Sequitur.
- DUNNING, J. (1993): *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison-Wesley.
- DUNNING, J. (1998): *Multinational, Technology and Competitiveness*. London: Unwin Hyman.
- DUPOIRIER, E. [dir.] (1998): *Régions: a croisée des chemins. Perspectives françaises et enjeux européens*. Presses de Science Po.
- DUSSELL, E. (1998): *Ética de la liberación en la edad de la globalización y de la exclusión*. Trotta.
- DWORKIN, R. (1993): *Ética privada e igualitarismo político*. Paidós.
- EATWELL, J.; MILGATE, M.; NEWMAN, P. [comp.] (1993): *Desarrollo económico*. (Colección Economía Crítica). FUHEM/Icaria. (45 especialistas tratan múltiples e diversos temas en relación co desenvolvemento: agricultura e desenvolvemento, análise custo-beneficio, axuda exterior, crecemento agrícola e cambio demográfico, crecemento equilibrado, colonialismo, colonias, dependencia, desenvolvemento desigual, economía do desenvolvemento, economías duales, estruturalismo, industrialización, intercambio desigual, latifundios, nacionalismo, periferia, paro encuberto, planificación do desenvolvemento, políticas fiscais e monetarias, reforma agraria, relación de intercambio, relacións norte-sur, tecnoloxía, teorías da poboación, nutrición... Un bo guiño dos temas "estrela" e clásicos da "economía crítica" desenvolvidos por un bo ramallete das súas principais figuras internacionais. A saber e entre outros moitos colaboradores: Rao, Stiglitz, Scitovsky, Abdel-Fadil, Bauer, Hirschman, Samir Amin, Wallerstein, Prebisch, Palma, Singer, Schumacher... Aínda non entraran en xogo os conceptos de "globalización", "pensamento único", "neoliberalismo"..., que máis adiante se converterían nos seus principais cabalos de batalla e, se cadra, lles darían novos bríos tralo afundimento do Muro de Berlín...).
- ECCLES, S.; GWIN, C. (1998): *Supporting Effective Aid: A Framework for Future Funding of Multilateral Development Banks*. ODC.
- The Ecologist*, (xullo-agosto, 1998): "How to Escape The Global Economy".
- The Economist*, guía de los indicadores económicos. *Las claves para comprender la economía*. Del Prado, 1997.
- EDWARDS, S.: *Monetarismo y liberalización*. FCE.
- EICHENGREEN, B. (1996): *Globalizing Capital: A History of the International Monetary System*. Princeton University Press.
- EICHENGREEN, B.; LINDERT, P.H. [ed.] (1991): *The International Debat Crise in Historical Perspective*. Cambridge, MA: MIT.
- ELSTER, J. [ed.] (1992): *Alternativas al capitalismo*. Ministerio de Trabajo.
- ENGUITA, M.F. (1998): *Economía y sociología. Para un análisis sociológico de la realidad económica*. Centro de Investigaciones Sociológicas. (O catedrático de socioloxía da Universidade de Salamanca, Mariano Fernández Enguita, realiza unha das publicacións das que non abundan no panorama español, as relativas á socioloxía económica, sobre o que

anteriormente publicara outros traballos. Este libro, ó meu modo de ver moi academicista, contén unha ampla bibliografía indexada por autores e materias: "socioloxía económica"; "socioloxía industrial"; socioloxía das organizacións e socioloxía do traballo; "socioloxía e economía"; "a industrialización e o seu contexto"; "macro tendencias socioeconómicas"; "as organizacións"; "as empresas no capitalismo"; "a organización do traballo"; "a economía non-monetaria"; "as condicións de emprego e traballo"; "economía e cultura"; "cualificación e formación"; "intereses e conflito"; "traballo e desigualdade social"; "o mercado como institución social"; "o consumo". Chama a atención que non dedicaran alíneas no seu traballo de "socioloxía económica", de "economía e socioloxía" a temas de grande actualidade en España e no mundo como: a corrupción, a nova economía (da "teoría dos rendementos crecentes", etc.), a economía dixital, a economía das novas tecnoloxías, a economía inmaterial ("capital intelectual", "traballadores, profesionais simbólicos", etc.), a economía financeira, o capitalismo popular e as novas formas de propiedade (fondos de investimento, pensións, etc.) e de control accionarial ("*corporate governance*"), a globalización/mundialización da economía, o debate sobre a economía, a socioloxía e o estado do benestar, a sociedade do benestar, os emprendedores —os "*animal spirits*" de Schumpeter e Keynes— e os retardadores no campo económico, os vellos e novos intervencionistas e os vellos e novos liberais, as novas teorías da empresa e o *management*, as vellas e novas teorías do poder político en relación co poder económico —vellos e novas *nomenklaturas* e coas sociedades construídas, duais, triais, etc.... —; ou que, nalgún caso, os tocaran moi de pasada. Pero, vaia, o autor non podería tratalo todo. Trátase dun libro de 151 páxinas, moi denso, onde se analizan as achegas de grandes autores clásicos, modernos, contemporáneos (o estilo e a forma de traballo aseméllase ós que se adoitan facer como leccións, proxectos para o concurso-oposición ás prazas funcionariais do profesorado universitario), e que supón unha achega moi positiva para os estudiosos, investigadores, para os estudantes, para os preocupados polo mundo da socioloxía e da economía. Mariano Fernández Enguita, que está por baixo dos 50 anos, foi un activo combatente, no campo trotskista, contra a dictadura franquista. Despois, fíxose un serio e rigoroso profesor de socioloxía, que leva a cabo un gran labor no campo editorial: organiza xornadas, realiza informes, múltiples publicacións, diferentes proxectos de investigación, crea e anima boas revistas científicas, invita a reputados profesores e investigadores estranxeiros, participa en intercambios, seminarios, dá conferencias...).

ENMANUEL, A. (1972): *El intercambio desigual*. Siglo XXI.

Enoikos. Revista de la Facultad de Ciencias Económicas de la Universidad de Buenos Aires, ano V, núm. 12, (xuño, 1996). (Número monográfico: "Políticas económicas en la Argentina. Opciones para el crecimiento con equidad").

ESPADA, J.C. (1995): *Social Citizenship Rights. A Critical of F.A. Hayek and Raimond Plant* (prólogo de R. Dharendorf). Macmillan Press. (Tese de doutoramento do portugués Espada, que defendeu con grande éxito en Oxford, na que promove un liberalismo de esquerdas. Foi traducida posteriormente ó portugués).

ESPING-ANDERSEN, G. (1993): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press. (Traducción ó español da revista/editorial *Debats*. Valencia).

Esprit, (maio, 1998) (L. Thurow e outros: "Les économies du chaos. Ce que nous apprennent les krachs financiers: Asie du sud-est, Chine, Mexique... Temps des états ou temps des marchés").

- ESTEFANÍA, J. [coord.] (1995): *Derecha e izquierda: las claves del debate*. Taurus.
- ESTEFANÍA, J. (1996): *La nueva economía: la globalización*. Debate. (Joaquín Estefanía, o primeiro foi responsable das páxinas económicas de *El País*, despois director de *El País* en substitución de Juan Luis Cebrián e actualmente é un alto cargo do grupo PRISA. Publica regularmente artigos en *El País* e noutros medios diferentes traballos e intervén nas tertulias do programa radiofónico "Hoy por hoy", dirixido por Gabilondo. Este grupo, que aglutina executivos, catedráticos, xornalistas, académicos, xuristas... como J.L. Cebrián, J. Estefanía, J. Pradera, M.A. Aguilar, G. Peces Barba, Nicolás Sartorius, J. Tusell, J. García Añoveros, I. Gabilondo, J. Sardá, J. Pérez Royo... converteuse, en múltiples frontes, nun dos principais "tanques de pensamento e axitación" do felipismo).
- ESTEFANÍA, J. (1997): *Contra el pensamiento único*. Taurus. (Un bo exemplo de proclamar unha cousa e face-la contraria. O grupo PRISA, co apoio do felipismo, e antes, gracias á concesión dos libros de texto, levantou un emporio multimedia con claros afáns "únicos", monopolistas/oligopolistas da cultura: edición, música, comunicación... españolas, retentores en exclusiva, sobre todo a partir dos anos 90, da "verdade periodística", da "verdade progresista"... sobre a que imparten doutrina, expenden carnés, dan leccións, machucan e desprezan ós que non se pregan ós seus dictados dende as súas potentes antenas, medios e foros, dende os múltiples espazos municipais, públicos, etc., ós que viñeron accedendo por concesión política).
- ETXEZARRETA, M. [coord.] (1991): *La reestructuración del capitalismo en España, 1970--1990*. Icaria.
- ETXEZARRETA, M. (1992): "Novas sobre a evolución da economía mundial", *A Trabe de Ouro*, ano 3, t. 2, núm. 10, (abril-xuño), pp. 221-227.
- FANJUL, O.; SEGURA, J. (1977): *Dependencia productiva y exterior de la economía española (1962-1970)*. Fundación del Instituto Nacional de Industria, Programa de Investigaciones Económicas.
- FAO (Organización das Nacións Unidas para a Agricultura e a Alimentación) (1997): *El estado mundial de la agricultura y la alimentación 1997*. FAO.
- FAO (1997): *Necesidades humanas de energía. Manual para planificadores y nutricionistas*. FAO.
- FARREL, L.C. (1998): *En busca del espíritu empresarial. El final de la empresa del siglo XX*. Management. (Larry Frarrel, graduado pola Harvard Business School, que foi vicepresidente da American Express, fundador de The Farrel Company, unha firma internacional no mundo do *management*, da teoría empresarial, propón neste traballo o apoio á innovación e a necesidade de volver ó espírito emprendedor e con principios dos pioneiros liberais reformistas escoceses).
- FAWCETT, F.; HURRELL, A. (1995): *Regionalism in World Politics: Regional Organization and International Order*. Oxford University.
- FEBRERO, R.; SCHWART, P. [ed.] (1997): *La esencia de Becker*. Ariel. (Análise da obra do premio Nobel de economía 1992, Gary Becker, e das súas principais achegas á comprensión do comportamento humano, a familia, o matrimonio e a fecundidade, a discriminación, o delicto, o dereito, a política, o diñeiro e o comportamento macroeconómico, o capital humano, a asignación do tempo, etc.).
- FERGUSON, A. (1966): *Essay on the History of Civil Society*. Edinburg University Press. (Adam Ferguson analiza nesta excelente obra traducida a varios idiomas, entre outras cousas, o papel da economía, a busca do beneficio económico na sociedade civil).

- FERNÁNDEZ BUEY, F.; RIECHMANN, J. (1996): *Ni tribunus. Ideas y materiales para un programa ecosocialista*. Siglo XXI.
- FERNÁNDEZ DURÁN, R. (1996): *La explosión del desorden: la metrópoli como espacio de la crisis global*. Fundamentos. Fernández Greña, M. (1995): *La innovación financiera y sus interpretaciones: un punto de vista keynesiano*. (Tese de doutoramento dirixida por Alberto Meixide). Universidade de Santiago de Compostela.
- FERNÁNDEZ LEICEAGA, X. (1989): "A transnacionalización da economía: unha introdución", *Agalia*, núm. 19, (outubro), pp. 303-320.
- FERNÁNDEZ LEICEAGA, X. (1993): *Capital estranxeiro e industrialización en Galicia*. Xerais.
- FERNÁNDEZ LEICEAGA, X. (1994): "A década conservadora", *Luzes de Galiza*, núm. 24, pp. 21-22.
- FERNÁNDEZ LEICEAGA, X. (1998): *El impacto de las multinacionales en las economías de acogida*. Universidade de Santiago de Compostela.
- FERRER, A.: *Historia de la globalización. Orígenes del orden económico mundial*. FCE.
- FERRO, M. (1994): *Histoire des colonisations. Des conquêtes aux indépendances (XIIIe.-XXe. siècle)*. Seuil. (Marc Ferro, coñecido historiador da escola de Annales, leva a cabo un traballo minucioso, comparativo, polémico, no que trata de analiza-las variables que interveñen neste fenómeno, rexeca o eurocentrismo, fala do "imperialismo multinacional" e da "uniformización mental do mundo baixo o signo do diñeiro rei"...).
- Finanzas y Desarrollo*, vol. 35, núm. 3, (setembro, 1998). (Publicación trimestral do Fondo Monetario Internacional sobre "Política económica y equidad", que inclúe os seguintes artigos, de funcionarios do FMI: "¿Debe ser la equidad un objetivo de la política económica?"; V. Tanzi, "Conferencia sobre política económica y equidad"; S. Gupta, B. Clements e E. Tiongson, "Gasto público en el desarrollo humano", etc. Inclúe tamén artigos sobre "A crise de Asia"; J. Exeter e S. Fries, "La transición después del comunismo: estructura y perspectivas"; J. Aart Scholte, "El FMI y la sociedad civil"; P. Gerson, "La pobreza y la política económica en Filipinas"...).
- FINKIELKRAUT, A. (1998): *La humanidad perdida. Ensayo sobre el siglo XX*. Anagrama. (O autor de *La derrota del pensamiento* volve á carga e pasa revista criticamente ós grandes problemas do século XX).
- FLETCHER, G.A. (1987): *The Keynesian Revolution and its Critics: Issues of Theory and Policy for the Monetary Production Economy*. McMillan.
- FLICHY, P. (1982): *Las multinacionales del audiovisual: por un análisis económico de los medios*. G. Gili.
- FMI (1997): *Fiscal Federalism in Theory and Practice*. FMI.
- FOXLEY, A.: *Las desigualdades económicas y la acción del Estado*. FCE.
- FOXLEY, A.: *Experimentos neoliberales en América latina*. FCE.
- FRAILE, P.: *Industrialización y grupos de presión. La economía política de la protección en España, 1900-1950*. Alianza.
- FRAILE, P. (1998): *Retórica contra la competencia en España, 1875-1975*.
- FRANCE BAUD, M. (1996): "La mundialización de los mercados", *Correo de la Unesco*, (diciembre), pp. 33-35.
- FREEMAN, A.; CARCHEDI, G. (1996): *Marx and Non-Equilibrium Economic*. Elgar.
- FREY, B.: *Para uha política económica democrática: una introducción teórica*. Alianza.

- FRANKEL, B. (1987): *Los utópicos postindustriales*. Valencia: Alfons el Magnànim.
- FROCHAUX, Cl. (1998): *L'homme seul*. L'Âge de l'Homme. (Claude Forchaux nesta grande obra, *El hombre solo*, trata sobre o malestar da cultura, sobre o malestar na arte, na filosofía, na relixión, na literatura... O autor pregúntase por cales son as causas de tanta vacuidade, perda de sentido, desencanto...).
- FUHEM (1995): *Visión global de la cooperación para el desarrollo: la experiencia internacional y el caso español*. FUHEM (Fundación Hogar del Empleado). (Varios autores).
- FUNDACIÓ EMPRESA I CIÈNCIA (1996): *Competir en Europa*. Ariel. (A Fundació Empresa i Ciència, constituída pola Universidade Autónoma de Barcelona e a Cámara Oficial de Comercio, Industria e Navegación de Barcelona, conta no seu padroado con destacadas personalidades do mundo académico e empresarial e trata, con publicacións coma esta, de impulsar debates sobre os grandes problemas que afectan á industria en España e outros países, de suxerir enfoques innovadores).
- FUNDACIÓN DRUCKER (1999): *El líder del futuro*. Deusto. (Neste traballo recóllense diferentes puntos de vista sobre as condicións do líder do futuro, da man de grandes expertos).
- FUNES ROBERT, M. (1997): *La lucha de clases en el siglo XX: vision política de las crisis económicas de nuestro tiempo*. ESIC Debate.
- FURIÓ, E. (1996): *Evolución y cambio en la economía regional*. Paidós.
- FUSSI, J.P.; PALAFOX, N. (1997): *España 1808-1996. El desafío de la modernidad*. Espasa.
- GALBRAITH, J.K. (1997): *Pour une société meilleure: un programme pour l'humanité*. Seuil. (No orixinal *The Good Society: The Humane Agenda*, John Kenneth Galbraith móstrase case máis keynesiano có mesmísimo Keynes, defende con firmeza a intervención do Estado na economía e oponse á baixada dos impostos e á dos déficit públicos, etc.).
- GALEANO, E.: *Patatas arriba. La escuela del mundo al revés*. Siglo XXI. (Eduardo Galeano, experto tamén en fútbol —asunto que tratamos no artigo anterior verbo da súa importancia como "imaxinario colectivo", como "opio do pobo" e/ou "símbolo da mobilización social dos pobos", do seu "dinamismo político progresista"...— volve á carga na súa loita, denuncia contra o capitalismo opresor, malo, malísimo, horroroso...).
- GALINDO, M.A.A. (1995): *Los bloques económicos: una guía básica de la economía mundial*. ESIC.
- GARCÍA COTARELO, R. (1986): *Del estado de bienestar al estado de malestar: la crisis del estado social y el problema de la legitimidad*. Centro de Estudios Constitucionales.
- GARCÍA FERNÁNDEZ, D.A. (1998): "Nación e ecoloxía, a favor de economías autocentradadas, semiautárquicas e democráticas", en *Análise Empresarial*, núm. 27, (xaneiro-abril), pp. 113-117.
- GARCÍA MENÉNDEZ, J.R. (1989): *El equilibrio sutil: derrumbe y reformulación del liberalismo político-económico*. Tifón.
- GARCÍA MENÉNDEZ, J.R. (1989): *Política económica y deuda exterior en América latina*. IEPALA.
- GARCÍA MENÉNDEZ, J.R. (1991): "La crisis del paradigma desarrollista en el pensamiento económico latinoamericano", *Estudios en homenaje al profesor Carlos Otero Díaz*. Universidade de Santiago de Compostela.
- GARCÍA MENÉNDEZ, J.R. (1994): "O proceso de globalización fragmentada na economía internacional: neoproteccionismo, "dumping social" e "eco-dumping", en *Revista Galega de Economía*, vol 3, núm. 2, pp. 147-162.

- GARCÍA MENÉNDEZ, J.R. [comp.] (1998): *El desafío neoliberal. Retos, opciones, respuestas*. IEPALA. (En prensa). (O novo e activo profesor-investigador de política económica da Facultade de Ciencias Económicas e Empresariais de Santiago de Compostela, José Ramón García Menéndez, é o compilador e introductor desta obra interdisciplinaria na que colaboran prestixiosos analistas e investigadores de varios países).
- GARCÍA MENÉNDEZ, J.R. (1998): "Paul Krugman e os novos enfoques de economía internacional", *Análise Empresarial*, núm. 27, (xaneiro-abril), pp. 95-101.
- GARCÍA NEGRO, M.C. (1995): "Do paradigma da produción ao paradigma da vida, anotacións", en X. Fernández. Leiceaga e outros: *Estudios en Homenaxe ao Profesor Xosé Manuel Beiras Torrado*. Universidade de Santiago de Compostela.
- GARCÍA VOLLA, G. (1995): *Aproximación a la historia del comunismo. Biografía de una frustración*. PPV. (Contén bibliografía, documentos, anexos).
- GATES, B. (1999): *Los negocios de la era digital*. Plaza y Janés. (Bill Gates volve á carga co seu negocio informático. Sobre Bill Gates e a súa empresa publicouse unha crítica terrorífica de Roberto di Cosmo e Dominique Nora, *Le hold-up planétaire. A face cachée de Microsoft*. Calman-Lévy, 1999. Unha boa parte desta obra lanzáara anteriormente, por Internet, o informático Di Cosmo).
- GELLNER, E.: *Encuentros con el nacionalismo*. Alianza.
- GÉNÉREUX, J. (1996): *L'économie politique: analyse économique des choix publics et de la vie politique*. Larousse. (Jacques Généreux analiza os principais textos, correntes da "economía política"; é dicir, a análise económica da política, disciplina que vén dos EE.UU. O autor analiza os textos dos fundadores desta disciplina: Samuelson, Coase, Harsanyi, Rawls, Schumpeter, Sen, Wicksell, Tullock, Arrow, Downs, Kalecki, Nordhaus, Niskanen, Olson. Aínda que exclúe, por exemplo, o importante traballo de Randall Holcombe, autor dunha grande obra sobre a economía do poder titulada *The Economic Foundation of Government*. Cada texto presenta unha ampla documentación e análise crítica. O autor, con bo criterio —na miña opinión— mostra que "o economista é bastante incapaz e non debe decidi-lo que é "bo", ou "malo", "xusto", ou "inxusto". No mellor dos casos debería limitarse, unicamente, a dar informes, asesoramento, consellos deste teor: "Se vostede quere alcanzar ese obxectivo, sería necesario face-lo seguinte...". Asesoramentos, consellos, informes, dictames... que sexan sempre rigorosos, empíricos, comprometidos coa verdade).
- GERSHUNY, J.I.; MILES, I.D. (1998): *La nueva economía de servicios. La transformación del empleo en las sociedades industriales*. Ministerio de Trabajo. (Contén teorías sobre o cambio estrutural, a innovación social e os servicios. Analiza a relación entre as novas tecnoloxías e o emprego nos servicios, os servicios actuais e futuros... Contén bibliografía).
- GEORGE, S. (1990): *La trampa de la deuda: tercer mundo y dependencia*. FUHEM.
- GIDDENS, A.: *Consecuencias de la modernidad*. Alianza.
- GIDDENS, A. (1996): *Más allá de la izquierda y la derecha: el futuro de las políticas radicales*. Cátedra. (Pequena obra de grande interese para romper tópicos sobre a política de "esquerdas" e "dereitas").
- GIDDENS, A. (1997): *Modernidad e identidad del yo: el yo y la sociedad de la época contemporánea*. Península.
- GIDDENS, A. (1999): *La tercera vía: la renovación de la socialdemocracia*. Taurus. (Un dos principais asesores do primeiro ministro inglés Blair, director da London School of

- Economics and Political Science, explica neste traballo a terceira vía que, segundo el, está creando, está aplicando o goberno de Blair coa súa política de "centro radical" como alternativa ó neoliberalismo salvaxe e ó intervencionismo trasnoitado. Sobre este autor é o debate entre o intervencionismo e o liberalismo en materia económica..., véxase: "Liberais e intervencionistas puros, brandos, duros... en Europa e o mundo", *Revista Galega de Economía*, vol. 7, núm. 1, (1998), pp. 311-352.
- GIL, S.; LORIO, A.; MALGESINI, G. [comp.] (1994): *Comercio alternativo y solidaridad*. Fundación Hogar del Empleado (FUHEM).
- GILBERT, P.; GREGORY, P. [ed.] (1994): *Nations, Cultures and Markets*. Avebury.
- GINER, S.; SARASA, S. [ed.] (1997): *Buen gobierno y política social*. Ariel.
- GIRAUD, P.N. (1996): *L'inégalité du monde. Economie du monde contemporaine*. Gallimard/Folio. (O autor, Pierre Noël Giraud, prognostica para o século XXI o despegue da China e da India e o crecemento das desigualdades no interior dos países ricos).
- GOMÁ, R.; BRUGUÉ, J. [ed.] (1998): *Gobiernos locales y políticas públicas. Bienestar social, promoción económica y territorio*. (Presentación de Josep Mª Vallés, da Universida de Autònoma de Barcelona). Ariel.
- GOMÁ, R.; BRUGUÉ, J. [ed.] (1998): *Políticas públicas en España*. Ariel.
- GÓMEZ, J.L.; ÁLVAREZ CORBACHO, J. [ed.] (1994): *Estrategias para Galicia*. La Voz de Galicia/Caixa Galicia. (J.L. Gómez é director de *La Voz de Galicia*).
- GÓMEZ OLIVER, A.: *Desarrollo financiero y crecimiento económico*. FCE.
- GÓMEZ URANGA, M.; SÁNCHEZ PADRÓN, M.; PUERTA, E. DE LA [comp.] (1992): *El cambio tecnológico hacia el nuevo milenio: debates y nuevas tecnologías*. FUHEM.
- GOODMAN, G.J.W. (1989): "Adam Smith" (escribe con este pseudónimo), *Los locos años ochenta: el mito del enriquecimiento y la competencia*. Grijalbo.
- GONZÁLEZ CALVEL, J. (1996): "Converxencia, unión monetaria e estado de benestar en España", *A Trabe de Ouro*, núm. 28, (outubro-décembro), pp. 533-543.
- GONZÁLEZ LAXE, F. (1996): "Galicia fronte á globalización, á rivalidade interterritorial", *Galicia en Clave Económica*, núm. 2, (décembro), pp. 93-114.
- GONZÁLEZ PÁRAMO, J.M. (1994): *Crecimiento económico, política pública y distribución de la renta*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, Facultad de Ciencias Económicas y Empresariales.
- GONZÁLEZ PINO, L. (1995): *Crisis y recuperación económica, 1990-1995*. Edieuro.
- GONZÁLEZ TEMPRANO, A.; TORRES VILLANUEVA, E. (1992): *El estado de bienestar en los países de la OCDE*. Ministerio de Trabajo.
- GOUGH, I. (1982): *Economía política del estado de bienestar*. Blume.
- GRAY, J. (1993): *Post-Liberalism: Studies in Political Thought*. Routledge.
- GRAY, J. (1994): *Liberalismo*. Alianza.
- GRAY, J. (1998): *Postrimerías e inicios. Ideas para un cambio de época*. Sequitur.
- GRAU MORANDO, R. (1994): *Crisis del estado de bienestar*. Trivium.
- GREISING, D. (1999): *David Goizueta. El hombre que consiguió que todo el mundo beba Coca-Cola*. Gestión 2000. (Houbo sectores que bautizaron a globalización como Coca-colonización dominante. Outros foron máis alá e denominárona Coca-MacDonald-Disneyización dominantes, ó que se podería engadir Microsoft-dominación e bastantes produtos "imaxinarios" máis, que se impuxeron internacionalmente. Régis Debray, unha vez que Francia xa non é o que era cultural e intelectualmente, é un dos intelectuais franceses que renova o seu antiamericanismo e ve na cultura popular norteamericana un dos

- grandes e novos males do mundo, o do imperialismo cultural e vital cotián que "triumfa" global, mundialmente...).
- GRENN, D.G. (1982): *The Welfare State for Risk of for Poor?*. The Institute of Economic Affairs.
- GRIAL, t. XXXVI, núm. 138, (abril-xuño, 1998): "O nacionalismo hoxe", con artigos de: K.J. Nagel, R. Máiz, X. Beramendi, J. Álvarez Junco, X.M. Núñez Seijas, entrevista a Borja de Riquer...).
- GRILLI, V.; GIORGIO, G. DI (1997): *Integración financiera y monetaria europea*. Fundación BBV.
- GROUPE INTERNACIONAL DE POLITIQUE ÉCONOMIQUE DE L'OFCE (1994): *Pour l'emploi et a cohésion sociale*. Presses de Sciences Po. (O terceiro informe do Grupo Internacional da Política Económica do Observatorio Francés das Conxunturas Económicas non se resigna a optar entre a pobreza e o paro, e presenta vías para facer posible a cohesión social. Obxectivo que, segundo eles, non é incompatible nin co progreso técnico nin co establecemento dun salario mínimo).
- GUAL, J. [coord.] (1996): *El reto social de crear empleo*. Ariel.
- GRIFFIN, K.B.: *Desigualdad internacional y pobreza nacional*. FCE.
- GUERRERO JIMÉNEZ, D. (1996): *Estado de bienestar y redistribución de la renta nacional en España*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, Facultad de Ciencias Económicas y Empresariales.
- GUIBERNAU, M. (1996): *Los nacionalismos*. Ariel. (Este libro escrito por Montserrat Guibernau foi enxalzado por Ernes Gellner: "é unha excelente contribución á literatura sobre o nacionalismo... Unha análise minuciosa, perspicaz e relevante dos tratamentos previos que o nacionalismo recibiu na teoría social—dentro de varias disciplinas—, e dos erros que neles se cometeron". Analiza, entre outras cosas: "El futuro de las naciones sin Estado en la Unión Europea"; "Globalización, modernidad e identidad nacional. Globalización y cultura. Globalización e identidad nacional"; "El futuro del nacionalismo"...).
- HABERMAS, J. (1990): *The New Conservatism: Cultural Criticism and the Historians Debate*. Cambridge: The MIT Press.
- HALLBERG, G. (1997): *Todos los consumidores no son iguales. La estrategia del marketing diferencial para conseguir la fidelidad de los consumidores a las marcas*. Deusto. (As formas de venda, de captación e mantemento dos consumidores, dos diferentes segmentos, cotas de mercado... están avanzando moito, desenvolvéndose unha barbaridade. E o concepto de marca, produto, campaña... aplícase, tamén, ás ideoloxías, políticas e políticos, imaxinarios, conceptos, técnicas, métodos, teorías económicas, de management, etc.).
- HAMEL, G.; PRAHALAD, C.K. (1995): *Comptiendo por el futuro*. Paidós.
- HAQ, K.; KIRDAR, U. [comp.]: *Desarrollo humano, ajuste y crecimiento*. FCE.
- HARRIS, D. (1990): *La justificación del estado de bienestar: la nueva derecha "versus" la vieja izquierda*. Instituto de Estudios Fiscales.
- HARRIS, R. (1989): *Más allá del estado de bienestar*. Instituto de Estudios Económicos.
- HARVEY, D.: *Los límites del capitalismo y la teoría marxista*. FCE.
- HAVEL, V. (1997): *Il est permis d'espérer*. Calmann-Lévy. (O gran presidente checo Vaclav Havel en 12 textos analiza a nova globalidade e cáles deben se-las actitudes dos axentes. Sinala qué debemos facer fronte a unha civilización global para o cal di: "Creo que é absolutamente necesario comprender de novo e articular dunha maneira inédita a experien-

- cia espiritual esencial e fundadora do home"; "a humanidade sabe que, de agora en adiante, só un novo tipo de responsabilidade global pode salvarla. Só lle falta un pequeno detalle: asumir verdadeiramente esa responsabilidade"....).
- HAVEMAN, R.: *Un análisis del gasto y las políticas gubernamentales*. FCE.
- HAWKING, S.; POPPER, K.; OCHOA, S.; PENROSE, R.; GRISOLÍA, S.; MARINA, J.A.; MONTAIGNER, L. E OUTROS (1996): *Tecnología, hombre y ciencia*. Fundación Universidad-Empresa.
- HEGOA (1996): *Bajo el mismo techo, para comprender un mundo global*. Pamplona.
- HELD, D. (1997): *La democracia y el orden global. Del estado moderno al gobierno cosmopolita*. Paidós.
- HENRIQUE CARDOSO, F. (1997): "Estado, comunidad y sociedad en el desarrollo social", *Revista de la CEPAL*, núm. 62, (agosto). (Traballo do presidente de Brasil, o sociólogo Fernando Henrique Cardoso).
- HERCE, J.A. (1996): *Protección social y competitividad: el caso español*. Fundación BBV. (Análise da relación entre as cargas sociais que soportan as empresas españolas e a súa competitividade).
- HICKS, J.R.: *Riqueza y bienestar. Ensayos sobre la teoría económica*. FCE.
- HICKS, J.R.: *Clásicos y modernos. Ensayos sobre teoría económica*. FCE.
- HIDALGO, D.: *Europa: globalización y Unión Monetaria*. (Diego Hidalgo neste traballo fai un amplo e claro repaso ás teses sobre a globalización e opina que a unión monetaria non só non resolverá os problemas económicos de desemprego, avellentamento... que debe afrontar Europa, senón que podería empeoralos. Hidalgo sinala que "en España, o 90% das reformas estruturais, necesarias para a economía, están aínda por facer" e "que carecemos de prospectiva").
- HIDALGO, D. (1996): *El futuro de España*. Taurus. (Diego Hidalgo, vinculado á Universidade de Harvard e á City University de Nova York, dá numerosos e interesantes datos comparativos de España. Para 1999 anuncia o traballo *El futuro de Europa*).
- HILFERDING, R. (1985): *El capital financiero*. (Presentación a cargo de Julio Segura). Tecnos.
- HILLIEN, B. (1996): *The Macroeconomic Debate: Models of the Closed and Open Economy*. Oxford: Blackwell.
- HIRSCH, J. (1997): "¿Qué es la globalización?", *Realidad Económica. Revista del Instituto Argentino de Desarrollo Económico*, núm. 142, (abril-maio), pp. 7-18.
- HIRSCHMAN, A.O. (1967): *Monetarismo vs. estructuralismo*. Río de Janeiro: Lidador.
- HIRSCHMAN, A.O. (1996): *Enfoques alternativos sobre la sociedad de mercado, y otros ensayos recientes*. FCE.
- HIRSCHMAN, A.O. (1997): *De la economía a la política y más allá. Ensayos de penetración y superación de fronteras*. FCE.
- HOBSON, J.M. (1997): *The Wealth of States: A Comparative Sociology of International Economic and Political Change*. Cambridge University Press.
- HOEKMAN, B. (1995): *The Political Economy of the World Trading System: From GATT to WTO*. Oxford University Press.
- HOLLANDER, P. (1992): *Anti-Americanism: Critiques at Home and Abroad, 1965-1990*. Oxford University Press.
- HOWELLS, J.; WOOD, M. (1993): *The Globalisation of Production and Technology*. London: Belhaven Press.

- HUNTINGTON, S.M. (1997): *El choque de civilizaciones y la reconfiguración del orden mundial*. Paidós. (O novo paradigma sobre o "choque de civilizacións" baseadas nas grandes relixións do mundo, lanzado primeiramente na revista *Foreign Affairs* por Samuel Huntington, membro dun importante tanque de pensamento do establishment americano —a Olin Foundation— e que veu substituír no mercado das polémicas ó que anteriormente lanzara Fukuyama sobre o concepto hegeliano do "final da historia").
- IAZZETTA, O. (1996): *Las privatizaciones en Brasil y Argentina: una aproximación desde la técnica y la política*. Rosario: Homo Sapiens.
- Información Comercial Española*, núm. 772, (xullo-agosto, 1998): "Privatizaciones". (Sobre as "privatizacións e a desregulación da economía, etc.", inclúe artigos do ministro Rato, Gaspar Ariño, Álvaro Cuervo, Pampillon, García de Enterría, R. Ribas, P. Durá, M.T. del Val, A. Peralta). ICE.
- Información Comercial Española*, núm. 775, (decembro, 1998-xaneiro, 1999): "Política de la competencia, globalización y cambio tecnológico". (Inclúe, entre outros, os artigos de Luis de Gindos: "Defensa de la competencia, globalización y cambio tecnológico"; do secretario de estado de Economía e Facenda, Cristóbal Montoro: "La política de competencia en España: un nuevo enfoque"; A. Schaub: "Globalización y política de la competencia"; Cristina Alcaide: "Detección y persecución de los cárteles internacionales"; C. Teijelo: "Comercio y competencia: ¿hasta dónde puede llegar la Organización Mundial del Comercio-OMC?"; I.M. Kirzner: "Los objetivos de la política antitrust: una crítica").
- INTERMON (1995): *Para entender el mundo*. Octaedro. (Unha gran ONG fai un informe sobre a nova orde mundial).
- IPMARK (*Información de Publicidad y Marketing*): "Publicidad y marketing para el tercer milenio", núm. 493, (outubro, 1997).
- ITZHAK, N.; SWARY, A.; BARRY, N.; TOPF, A.: *La desregulación financiera global*. FCE.
- JACOBS, M. (1996): *La economía verde. Medio ambiente, desarrollo sostenible y la política do futuro*. FUHEM.
- JACQUART, A. (1997): *Aviso a la economía triunfante. Grito contra los dogmas del economicismo*. Publicações Europa-América.
- JOIN-LAMBERT, M.T.; BOLOT-GITTLER, A.; DANIEL, CH.; LENOIR, D.; MÉDA, D. (1997): *Politiques sociales*. Presses de Sciences Po.
- JONES, E.L. (1997): *Crecimiento recurrente. El cambio económico en la historia mundial*. Alianza.
- JONES, J. (1998): *Habilidades de liderazgo para una nueva era*. Paidós. (Jenifer Jones é coñecida como a Margaret Mead da empresa moderna. Esta antropóloga fai unha análise do líder en relación cos desafíos do século XXI).
- JORDÁN RODRÍGUEZ, M. (1994): "Novas formas de internacionalización do capital", *Revista Galega de Economía*, vol. 3, núm. 1, pp. 113-130.
- JOY MCFARLAND, L.; SENN, L.E.; CHILDRESS, J.R. (1996): *Liderazgos para el siglo XX. Diálogos con 100 destacadas personalidades*. McGraw Hill.
- KANBUR, R. (1999): *The Futur of Multilateral Aid*. ODC.
- KEATING, M. (1996): *Naciones contra el Estado*. Ariel. (Analízanse os novos nacionalismos pro-autodeterminación, casos como os de Escocia, Quebec e Cataluña, no contexto internacional de fin de século, de grandes tratados internacionais como o de libre comercio de América do Norte, Unión Europea...).

- KENNEDY, P. (1995): *Hacia el siglo XXI. Estudio de las fuerzras y tendencias que definirán el nuevo siglo*. Plaza y Janés.
- KEPEL, G. [dir.] (1995): *Las políticas de Dios*. Anaya/Muchnik. (O autor de *La revancha de Dios* analiza nesta obra colectiva o intervencionismo relixioso na política, as políticas teocráticas, fundamentalistas...).
- KEPEL, G. (1995): *Al oeste de Alá: la penetración del Islam en Occidente*. Paidós. (É ben significativo que, sendo os EE.UU. o símbolo do liberalismo, onde están os principais abandeirados das forzas do mercado, da liberdade económica, sexa á vez un dos países onde as forzas de Deus nas súas múltiples versións e mercados teñan unha gran forza pública, social, política, económica, empresarial, cultural... Un país, tamén, que presenta o maior número de crentes por habitante, o maior número de igrexas, o maior número de sectas que, coas novas tecnoloxías da comunicación, están adquirindo unha gran forza e repercusión (e bastantes delas derivando a un fanatismo, integrista perigoso, violento). Nos EE.UU. o Islam vén tendo un gran desenvolvemento e impacto político, ideolóxico, social...).
- KHAN, J.F. (1995): *La pensée unique*. Fayard.
- KINDLEBERGER, P.CH. (1968): *Comercio exterior y economía mundial*. Aguilar.
- KINDLEBERGER, P.CH. [ed.] (1971): *The International Corporation: A Symposium*. MIT Press.
- KINDLEBERGER, P.CH. (1985): *La crisis económica, 1929-1939*. Crítica.
- KINDLEBERGER, P.CH. (1985): *Keynesianism vs. Monetarism and Other Essays in Financial History*. G. Allen and Unwin.
- KINDLEBERGER, P.CH. (1988): *Historia financiera de Europa*. Crítica.
- KINDLEBERGER, P.CH. (1991): *Manías, pánicos y cracs: historia de las crisis financieras*. Ariel.
- KINDLEBERGER, P.CH. (1988): *The International Economic Order: Essays on Financial Crisis and International Public Goods*. Harvester University. (Traducción en Crítica, 1992).
- KINDLEBERGER, P.CH. (1992): *Economic Laws and Economy History*. Cambridge University Press. (Traducción en Crítica.).
- KINDLEBERGER, P.CH. (1998): *Economic and Financial Crises and Transformations in Sixteenth-Century Europa*. Princeton University Press, International Finance Section.
- KRASNER, S.D. (1985): *Structural Conflict: The Third World Against Global Liberalism*. Berkeley University California.
- KRAUSE, D.G. (1997): *El arte de la guerra para ejecutivos. El texto clásico de Sun Tzu adaptado al mundo de hoy*. Edaf. (A xeoestraxia militar e os seus grandes teóricos —Clausewitch, Sun Tzu, etc.— levan bastante tempo aplicándose á economía, á empresa, ós negocios... "A economía sería a arte da guerra por outros medios". Agora, tamén se di do fútbol, dos deportes, dos xogos olímpicos...).
- KRUGMAN, P. (1995): *El internacionalismo "moderno". La economía internacional y las mentiras de la competitividad*. Crítica.
- KUNG, H. (1995): *Proyecto de una ética mundial*. Trotta. (O gran teólogo alemán Hans Kung, que interveu durante o curso 1995-1996 en Santiago de Compostela nas conferencias de personalidades internacionais durante a celebración do V centenario desta universidade, describe neste traballo o proxecto dunha ética mundial, o que discutiu e aprobou en Italia o Parlamento das relixións do mundo).

- KUNG, H.; KUSCHEL, K.J. [ed.] (1996): *Hacia unha ética mundial. Declaración del Parlamento de las religiones del mundo*. Trotta.
- KURAN, T. (1990): "Private and Public Preferences", *Economics and Philosophy*, núm. 6, (abril), pp. 1-26.
- KYMLICKA, W. (1995): *Filosofía política contemporánea*. Ariel. (Neste traballo analízanse criticamente as "teorías de xustiza e de comunidade": o utilitarismo, a igualdade liberal, Dworkin e a igualdade de recursos, a política da igualdade liberal, a liberdade e o capitalismo, o libertarismo, as medidas políticas do liberalismo, o feminismo, o Estado e a sociedade civil, os razoamentos, os conceptos morais, o individualismo liberal e a neutralidade do Estado... Estúdiáanse, tamén, diferentes sistemas de impartir xustiza (ou inxustiza) non transcurso da historia: liberalismo, marxismo, comunismo, comunitarismo...).
- LACORNE, D. (1997): *La crise de l'identité américaine. Du melting-pot au multi-culturalisme*. Fayard. (Análise da crise de identidade americana que sofren os EE.UU. cos estoupidos dos integristas de dereita e esquerda, o forte enfrontamento entre os grupos étnicos, a violencia urbana, racial, relixiosa, económica, social e cotiá...).
- LAFAY, G.; SIROËN, J.M. (1994): *Maîtriser le libre-échange*. Economica.
- LAFONTAINE, O.; MÜLLER, CH. (1998): *No hay que tener miedo a la globalización. Bienestar y trabajo para todos*. Biblioteca Nueva. (Por se cadra, o chanceler alemán Schröder "largouno" rapidísimamente do seu posto todopoderoso de ministro de Finanzas e Economía de Alemaña, para que a ese país non lle pasase o que lle pasou no seu día a Mitterrand cos seus experimentos de política económica de esquerdas que deron lugar a paro, a maiores déficit, desvalorizacións e perda de competitividade da economía francesa. Neste libro, que Lafontaine escribiu coa súa muller, propón as vellas receitas da esquerda socialdemócrata intervencionista...).
- LANG, T.; HINES, C. (1996): *El nuevo proteccionismo*. Paidós. (Os autores Tim Lang e Colin Hines afirman que o que se entende por libre comercio no mundo actual é un "comercio sen normas". Fronte a este, defenden o "novo proteccionismo" que se preocupa non do futuro duns poucos, que é o que ofrece o libre comercio e/ou o proteccionismo á vella usanza, senón do futuro de todos).
- LAPORTA, F.R.; ÁLVAREZ, S. [ed.] (1997): *La corrupción política*. Alianza.
- LATOUCHE, S. (1998): *Les dangers du marché planétaire*. Presses de Science Po. (Serge Latouche, catedrático de economía da Universidade París XI, é un dos principais fundadores e animadores do Movemento Anti-utilitarista nas Ciencias Sociais (MAUSS). Latouche denuncia que a "mercantilización"-"*marchandisation*" do mundo destrúe o estado-nación, baleira a política da súa substancia, supón unha gran ameaza para a contorna, corrompe a ética e destrúe as culturas).
- LAZZERI, CH.; REYNIË, D. (1999): *Politiques de l'intérêt*. PUF. (Interesante traballo que recolle diferentes achegas sobre o papel do interese, dos intereses no mundo socioeconómico, político... a escala macro e microsocia, pasando revista a múltiples autores: Maquiavelo, A Rochefoucauld, Hobbes, Rousseau Spinoza, Montaigne, Montesquieu, Sade, Mandeville: "Os vicios privados fan o beneficio público"-*A fábula das abellas*... Véxase, neste sentido, ó grande autor Giovanni Botero (1540-1617), autor da monumental obra *Della ragione di stato* (Venise, 1599). Botero recoméndalle ó señor, ó príncipe, que cando a economía estea en crise debe reforza-los lazos de dependencia dos seus servos para que as súas pequenas mellorías sexan sempre agradecidas por estes, para que estes mani-

- festen o seu recoñecemento para cos gobernantes que se preocupan deles, e desta maneira reforcen os seus lazos de obediencia. Neste sentido, Botero recoméndalle ó príncipe que manteña os servos entretidos en traballos varios, "co fin de que se apliquen ó cultivo e labor das súas terras, se afeccionen a iso, e que por esta vía se preocupen moito menos do goberno e do señorío...").
- LE CORRE, PH. (1997): *Après Hongkong. Chinois et cosmopolite. Un pays, deux systèmes? Autrement.*
- LE GLOANNEC, A.M. [dir.] (1998): *Entre union et nation, l'État en Europe.* Presses de Sciences Po.
- Las Lecturas de El Trimestre Económico.* (Deste suplemento, colección editorial da importante revista económica mexicana *El Trimestre Económico*, sinalámo-las seguintes publicacións: núm. 6, A.O. Hirschman, *Ensayos sobre desarrollo y América latina*; núm. 9, J.K. Arrow e outro, *Lecturas sobre economía del bienestar*, 2 vol.; núm. 55, S. Méndez, *La crisis internacional y el desarrollo de América latina*; núm. 56, H. Jaguaribe, *El nuevo orden económico internacional*; núm. 60, J.A. Ocampo, *Economía postkeynesiana*; núm. 65, A. Fozley, M.S. McPherson, G. O'Donnell, *Democracia, desarrollo y el reto de traspasar fronteras. Ensayos en homenaje a Albert O. Hirschman*; núm. 71, O. Sunkel, *El desarrollo desde dentro. Un enfoque neoestructuralista para América latina*; núm. 74, D.S. Brothers, L. Solís, *México en busca de una nueva estrategia de desarrollo*; núm. 75, R. Dornbush, S. Edwards, *Macroeconomía del populismo*; núm. 77, J. Ros, *La edad de plomo del desarrollo latinoamericano*; núm. 88, N. Lustig, *El desafío de la austeridad. Pobreza y desigualdad en América latina*).
- LEGER SIVARD, R. (1993): *El planeta en la encrucijada: gastos militares, sociale y crisis ecológica.* FUHEM.
- LEGER SIVARD, R. (1996): *Gastos militares y sociales en el mundo.* FUHEM.
- LEMOINE, F. (1994): *La nouvelle économie chinoise.* La Découverte.
- LÉONARD, J. (1997): *Les mouvements internationaux de capitaux.* Economica.
- LEONARD, J. [ed.] (1998): *Innovation, croissance et travail.* (Prefacio de Raimond Barre). (2º coll. de Lyon, 25-26 abril 1997). PUG.
- LEPAGE, H.: *Mañana, el liberalismo.* Espasa Calpe. (Un dos primeiros "novos economistas" franceses que nos anos 60-70 se enfrontan ás teorías marxistas, estructuralistas..., moi fortes nesa época).
- LINDBECK, A. (1987): *The Advanced Welfare State.*
- LINDBECK, A.; NYBERG, S.; WEIBULL, J.W. (1996): *Social Norms, the Welfare State, and Voting.* Estocolmo: Institute for International Economic Studies.
- LINDERT, P. (1994): *Economía internacional.* Ariel.
- LIPIETZ, A. (1997): *Elegir la audacia: una alternativa para el siglo XXI.* Trotta.
- Lire*, núm. 273, (marzo, 1999). (A coñecida revista francesa de libros destina neste número un amplo espacio a trata-lo problema da mundialización no campo do libro, da literatura: "Enquête: vers la mondialisation du livre? Faut-il avoir peur de la mondialisation? Pregúntanse se a carreira cara ós best-sellers conducirá á estandarización do libro. A irrupción de Internet, con librerías virtuais como Amazon e outras, revolucionou o mercado do libro. Á vez, o hipertexto e as posibilidades que ofrece Internet supoñen novos desafíos para o campo da creación e da publicación).
- LÓPEZ-SUEVOS, R. (1981): *Las teorías dualistas del crecimiento económico.* Coímbra.

- LÓPEZ-SUEVOS, R. (1985): "Crecemento, desenvolvemento económico e benestar social", *Agalia*, núm. 1, pp. 5-30.
- LÓPEZ-SUEVOS, R. (1990): *O outro desenvolvemento.* Novo Século.
- LÓPEZ-SUEVOS, R. (1992): "Schumpeter e a teoría do empresario", *Análise Empresarial*, núm. 15, pp. 39-43.
- LÓPEZ-SUEVOS, R. (1992): *Socialismo y mercado, notas de economía política.* Laivento.
- LOUAPRE, E.; SALVADOR, A. (1997): *L'incroyable métamorphose de Chine.* L'Harmattan.
- LÖWY, M. (1992): *On Changing the World.* Humanities Press.
- LUCAS MARÍN, A. (1995): *La participación en el trabajo. El futuro del trabajo humano.* Lumen.
- LUHMANN, N.: *Teoría política en el estado de bienestar.* Alianza.
- MAAREK, PH. (1997): *Marketing político y comunicación. Claves para una buena información política.* Paidós. (Philippe Maarek analiza como a "comunicación global" e a mercadotecnia política poden servirles ós responsables da cousa pública para vende-lo seu produto nas campañas electorais, mellora-la súa imaxe, aumenta-la súa popularidade...).
- MACLAGAN, P. (1998): *Management and Morality. A Developmental Perspective.* Sage.
- MACRIDIS, R.C.; HULLIUNG, M. (1998): *Las ideologías políticas contemporáneas.* Alianza.
- MADDISON, A.: *Dos crisis: América latina y Asia. 1929-1938 y 1973-1983.* FCE.
- MADDISON, A.: *La economía mundial en el siglo XX.* FCE.
- MADDISON, A.: *La economía política de la pobreza, la equidad y el crecimiento: Brasil y México.* FCE.
- MADDISON, A. (1992): *Las fases del desarrollo capitalista. Una historia económica cuantitativa.* FCE. (Título orixinal: *Dinamic Forces in Capitalist Development. A Longrun Comparative View.* Oxford University Press, 1991).
- MAFFESOLI, M. (1988): *Le temps des tribus. Le déclin de l'individualisme dans les sociétés de masse.* París: Méridiens KI. (Traducción: *El tiempo de las tribus.* Icaria, 1990).
- MALGESINI, G. [comp.] (1998): *Cruzando fronteras. Migraciones en el sistema mundial.* FUHEM.
- MANIÈRE, PH. (1998): *Le aveuglement français, le libéralisme contre le régression sociale.* Stock. (O autor Philippe Manière sinala que Francia, fronte ó "estatismo dominante de dereita e de esquerda, que se preocupa por mante-los seus privilexios e que non pode facerlles fronte ós problemas e desafíos que presenta a nova situación mundial, ten no liberalismo "solucións non ultras, nin radicais", para os seus problemas, incluídos os sociais").
- MANKIW, G. (1998): *Principes de l'économie.* Economica. (Título orixinal: *Principles of Economics*). (O prestixioso economista americano Gregory Mankiw, profesor de Harvard, nesta grande obra de preto de 1000 páxinas, de gran claridade e moi pedagóxica, sinala: "A ciencia económica asocia as virtudes da política ás da ciencia... Ó abordar cuestións políticas con espírito científico, a ciencia económica trata de darlles resposta ás cuestións fundamentais que preocupan a tódalas sociedades"...).
- MANKIW, G.; ROMER, D. [ed.] (1993): *New Keynesian Economics.* The MIT Press.
- MARCO, L. [dir.] (1997): *Les revues d'économie en France, (1751-1994).* L'Harmattan.
- MARTIN, H.P.; SCHUMANN, H. (1998): *A trampa de la globalización: el ataque contra la democracia y el bienestar.* Taurus.
- MARTÍN SECO, J.F. (1995): *La farsa neoliberal: refutación de los liberales que se creen libertarios.* Temas de Hoy. (Economista de Izquierda Unida, que antes pertencceu ó PSOE).

Neste libro ataca con dureza o "neoliberalismo". IU, cos seus dirixentes á fronte, promoveu manifestacións presididas polos seus principais líderes: Anguita, Romero... co lema "contra o neoliberalismo..." e plenos municipais para "condena-lo neoliberalismo" para, ante a "ofensiva fundamentalista da dereita", declarar municipios nos que teñen maioría "libres do neoliberalismo...". O concello de El Borge trasladou ós 850 electores a seguinte pregunta: "¿Está usted a favor de la humanidad o del neoliberalismo? Ponga una X en la opción elegida". O documento co que o alcalde José Antonio Ponce, de Izquierda Unida, convocaba os veciños para loitar contra o neoliberalismo acababa da seguinte maneira: "Todos a favor de la humanidad. Derrotemos al neoliberalismo". O concello ten 5 concelleiros de IU e 4 do PSOE. Tódolos edís deron o si á realización dese referendo. O concello de El Borge foi un dos que recolleu a proposta lanzada polos zapatistas, na aldea La Realidad da selva Lacandona, de convocar referenda contra o neoliberalismo. Antonio Romero, coordinador andaluz de IU, xustificaba esta campaña dicindo: "Ante tanta agresión al público, ante la ofensiva de privatizarlo todo, ante el desmantelamiento del estado de bienestar, hay que tener coraje para que la brecha entre ricos y pobres no siga aumentando. Andalucía tiene que responder al neoliberalismo que ha inspirado tanto los Presupuestos Generales del Estado como los andaluces". O referendo en El Borge pecharía unha semana de charlas, etc., ás que foron invitados Nicolás Redondo, Marcelino Camacho, o Nobel da Paz Pérez Esquivel e o escritor uruguaio Mario Benedetti. O alcalde eufórico declarou: "Somos el primer pueblo de Europa y del mundo que celebra una elección de estas características".

MARTINIELLO, M. (1997): *Sortir des ghettos culturels*. Presses de Science Po. (Marco Martiniello, profesor de ciencia política na Universidade de Liexa e director do Centro de Estudio das Migracións e da Etnicidade (CEDEM) da mesma Universidade, formúlase a pregunta de se é posible unha cidadanía multicultural nas democracias europeas e norteamericanas. Este libro foi traducido en 1998 pola editorial Bellaterra).

MARTÍNEZ, BOBILLO, A. (1995): *Empresas multinacionales, estructura organizativa y función financiera*. Universidad de Valladolid.

MARTÍNEZ DE VELASCO, L. (1988): *Ideología liberal y crisis del capitalismo: contribución a una economía crítica*. Orígenes.

MATTICK, P. (1972): *Marx et Keynes, les limites de l'économie mixte*. Gallimard.

MAZOYER, M.; ROUDART, L. (1998): *Histoire des agricultures du monde. Du néolithique à a crise contemporaine*. Seuil. (A agricultura é un dos cabalos de batalla da globalización, sobre a cal se levan a cabo diferentes políticas proteccionistas en Europa, EE.UU..., diferentes estratexias político-ideolóxicas, caciquís, multinacionais, comerciais..., e que ten repercusións en múltiples campos: político, económico, ecolóxico, cultural, vivencial, de identificación... Unha polémica de gran repercusión internacional tivo lugar en Suíza, coa proposta política consistente en defender pequenas e típicas propiedades agrícolas suízas, consideradas por diferentes sectores como símbolos fundamentais e irrenunciabes da nación. O que tamén sucedeu con marcas francesas de viño, que os xaponeses querían adquirir; e con pequenas explotacións rurais, municipios rurais, que unha parte dos franceses consideran como unha parte irrenunciable da súa personalidade, paisaxe vital, idiosincrasia...).

MEADOWCROFF, J. [ed.] (1996): *The Liberal Political Tradition: Contemporary Reappraisals*. Ward Elgar.

MEEK, R.L. (1997): *Smith, Marx, and After: Ten Essays in the Development of Economic Thought*. Cgapan and Hall.

MEIDINGER, CL. [dir.] (1983): *La nouvelle économie libéral*. PFNSP.

MEIXIDE, A. [comp.] (1988): *El mercado de trabajo y la estructura salarial*. Ministerio de Trabajo.

MELTZER, A.H. (1990): *Keynes's Monetary Theory: A Different Interpretation*. Cambridge University Press.

MÉNDEZ, R. (1997): *Geografía económica. La lógica espacial del capitalismo global*. Ariel.

MENDUS, S. (1989): *Toleration and the Limits of Liberalism*. McMillan.

MÉNY, Y.; THOENIG, J.C. (1992): *Las políticas públicas*. Ariel. (Neste libro analízanse as políticas públicas en relación co "Welfare State" (o estado de benestar), co seu desenvolvemento, coa súa quebra, co seu cuestionamento; estúdase o neocorporativismo, as "políticas de oferta e demanda", a análise comparativa, a corrupción, a "caixa negra"...).

MERKEL, W. [ed.]: *Entre la modernidad y el postmaterialismo. La socialdemocracia europea a finales del siglo XX*. Alianza.

MERLE, M.: *Sociología de las relaciones internacionales*. Alianza.

MÉSZAROS, I. (1998): "The Uncontrollability of Globalizing", *Monthly Review*, vol. 49, (febreiro), pp. 27-30.

MEYERS, W. (1994): *Los creadores de imagen*. Paidós.

MIGUÉLEZ, F.; PRIETO, C. [ed.] (1999): *Las relaciones de empleo en España. Siglo XXI*.

MILIBAND, R. (1983): *Class Power and State Power*. Londres: Verso.

MILIBAND, R. (1997): *Socialismo para una época de escepticismo*. Sistema.

MILIBAND, R.; PANITCH, L.; SAVILLE, J. [ed.] (1992): *El neoconservadurismo en Gran Bretaña y EE.UU.: retórica y realidad*. Alfons el Magnànim.

MILL, J.S. (1996): *Liberalismo y socialismo*. Pirámide.

MILLER, D. (1997): *Sobre la nacionalidad. Autodeterminación y pluralismo cultural*. Paidós. (O autor defende a identidade nacional como base da identidade persoal e, polo tanto, o principio de autodeterminación. Defende-la identidade nacionalista non implica, para o autor, opoñerse a outras formas de identidade e converter aquela en algo que se impoña a priori, que haxa que impoñer, que quede á marxe do control social. Miller oponse firmemente a esta concepción fundamentalista, teocrática da nacionalidade...).

MILLER, D.; WALZER, M. (1995): *Pluralism, justice and equality*. Oxford University Press.

MILLER, H.: *¿No basta enfrentarse a la deuda? La crisis de la deuda internacional y los países del Banco Mundial y el Fondo Monetario Internacional*. FCE

MILNER, H. (1997): *Social Democracy and Rational Choice: The Scandinavian Experience and Beyond*. London: Routledge.

MINC, A. (1997): *La mondialisation hereuse*. Plon.

MINSBURG, N. (1997): "América latina ante la globalización y transnacionalización de la economía", *Realidad Económica*, núm. 151, (outubro-novembro), pp. 148-159.

MINSBURG, N.; VALLE, H.W. (1996): *El impacto de la globalización. La encrucijada económica del siglo XXI*. Letra Buena.

MINSKY, H.P.: *Las razones de Keynes*. FCE.

MISHRA, B. (1990): *Society and Social Policy: Theories and Practice of Welfare*. McMillan.

- MOCHÓN, F. (1990): *Vigencia de las ideas keynesianas*. Universidad de Málaga.
- MONCADA, A. (1995): *La zozobra del milenio*. Espasa Calpe.
- MONTES, P. (1996): *El desorden neoliberal*. Trotta.
- MONTIEL, L. [coord.] (1993): *La salud en el estado de bienestar*. Universidad Complutense de Madrid.
- MORAL SANTÍN, J.A.; ROMÁN, M. (1994): *Demanda efectiva, competencia y crédito: ensayos sobre economía postkeynesiana*. Trotta.
- MORÁN, M.L.; ACCOTTO, A.I. (1998): "¿Hacia unha sociología mundial? Reflexiones desde la periferia con Inmanuel Wallerstein y otros", *Zona Abierta*, núm. 82/83.
- MOREAU DEFARGES, PH. (1998): *Un mundo injerencias*. Bellaterra.
- MORITA, A. (1993): "O retorno do país das maravillas: por que non espero unha recuperación global", *Análise Empresarial*, núm. 17, (xaneiro-abril), pp. 11-13.
- MOSCOSO, L.; BABIANO, J. [comp.] (1997): *Ciclos en economía y economía*. Pablo Iglesias. (Análizase a relación que hai entre os ciclos longos da economía e os conflitos sociais e internacionais que se dan neses períodos, a posible relación de causa e efecto; os fallos da teoría deses ciclos...).
- MUÑOZ, S.; GARCÍA DELGADO, J.L.; GONZÁLEZ SEARA, L. [dir.] (1997): *Las estructuras del bienestar*. Civitas.
- MUÑOZ DE BUSTILLO, R. E OUTROS (1993): *Crisis y futuro del estado de bienestar*. Alianza.
- MUNS, J. (1977): *Organismos económicos internacionales: documentos constitutivos*. CECA.
- MYRDAL, G.: *Teoría económica y regiones subdesarrolladas*. FCE.
- MYRDAL, G.: *Solidaridad o desintegración*. FCE.
- NACIONES UNIDAS: *Estudio económico y social mundial 1997. Tendencias y políticas en la economía mundial*. Naciones Unidas.
- NACIONES UNIDAS: *Informe sobre la situación social en el mundo 1997*. Naciones Unidas.
- NADAL, J.; CARRERAS, A.; SUDRIÁ, C. [comp.] (1994): *La economía española en el siglo XX*. Ariel.
- NADAL, J.; CATALÁN, J. [ed.]: *La cara oculta de la industrialización española. La modernización de los sectores no líderes (siglos XIX y XX)*. Alianza.
- NALEBUFF, B.J.; BRADENBURGER, A.M. (1997): *Coopetición*. Díaz de Santos. (Estamos estudiando dúas hipóteses de acción económica que en moitos aspectos son antagónicas: a liberal e a intervencionista. Pois ben, neste traballo proponse unha xestión que combina a competición coa cooperación. Para iso aplícase a teoría dos xogos, a cal se explica de forma moi sinxela e accesible, con fáciles exemplos).
- NAVARRO, V. (1997): *Neoliberalismo y estado del bienestar*. Ariel. (Viçens Navarro, catalán, profesor de políticas públicas, estudos políticos e socioloxía da Johns Hopkins University, é un dos principais defensores en España e fóra de España das políticas intervencionistas, crítico acérrimo do neoliberalismo. Trata, entre outros, os seguintes temas: "EE.UU, la economía está en forma "excelente" pero la gente está muy insatisfecha"; "La euroescleroris versus dinamismo en EE.UU."; "El problema mayor de la Unión Europea: la ausencia de un espacio social europeo"; "Es la globalización económica y la tecnoloxización del trabajo la causa del paro"; "La globalización mundial de la economía"; "Los países del sureste asiático"... Navarro colaborou co grupo que asesorou a Hillary Clinton no seu fracasado intento de crear unha saúde pública que chegase minimamente a tódolos americanos).

- NAVARRO, V. E OUTROS (1997): *Salud pública*. McGraw Hill Interamericana.
- NEAL, M. (1998): *The Culture Factor: Cross-National Management and the Foreign Venture*. McMillan.
- NIETO, A. (1997): *Corrupción en la España democrática*. Ariel. (O catedrático da Universidade Complutense, autor de *La organización del desgobierno* y *La nueva organización del desgobierno*, fai unha análise lúcida do grave problema da corrupción en España. Sobre este problema publicáronse varios dicionarios da corrupción, como por exemplo: E. Martín de Pozuelo, J. Bordás, S. Tarín, *Guía de la corrupción*. Plaza y Janés, 1994; M. Miralles, *Dinero sucio. Diccionario de la corrupción en España*. Temas de Hoy, 1992; J.M. Irujo, J. Mendoza, *Comisión ilegal. Negocios y sobornos al amparo del Estado*. Temas de Hoy, 1995; J. Díaz Herrera, I. Durán, *Pacto de silencio. El saqueo de España II. La herencia socialista que oculta Aznar*. Temas de Hoy, 1996).
- NIETO DE ALBA, U. (1996): *Ética de gobierno, economía y corrupción*. Complutense. (Ubaldo Nieto é o presidente do Tribunal de Contas de España, e a finais de abril de 1999 declaraba nunha intervención informativa no Parlamento español que en España é urxente poñer en marcha unha lei que regule todo o amplo e complexo mundo das subvencións públicas, pois a vixente lexislación española presenta múltiples lagoas e posibilidades para o apaño, o clientelismo...).
- NORTH, D. (1978): *El nacimiento del mundo occidental. Una nueva historia económica. Siglo XXI*. (Douglas North, premio Nobel de Economía, con brillantez e rigor fai unha dura crítica ó intervencionismo político-politicoeiro na economía. Véxase, tamén neste sentido, o traballo do latinoamericano Carlos A. Sabino: *El fracaso del intervencionismo*).
- NUENO, J.L. (1998): *El consumidor al filo del siglo XXI*. Foro Internacional da Alimentación, Alimentaria 98. Barcelona. (Importante estudio que recolle as tendencias dos consumidores ó final do século XX).
- OBSERVATOIRE GÉOPOLITIQUE DES DROGUES (1996): *Atlas mondial des drogues*. PUF. (O Observatorio Xeopolítico das Drogas, organización non-gubernamental francesa que realiza informes, estudos... sobre o grave problema das drogas e o seu tráfico, publicou este *Atlas mundial das drogas* coa axuda da Comunidade Europea e da Fondation de France. Os autores chaman a atención sobre a perigosa globalización do tráfico de drogas e sobre a gran forza dos narcotraficantes. O que tamén denunciou o Grupo de Nacións Unidas de loita contra o tráfico de drogas no seu informe de 1997, e outros).
- OCDE (1997): *Cohesion sociale et mondialisation de l'economie. Ce que l'avenir nous réserve*. OCDE.
- OCDE (1997): *La política de competencia en la economía global: una perspectiva latinoamericana*. OCDE.
- OCDE (1998): *Pour l'ouverture des marchés, les avantages de la libéralisation des échanges et de l'investissement*. OCDE.
- OFFE, CL.: *Contradicciones en el estado de bienestar*. Alianza.
- OHMAE, K. (1991): *El poder de la triada: las nuevas reglas de competencia mundial*. McGraw Hill.
- OHMAE, K. (1995): *The End of the Nation State*. (O economista xaponés, Kenichi Ohmae, ensaísta prolífico, especialista na nova economía mundial, neste libro *A fin do estado nación*, que os franceses traduciron como *Do estado nación ós estados rexionais* (Dunod, 1996) e en español *El despliegue de las economías regionales: oportunidades y desafío*

- empresarial (Deusto, 1996) —é moi significativo que tanto en Francia coma en España se cambiara o título orixinal por outros máis doces...—, sinala que, por riba dos 5000 dólares por cabeza, os pobos se volven ingobernables. Con esta renda, os cidadáns séntense moito máis membros do sistema económico planetario. Capitalismo mundial para o que, segundo este economista, os estados nación non están adaptados. Este economista di, tamén, que ó mesmo tempo que están en declive os estados nación, emerxen rexións poderosas como Padania, Cataluña, Baviera, China meridional, Shutoken —rexión xaponesa que ocuparía a terceira posición económica do mundo tralos EE.UU. e Alemaña—, Hong Kong e outras. Estas rexións estanse convertendo en actores de primeira magnitude a escala internacional. Sobre Europa di: "Europa, no mundo máis desenvolvido, posúe a máis rica e densa tradición rexional. Nun mundo sen fronteiras, Europa podería apoiarse nesta herdanza e conseguir grandes beneficios. En lugar de facelo, organizouse en sentido completamente contrario co fin de destruír esa tradición".
- OIT (1996): *El empleo en el mundo 1996/1997. Las políticas nacionales en la era de la mundialización*. OIT.
- OIT, (1997): *El trabajo en el mundo 1997-1998. Relaciones laborales, democracia y cohesión social*. Ginebra: OIT.
- OIT (1998): *The Sex Sector*. OIT. (A OIT, neste informe sobre "os fundamentos económicos e sociais da prostitución en Asia do sueste", chama a atención sobre o aumento da prostitución e, sobre todo, da prostitución infantil e de menores en países que fixeron desta desprezable lacra unha importante "forza de riqueza". O tráfico sexual, de armas, drogas, produtos nucleares, emigrantes ilegais... adquire nova forza co desenvolvemento de grandes, de vellas e novas mafias, no marco da globalización económica, a caída do Muro... Autores xa citados como Manuel Castells falan xa de "economía global criminal", outros de "narcorréximes e de réximes influídos, coaccionados polo diñeiro do narcotráfico", outros de "capitalismo mafioso", "capitalismo de cómplices", "capitalismo de ladróns"...).
- OLSON, M. (1971): *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. 2ª ed. Harvard University Press. (Hai tradución ó español deste traballo considerado un "clásico").
- ONTIVEROS, E. (1997): *Sin orden ni concierto: medio siglo de relaciones monetarias internacionales*. Fundación Caixa Galicia, Escuela de Finanzas Aplicadas.
- ORSI, V. (1995): *Escenarios y percepciones*. Belgrano.
- ORSI, V. e OUTROS (1993): *¿Quién teme a la sociedad abierta?* Belgrano.
- OTT, A.F.; HARTLEY, K. [comp.] (1991): *Privatization and Economic Efficiency. A Comparative Analysis of Developed and Developing Countries*. Vermont: Elgar. (Análise das privatizacións desde un punto de vista conceptual e de casos concretos: EE.UU., Gran Bretaña, países subdesenvolvidos e de planificación central... Algunha das conclusións que tiran dos seus estudos empíricos son as seguintes: 1) o sector privado é máis eficiente có público na produción de bens e servizos; 2) o mercado privado competitivo xeralmente proporciona servizos de rutina máis baratos ca un departamento gobernamental; 3) unha maior participación do sector privado incrementa a cantidade e diversidade dos servizos ofrecidos...).
- OVEJERO, F. (1994): *Mercado, ética y economía*. (Colección Economía Crítica). FUHEM/Icaria.

- PALAZUELOS, E. (1998): *La globalización financiera. La internacionalización del capital a finales del siglo XX*. Síntesis. Paliwoda, S.J. [ed.] (1992): *New Perspectives on International Marketing*. London: Rutledge.
- PAMPILLON, R. (1995): *Economía mundial: temas y casos prácticos*. Universitas.
- PANT, D. (1998): *Institutions et politiques commerciales internationales: du GATT à l'OMC*. A. Colin.
- PARSONS, W. (1997): *Keynes and the Quest for a Moral Science*. Edward Elgar.
- El Paseante, (xullo, 1998): "La revolución digital y sus dilemas", contén tamén o libro de M. Dery, *Velocidad de escape. La cibercultura en el final de siglo*. Siruela, 1998. (Mark Dery, profesor do MIT, intelectual da costa leste, diserta con ironía verbo das utopías da era informática... Por escapar, para escapar, a cibercultura, a nova técnica, segundo o irónico Dery, permítenos ata fuxir da débil, limitada e complicada carne —"o home é un animal moi triste poscoitum"; Jünger: "Se cadra, o orgasmo sérvelle ó home para enche-la súa existencia dunha suave ebullición, dunha efémera axitación, dun intenso e moi pasaxeiro fru-fru"; "Bestia cupidísima rerum novarum"—"O home é un animal degoradísimo por cousas novas"— que nos impide alcanzar-lo infinito... O problema reside en que algúns non son quen de suxeita-lo cabalo material, carnal, virtual... no que velozmente que- ren fuxir, escapar, perderse, atoparse... "Sen os desexos non hai nada, pero a súa satisfacción ponnos constantemente en cuestión como seres responsables").
- PATEMAN, C. (1985): *The Problem of Political Obligation: A Critique of Liberal Theory, Polity*. Cambridge University.
- PAULY, L.W. (1997): *Who Elected the Bankers? Surveillance and Control in the World Economy*. Cornell University Press.
- PEARCE, R. e OUTROS (1992): *Globalizing Research and Development*. McMillan.
- PEÑAS ESTEBAN, F.J. (1997): *Occidentalización, fin de la guerra fría y relaciones internacionales*. Alianza.
- PERELMAN, M. (1997): *El fin de la economía*. Ariel. (O profesor de economía da Universidade Estatal de California, Chico Michael Perelman, analiza a contradicción que hai entre a ideoloxía proclamada en favor do mercado, da libre empresa que hai nos EE.UU. por parte de grandes dirixentes políticos, empresariais e intelectuais, e a práctica real destes, consistente na posta en funcionamento de todo tipo de medidas proteccionistas para defende-lo seu país, grupos, corporacións..., fronte á competencia, ás forzas do mercado... Pero non só nos EE.UU. senón incluso naqueles que se mostran máis universalistas cara ós de abaixo, cara ós inmigrantes ilegais, etc., pero que, como o caso dunha parte dos profesores, profesionais da cultura (cine, etc.), da saúde..., piden duras medidas proteccionistas, de "excepción cultural, profesional", para defende-las súas profesións, corporacións... da competencia, dos vidos de fóra, da "invasión exterior").
- PÉREZ ADÁN, J. (1997): *Socioeconomía*. Trotta.
- PÉREZ OIA, X. (1999): "Sobre a declaración dos economistas europeos. Por unha política económica alternativa", *A Nosa Terra*, núm. 866, ano XXII, p. 14. (Este artigo dá a dirección de Internet onde se atopa esta declaración, isto é: <http://www.barkhof.unibremen.de/kja/memo/europe.htm>).
- PERONA, J.A. (1993): *Entre el liberalismo y la socialdemocracia: Popper y la "sociedad abierta"*. Anthropos.
- PERRI, I.; VIDAL, I. [ed.] (1994): *Delivering Welfare: Repositioning Non-Profit and Cooperative Action in Western European Welfare*. Barcelona: Centre d'Iniciatives de l'Economía Social (CIES).

- PERROUX, F. (1972): *Independencia de la economía nacional e interdependencia de las naciones*. Madrid: ICE.
- PERROUX, F. (1981): *Pour une philosophie du nouveau développement*. Aubier/UNESCO.
- PETERS, T. (1998): *El círculo de la innovación*. Deusto. (Tom Peters é un dos principais gurús do management que defende neste traballo a innovación permanente como unha das principais garantías para conseguilo éxito e mantelo).
- PETRAS, J. (1995): *América latina: pobreza de la democracia, democracia de la pobreza*. Homo Sapiens.
- PETRAS, J.; VIEUX, S. (1995): *!Hagan juego? Icaria*.
- PETRELLA, G. (1997): *El bien común. Elogio de la solidaridad*. Debate.
- PFAFF, W. (1996): *La ira de las naciones. La civilización y las fuerzas del nacionalismo*. A. Bello.
- PHALLER, A.; GOUGH, I.; THERBORN, G. (1993): *Competitividad económica y estado de bienestar: estudio comparativo de cinco países avanzados*. Ministerio de Trabajo.
- PICQUES, M.CH. (1996): *L'art des affaires en Chine*. Ph. Picquier, Libraire Le Phenix.
- PIGOU, A.C. (1971): *Socialismo y capitalismo comparados. La "Teoría General" de Keynes*. Ariel.
- PILLING, G. (1986): *The Crise of Keynesian Economics: A Marxist View*. London: Croom Helm.
- PINTO, A. (1980): *La internacionalización da economía mundial: una visión latinoamericana*. Cultura Hispánica Iberoamericana.
- PLAZA, S. (1997): *Los bloques comerciales en la economía mundial*. Síntesis.
- POLANYI, K.: *Les systèmes économiques dans l'histoire et dans a théorie*. (Prólogo de Maurice Godelier). Larousse.
- POLANYI, K. (1989): *La gran transformación: crítica del liberalismo económico*. La Piqueta.
- POLIN, R. (1984): *Le libéralisme: espoir ou péril*. La Table Ronde.
- Política Exterior*, vol. XII, núm. 65, (setembro-outubro, 1998): "Un debate sobre América: la nueva economía en el siglo XXI", que contén os artigos de Mortimer B. Zuckerman, "Un segundo siglo americano", pp. 137-153 e de Paul Krugman, "La falsedad de la "nueva economía", pp. 153-169.
- POPPER, K. (1996): *La responsabilidad de vivir. Escritos sobre política, historia y conocimiento*. Paidós.
- PORTA, A. DELLA; MÉNY, Y. (1995): *Démocratie et corruption en Europe*. La Découverte.
- PORTER, M.E. [ed.] (1986): *Competition in Global Industrie*. Harvard Business School.
- PORTER, M.; HAMMEL, G.; NAISBITT, J.; THURLOW, L. (1997): *Preparando el futuro*. (Prólogo de A. e H. Tofler). Gestión 2000.
- PRADOS DE LA ESCOSURA, L.; ZAMAGNI, V.: *El desarrollo económico en la Europa del sur. España e Italia en perspectiva histórica*. Alianza.
- PREBISCH, R.: *Capitalismo periférico. Crisis y transformación*. FCE.
- PREBISCH, R. (1960): *Introducción a Keynes*. FCE.
- PRICE, C.; DAUPHINAIS, W. (1998): *Directamente do consejero delegado*. Price-Waterhouse. (Este libro, feito pola consultora Price-Waterhouse, dá conta das experiencias de 33 conselleiros delegados de empresas moi importantes nas que explican as súas vivencias sobre xestión, innovación, globalización, cambio radical, liderado, cultura, relacións coa clientela...).

- Problèmes Économiques*, 2611-2612, núm. 2, (7-14 abril 1999): "Mondialization et gouvernance mondiale". (Esta revista semanal de *La Documentation française*, que recolle artigos de grandes revistas e medios internacionais, trata neste número sobre o seguinte: "¿É a mundialización un falso problema?"; "¿Ten aínda o Estado marxe de manobra?"; "Desintegración e integración rexionais"; "FMI, OMC...: ¿son eficaces as organizacións internacionais?"; "A regulación financeira internacional"; "As teorías das relacións internacionais"...).
- PULIDO, A. (1997): *Claves de la economía mundial y española*. Pirámide.
- RACHLINE, F. (1996): *Services publics, économie de marché*. Presses de Sciences Po.
- RAINELLI, M. (1997): *La nouvelle théorie du commerce international*. La Découverte.
- RAJCHMAN, J.; WEST, C. [dir.] (1991): *La pensée américaine contemporaine*. PUF. (Traballo dirixido por dous prestixiosos profesores de Harvard, por dous recoñecidos intelectuais negros, que representan a nova corrente dos "new black intellectuals").
- RAMONET, I. (1997): *Un mundo sin rumbo. Crisis de fin de siglo*. Debate. (Ignacio Ramonet, galego de Redondela, é director, dende hai bastantes anos, da prestixiosa e célebre revista *Le Monde Diplomatique*, a revista mensual da empresa xornalística *Le Monde*, que ten unha orientación moito máis esquerdista có xornal *Le Monde* "progresista" e de centro esquerda. Nela colaboran analistas e investigadores de todo o mundo. *Le Monde Diplomatique*, como xa sinalamos, é un dos principais "tanque de comunicación e pensamento esquerdista" contra o neoliberalismo, contra o pensamento único..., que conseguiu unha importante cota de mercado nun segmento da poboación que consume este tipo de produtos, que lle gusta identificarse por medio deles, que considera que "milita", forma parte de determinado "grupo referencial", social, político, ideolóxico-cultural, intelectual, icónico, estético... mercando este produto, mostrándoo, ostentándoo... Neste, coma en tódolos casos anteriormente citados, analizados e os que se analizan a seguir, nos casos relativos ós axentes e grupos que nos seus traballos, publicacións... se mostran a favor do intervencionismo ou do liberalismo, nas súas diferentes versións, é preciso analiza-la súa situación, posición, historicidade, a relación, coherencia que hai entre a ideoloxía, teorías proclamadas e a práctica real en función das posicións que ocupan a escala micro-, meso-, macro-, mega-, trans-, cibersocial, en función dos intereses implícitos e explícitos, manifestos e ocultos que poñen, que hai en xogo. Poñamos un exemplo académico, que podería aplicarse a outros casos, noutros campos: un candidato a unha praza universitaria pode mostrarse claramente partidario nas súas publicacións, no seu traballo—incluso de forma servil, moi servil, arrastrada...—daqueles membros do tribunal, daqueles axentes e grupos coa maior capacidade de decisión e resolución das prazas, cargos, proxectos..., para tratar de conseguila ansiada praza, posición, contrato, proxecto...; o desexado cargo, choio, bico, coenxía... Ramonet, entre outras cousas, fala no seu traballo do Sistema PPII, é dicir, Sistema Planetario Permanente, Inmediato, Inmaterial. Nós poderíamos, no marco das modas teóricas, intelectualistas que dan tan ben na escena mediática, que impactan tanto á "torcida" entregada ás súas figuras, poderíamos aplicar este efecto ramonetiano ou ramonetista e falar do Sistema PPPPIII, é dicir, Patrimonialista Propagandista Populista Planetario dos Intelectuais Investidores no Inmaterial).
- RAMONET, I.; CHOMSKY, N. (1997): *Cómo nos venden a moto*. Icaria.
- RAMOS, J. (1997): "Un balance de las reformas estructurales neoliberales", *Revista de la CEPAL*, núm. 62, (agosto).

- RAMSAY, M. (1997): *What's Wrong with Liberalism?: A Radical Critique of Liberal Political Philosophy*. London/Washington: Leicester University Press.
- RAPOPORT, A. (1989): "Solving Public Goods Problems in Competition between Equal and Unequal Size Groups", *Journal of Conflict Resolution*, núm. 33, pp. 460-479.
- RAULIN, A. (1997): *Manhattan ou a mémoire insulaire*. Institut d'Ethnologie. (Anne Raulin neste traballo antropolóxico analiza a historia da costa leste, de Nova York, a súa constitución como referente mundial, como símbolo da globalización, da converxencia, nese espacio, dos valores máis elitistas e excluíntes, e dos máis democráticos..).
- RAWLS, J. (1996): *El liberalismo político*. Crítica. (John Rawls, profesor de Harvard de Filosofía Política, autor en 1970 de *Teoría de la Justicia* (1970), é un clásico contemporáneo, un dos principais renovadores do liberalismo, moi criticado polos sectores de esquerda americanos e doutros países).
- RAYMOND, J.L. (1994): *Gasto público y crecimiento económico. Un análisis del tamaño del sector público en España y na Europa comunitaria*. Fundación BBV.
- RECIO, A. (1997): *Trabajo, personas, mercados: manual de economía laboral*. FUEM. (Inclúe unha aproximación crítica ó mercado laboral español).
- REEDER, J. [ed.] (1998): *On Moral Sentiments. Contemporary Responses to Adam Smith*. Bristol: Thoemmes Press. (Análise crítica da obra de Adam Smith editada, recompilada polo profesor da Universidade Complutense John Reeder).
- REICH, J. (1993): *El trabajo de las naciones. Hacia el capitalismo del siglo XXI*. Vergara. (O profesor Robert Reich, que foi ministro de Traballo co presidente Clinton, analiza nesta interesante publicación como será o traballo no marco da economía da información e das novas tecnoloxías, a nova xeración dos "traballadores simbólicos" e as negativas consecuencias para os traballadores menos formados, non-cualificados).
- REIFFERS, J.L. E OUTROS (1992): *Las empresas multinacionales y el desarrollo endógeno: efecto sobre la cultura, la comunicación, la educación, la ciencia y la tecnología*. UNESCO.
- REIFFERS, J.L.; AGLIETA... (1982): *Economie et finances internationales*. Dunod. (23 especialistas reunidos por Reiffers).
- REIG MARTÍNEZ, E.; PICAZO, A.J. (1998): *Capitalización y crecimiento de la economía gallega, 1955-1996*. Fundación BBV.
- REQUEJO, J. (1995): *Economía mundial: un análisis entre dos siglos*. McGraw Hill.
- REQUEJO, J. (1997): *Estructura económica mundial*. McGraw Hill.
- Revista Mexicana de Sociología*, núm. 4, (outubro-décembro, 1997): "Corporativismo y clientelismo".
- REVEL, J.F. (1962): *La cabal des dévots*.
- REVEL, J.F. (1977): *La nouvelle censure*.
- REVEL, J.F. (1981): *La grâce de l'Etat*.
- REVEL, J.F. (1988): *La connaissance inutile*.
- REVEL, J.F. (1992): *La regain démocratique*. Fayard.
- REVEL, J.F. (1998): *El ladrón de la casa vacía*. (Biografía deste gran "battant", de Jean François Revel, deste liberal comprometido coa vida, co seu tempo, que polemizou cunha parte importante dos principais intelectuais do século XX, das correntes ideolóxico-político-económico-intelectuais. Trátase, tamén, dun gran gastrónomo, experto en viños, na boa mesa, do que tamén fixo varias publicacións: libros como *El festín de las palabras*.

- Con motivo da publicación da súa biografía fixéronselle numerosas entrevistas, reportaxes..., e nunha delas fixo un acendido canto do viño branco "albariño" galego. Boa parte da súa obra está traducida ó español. Ultimamente fíxose máis coñecido internacionalmente, pois o seu fillo, que ía para gran biólogo, para gran investigador neste campo, deixouno todo e foise ó Tíbet para facerse monxe budista. Publicouse unha obra que recolle a conversación do pai —non crente— e o fillo —monxe budista— sobre o divino e o humano, sobre as diferentes formas de universalismo, globalización, transcendencia...).
- Revue Économique*, núm. 5, (setembro, 1997), J.P. Laffargue [dir.]: "Inégalités, progrès technique et internationalisation", núm. 1, (xaneiro, 1998), P. Artus [dir.]: "Stratégies de croissance et marchés émergents"; núm. 3, (maio, 1998): "Développements récents de l'analyse économique" (recolle traballos presentados no 46 Congreso Anual da Asociación Francesa de Ciencia Económica, 1997).
- Revue Économique*, vol. 49, núm. 3, (maio, 1998): "Développement récents de l'analyse économique", *XLVI Congrès Annuel de l'Association Française de Science Économique* 1997. Presses de Sciences Po. (Contén apartados sobre: "investimento directo e comercio internacional", "moeda e políticas monetarias", "taxas de cambio", "concorrenza, xogos e institucións", "crecemento e desenvolvemento", "economía do traballo"...).
- REYNOLDS, L.G.: *El crecimiento económico del Tercer Mundo*. Alianza.
- RHOADS, S. (1990): *Visión económica del mundo: gobierno, mercado y política pública*. Trillas México.
- RIECHMANN, J. [coord.]: *Necesitar, desear, vivir. Sobre necesidades, desarrollo humano, crecimiento económico y sustentabilidad*. Fundación 1º de Mayo (CC.OO.). Libros de La Catarata.
- RIECHMANN, J.; RECIO, A. (1999): *Quien parte y reparte*. Icaria.
- RIFKIN, J. (1996): *El fin del trabajo: el declive de la fuerza del trabajo global y el nacimiento de la era postmercado*. Paidós. (Polémico libro sobre o traballo, o seu futuro, a vella e nova economía... dun ex-radical americano, actualmente asesor de Clinton).
- RIGBY, M.; SERRANO DO ROSAL, R. [coord.] (1997): *Estrategias sindicales en Europa. Convergencia o divergencia*. Consejo Económico y Social (CES).
- RITZER, G. (1996): *La mcdonalización de la sociedad*. Ariel.
- ROBERT, D. (1997): *La justicia y el caos*. (O autor recolle as testemuñas de importantes xuíces e fiscais europeos —incluídos os españois— que veñen intervindo en casos famosos de corrupción, narcotráfico... Os entrevistados chaman a atención sobre a globalización do crime, da corrupción e sobre a necesidade de fornecerse adecuadamente para facerlle fronte).
- RODRÍGUEZ BRAUN, C.: *La cuestión colonial y la economía clásica. De Adam Smith y Jeremy Bentham a Karl Marx*. Alianza.
- RODRÍGUEZ-ARANA MUÑOZ, X. (1997): "Sobre la crisis del estado de bienestar", en: *Manuel Fraga: homenaje académico*. Fundación Cánovas del Castillo. (Catedrático de Dereito Administrativo, foi o primeiro director da Escola Galega de Administración Pública e actualmente é secretario de Estado de Administracións Públicas no primeiro Goberno Aznar. A Fundación Cánovas del Castillo foi pensada seguindo os modelos dos republicanos americanos, dos conservadores ingleses, dos cristiandemócratas alemáns para ser un tanque de pensamento do PP. O que sucede é que, ás veces, como veu sucedendo en España, en Galicia, algúns altos cargos utilizan estas institucións, fundacións... cunha grande

- estreiteza de miras, para beneficio particular propio e dos seus, de forma clientelista, amiguista, nepotista...).
- RODRÍGUEZ CABRERO, G. [comp.]: *Estado, privatización y bienestar. Un debate de la Europa actual*. (Colección Economía Crítica). Icaria. (Análise dos casos de España, Gran Bretaña, Italia e Francia).
- RODRÍGUEZ-FERRERA, J.C. (1997): *La economía mundial y el desarrollo*. Acento. (Juan Claudio Rodríguez, neste pequeno libríño de divulgación, trata, entre outras cousas, sobre: "Las teorías del desarrollo económico"; "La economía mundial y las relaciones económicas internacionales"; "Grandes problemas mundiales y sus posibles soluciones"; "Propuestas para un nuevo modelo de desarrollo mundial: desarrollo global, humano, sostenible").
- RODRÍK, D. (1999): *The New Global Economy and Developing Countries: Making Openness Work*. ODC.
- ROBSON, W.A. (1976): *Welfare State and Welfare Society: Illusion and Reality*. London: G. Allen and Unwin.
- ROJO, J. (1994): "Política monetaria, sistema financeiro y mercado único: perspectivas para Galicia", en L. Caramés [dir.]: *As entidades financeiras e o seu papel no desenvolvemento de Galicia*. Fundación Tilve. (Relatorios presentados nas xornadas celebradas en Santiago de Compostela en marzo do 93, baixo a dirección de Luís Caramés Viéitez).
- ROJO, L.A. (1972): *Keynes y el pensamiento macroeconómico actual*. Tecnos. (O presidente do Banco de España cambiou, como outros moitos, os seus criterios económicos sobre a política da demanda...).
- ROJO, L.A. (1984): *Keynes: su tiempo y el nuestro*. Alianza. (Unha mostra máis da evolución do pensamento, a ideoloxía proclamada e a práctica real de Rojo, que se fixo presidente do Banco de España logo dos gravísimos escándalos da época de Mariano Rubio).
- ROSANVALLON, P. (1979): *Le capitalisme utopique. Critique de l'idéologie économique*. Seuil. (Este economista, sociólogo e historiador que estivo vinculado ó PSF, a Michel Rocard, ó movemento sindical da CFDT e que deixou a política para dedicarse á investigación, trata neste e noutros traballos de abrir unha vía, de defender unha nova cultura democrática que non teña que optar entre as "utopías redentoristas e o pragmatismo estreito, descarnado...").
- ROSANVALLON, P. (1981): *La crise de l'état providence*. Seuil. (Traducción ó castelán en Civitas, 1995).
- ROSANVALLON, P. (1988): *La question syndicale*. Calmann-Lévy.
- ROSANVALLON, P. (1989): *Le libéralisme économique: histoire de l'idée de marché*. Seuil.
- ROSANVALLON, P. (1995): *La nouvelle question sociale. Repenser l'état providence*. Seuil.
- ROSANVALLON, P.; JUILLARD, J.; FURET, F. (1988): *La république du centre*. Calmann-Lévy. (Traballo de tres intelectuais franceses de talla. O grande historiador francés François Furet morrería en 1997).
- ROSANVALLON, P.; VIVERET, P. (1997): *Pour unha nouvelle culture politique*. Seuil.
- ROSECRANCE, R.: *La expansión del Estado comercial*. Alianza.
- ROSENHORN, N.; SCHNEIDER, B. (1993): *Para un mejor orden mundial: el mensaje de Kuala Lumpur*. Fundación BBV. (A Fundación do Banco Bilbao Vizcaya, en colaboración co Club de Roma, publicou este documento sobre o papel do sueste asiático no contexto da nova orde mundial. Nel colaboran líderes e intelectuais desa parte do mundo e

- tratan cuestións sobre a "ética global", "cara a unha mellor orde mundial", "a prosperidade xunto á pobreza", etc.).
- ROSS, I.S. [ed.] (1998): *On the Wealth of Nations. Contemporary Responses to Adam Smith*. Bristol: Thoemmes Press. (Ian S. Ross, profesor emérito da Universidade de British Columbia e autor dunha gran biografía sobre Adam Smith, fai aquí unha antoloxía sobre a obra deste indispensable autor, pai do liberalismo).
- RUESGA, S.M. [coord.] (1997): *Estrategias de desarrollo en una economía global*. FCE/Parteluz.
- RUFIN, J.CH. (1986): *A ditadura liberal*. Publicações Europa América.
- RUGMAN, A.M. (1997): *Negocios internacionales: un enfoque de administración estratégica*. McGraw Hill.
- RULE, J.B. (1988): *Theories of Civil Violence*. University of Berkeley California.
- SÁEZ, J.P. [dir.] (1995): *Identités, cultures et territoires*. (Prefacio de M. Wierviorka).
- SAFO, G. [pres.] (1998): *Conferencia Internacional de El Cairo sobre población y desarrollo*. Naciones Unidas. PPC.
- SAMUELSON, K. (1970): *Religión y economía*. Marova.
- SÁNCHEZ DÍAZ, E. (1998): *De la mano de Keynes: "A trac on Monetary Reform"*. Universidad de Barcelona.
- SANTIAGO HERNANDO, R. DE (1998): *Utilidade y bienestar. Una historia de las ideas sobre utilidad y bienestar*. Síntesis.
- SANTILLANA, J. (1992): *La idoneidad y asignación del ahorro mundial*. Banco de España, Servicio de Estudios.
- SAPIR, J. (1993): *Chaos russe*. La Découverte.
- SARTORI, G.: *La democracia después del comunismo*. Alianza.
- SHELLING, TH.C. (1978): *Micromotives and Macrobehavior*. Norton. (Traducción: *Micromotivos y macroconducta*. FCE, 1989).
- SHELLING, TH.C. (1984): *Choice and Consequence*. Harvard University Press.
- SCHUMPETER, J.A. (1968): *Capitalismo, socialismo y democracia*. Aguilar.
- SCHUMPETER, J.A. (1968): *Ensayos*. Oikos.
- SCHUMPETER, J.A. (1969): *Diez grandes economistas: de Marx a Keynes*. Alianza.
- SCHUMPETER, J.A. (1971): *Historia del análisis económico*. (Prólogo de Fabian Estapé. Traducción de Manuel Sacristán. Ariel 1971, 1996).
- SCHUMPETER, J.A. (1976): *Teoría del desarrollo económico*. FCE.
- SCHUMPETER, J.A. (1986): *Imperialismo y clases sociales*. (Estudio preliminar de F. Estapé. Tecnos).
- SCHUTTER, A. *La economía de libre mercado: una valoración crítica*. Ariel.
- SCHWARTZ, P.; Rodríguez Braun, C.; Méndez Ibasate, F.: *Encuentros con Karl Popper*. Alianza.
- SEBASTIÁN, L. DE (1996): *La solidaridad*. Ariel. (Ampla análise da solidariedade dende diferentes puntos de vista e nas súas múltiples vertentes. Inclúe a análise dos sistemas actuais de Seguridade Social, o fisco, os fondos de pensións, a situación dos países pobres e a actitude ante eles, a solidariedade internacional, o comercio internacional, a nova orde económica internacional, organismos internacionais como o BM e o FMI, as organizacións de axuda, o voluntariado...).
- SEBASTIÁN, L. DE (1997): *Neoliberalismo global: apuntes críticos de economía internacional*. Trotta.

SCREPANTI, E.; ZAMAGNI, S. (1997): *Panorama de historia del pensamiento económico*. Ariel. (Análise da economía política no contexto da historia das ideas. Ernesto Crepanti e Stefano Zamagni analizan a economía política dende o seu nacemento, as súas diferentes teorías: o mercantilismo; o *laissez faire* e a economía smithiana; as teorías de Ricardo a Mill pasando por Malthus; o pensamento de Marx e as economías socialistas; o utilitarismo e a revolución marxinalista; a ortodoxia neoclásica; a "alta teoría e a dinámica económica": Keynes, Kalecki, Schumpeter; a "teoría das formas de mercado"; a "teoría do equilibrio xeral"; a "nova economía do benestar"; o "debate sobre o cálculo económico do socialismo"; a "teoría económica contemporánea": da idade de ouro ó estancamento; a síntese neoclásica; a contrarrevolución monetarista; do desequilibrio ó equilibrio neowalrasiano; teorías poskeynesianas e neokeynesianas; a evolución da nova economía do benestar e as teorías da xustiza económica; a controversia sobre o marxinalismo na teoría da empresa e dos mercados; a "nova economía política" e a súa contorna; a teoría da produción como proceso circular; "Radical Political Economy e similares" ...).

SEGURA, J. [ed.] (1974): *Inflación, paro y mercado de trabajo*. Revista de Trabajo.

SEGURA, J. (1989): *Teoría de la economía industrial*. Civitas.

SEGURA, J. (1992): *La industria española y la competitividad*. Espasa Calpe. (O recoñecido economista e prestixioso catedrático de teoría económica da Universidade de Madrid veuse adscribindo á corrente intervencionista en materia económica. Aínda que neste caso, coma noutros, ó longo da súa carreira se produciron cambios nos seus criterios. Nunha polémica que estoupou nos medios de comunicación españois, estes deron conta de que o profesor Segura, á vez que ocupaba a cátedra universitaria antes mencionada, presidía a Fundación Empresa Pública —institución pública vinculada ó Ministerio de Industria— e era conselleiro, por proposta do PSOE, do Banco de España. En 1998, e logo de que o PP gañase as eleccións en 1996 cun programa que, en materia económica, propoñía unha política liberalizadora, de privatización de numerosas e importantes empresas públicas, o Ministerio de Industria, presidido polo Sr. Piqué, destituíu ó catedrático Segura da Presidencia desa Fundación; isto deu lugar a protestas por parte de coñecidos defensores do intervencionismo económico, como Joaquín Estefanía, alto cargo do grupo PRISA e antigo director do xornal *El País*, xornal dende o que se levantaron voces contra a destitución de Julio Segura. Polo que se ve, neste caso e noutros nos que sucedeu o mesmo, para acérrimos críticos do "monolitismo político e económico", do "pensamento único"..., o que nomeou ou confirmou a Administración felipista é inamovible, ninguén pode destituílos pois, segundo parece, representan a Verdade Profesional e Política —¿de Libre Designación?—, a Verdade Absoluta, Plena, Intocable, Perenne e Permanente polos séculos dos séculos. Á vez que foi espertada esta polémica da orde de cesamento do profesor Segura por un ministerio que en materia de empresas públicas está levando unha política liberalizadora contraria á defendida por ese profesor, o xornal *El Mundo* deu conta de que o profesor Segura cobraba nesa Fundación Empresa Pública, por unhas cousas e por outras, un salario de 18 millóns de pesetas ó ano, e de que tiña unha blindaxe, para o caso de que se rompese o contrato con aquela, de 50 millóns de pesetas. O economista Segura compaxinaba o cargo que tiña este substancioso salario na Fundación Empresa Pública co de catedrático de universidade e co de conselleiro do Banco de España. Polo que se ve, algúns economistas que se din e declaran de "esquerdas", "intervencionistas? —tamén os hai que se declaran "marxistas", "liberais", etc.—, completamente contrarios ó pensamento único, ó neoliberalismo... teñen tanta forza, tanta capacidade utópica, profesional, tan boa dispo-

sición pola causa pública que ocupan máis dun cargo público de grande importancia e repercusión. Cargos que, ademais, en teoría requiren dunha gran dedicación, esforzo e responsabilidade. Jospin di que hai que limita-los mandatos, os cargos que ocupan os representantes da esquerda. Blair propón un laborismo moito máis liberal... Se cadra, Segura e algúns coma el —pois ocorre en bastantes outros casos— defenden un novo intervencionismo con cargos ou nomeamentos públicos de libre designación, que sexan perennes e inamovibles cando os nomeen os "bos". E que estean moi ben pagados e blindados, ou con cláusulas de 50 quiliños "da ala" pública para cando os rompan os "malos". Cargos que, por suposto, sexan "perfectamente" compatibles con outros empregos que requiren unha gran dedicación... O Partido Comunista de España, ó que estivo vinculado Julio Segura, e outros partidos de esquerda, na oposición, defenderon —e algúns din seguilo defendendo— unha política dura e inflexible de incompatibilidades. Iso non impediu que diferentes axentes, que incluso pertenceron ó comité executivo, central, á dirección desas forzas de esquerda real, compaxinen, compatibilicen os seus altos cargos políticos con outros empregos, traballos que, en teoría, esixen unha plena dedicación. Polo que se ve, certos cargos de "esquerda" —e de centro e de dereita, incluídos os extremos, incluídas as tendencias nacionalistas e non-nacionalistas, comunitarias, internacionalistas, ecoloxistas...— teñen barra libre para proclamar unha cousa ideoloxicamente e face-lo contrario na práctica).

- SEGURA, J. (1995): *Una reflexión sobre algunos problemas de la protección social*. Fundación Empresa Pública, Programa de Investigaciones Económicas.
- SEGURA, J. E OUTROS (1989): *La industria española en la crisis: 1978-1984*. Alianza.
- SEGURA, J. E OUTROS (1991): *Análisis de la contratación laboral en España*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- SELDON, A. E OUTROS (1996): *Del estado de bienestar a la sociedad de bienestar*. Negocios.
- SEN, A.: *Elección colectiva y bienestar social*. Alianza. (Premio Nobel de Economía).
- SEN, A. (1982): "Rational Fools: A Critique of the Behavioural Foundations of Economic Theory", en: *Choice, Welfare and Measurement*. Oxford: Blackwell. ("Los tontos racionales", en F. Hahn, M. Hollis [comp.]: *Filosofía y teoría económica*. FCE, 1986).
- SEN, A. (1995): *Nueva economía del bienestar*. Universidad de Valencia.
- SEN, A. (1997): *Bienestar, justicia y mercado*. Paidós.
- SEN, A. (1998): "La elección social y la justicia", *El Trimestre Económico*, vol. LXV(4), núm. 260, (outubro-dецembro), pp. 479-505. México.
- SEERS, D.: *La teoría de la dependencia. Un revolución crítica*. FCE.
- SEERS, D.: *Economía política del nacionalismo*. FCE.
- SINGER, H.; ANSARI, J. (1984): *Países ricos y pobres*. Pirámide.
- Sistema, 145-146, (setembro, 1998): "la crisis del neoliberalismo y las tareas del socialismo". Este número da revista da Fundación Sistema, vinculada co chamado "guerrismo", recolle os traballos presentados no XIII Encuentro sobre el futuro del socialismo, baixo o título: "La crisis del neoliberalismo y las tareas del socialismo", que tiveron lugar en 1997. Publícanse artigos de, por esta orde, Alfonso Guerra, José F. Tezanos, Juan C. Ibarra, J. Moreno, M. Monereo, José M. Benegas, Nicolás Sartorius, Carlos San Juan, Carlos Carnicero, E. Ibarra, Ana Noguera, Nicolás Redondo Terreros, P. Sabando, Roberto Dorado, Francisco F. Marugán, Miguel A. Martínez, Enrique Barón, Luis Ortiz).
- SIVAN, E. (1997): *El Islam radical: teología medieval, política moderna*. Bellaterra.

- SKIDELSKY, B. (1982): *El fin de la era keynesiana: ensayos sobre la desintegración de la economía política keynesiana*. Laia.
- SKIDELSKY, B. (1986): *J.M. Keynes*. Alianza.
- SKIDELSKY, B. (1996): *El mundo después del comunismo*. Ariel.
- SKINNER, A.S. (1996): *A System of Social Science: Poppers Relating to Adam Smith*. Clarendon Press.
- SKOCPOL, TH. (1984): *Los estados y las revoluciones sociales*. FCE. (Traducción do libro: *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia and China*. Cambridge University Press, 1979).
- SMITH, A.D. (1997): *La identidad nacional*. Trama. (Anthony D. Smith é catedrático de socioloxía da London School of Economics and Political Science da Universidade de Londres e director da revista *Nations and Nationalism*. Publicou varias obras sobre o nacionalismo. Nesta, analiza os elementos que conforman as identidades nacionais e cómo xorden, os tipos de nacionalismos, os desafíos actuais que suscitan, etc.).
- SMITH, J.; WALLERSTEIN, I. E OUTROS [coord.] (1992): *Creating and Transforming Households: The Constraints of the World-Economy*. Cambridge University Press.
- SOKAL, A.; BRICMONT, J. (1997): *Impostures intellectuelles*. Odile Jacob. (Sobre as empanadas teórico-físico-patafísico-lingüísticas-langagières-estructuralistas-de-constructivistas-lacanianas-post-after... de grandes intelectuais franceses —e doutras moitas partes— que non hai quen lles entre, quen os entenda. Pero, queridíños, miñas xoias: "O escuro, canto máis escuro, dúas veces bo. Pensamento sublime").
- SOLCHAGA, C. (1997): *El final de la era dorada*. Taurus. (O ex-ministro de Economía e Facenda analiza as consecuencias da globalización. Di que nada poderá ser como antes da globalización, e de paso —"A vaquiña polo que vale"— defende e xustifica a política que aplicou cando foi ministro de Economía e Facenda co presidente González).
- SORMAN, G. (1998): *El mundo es mi tribu*. A. Bello. (Un dos liberais considerados primeiros "novos economistas" de finais dos 60 e principios dos 70 que, para levar a cabo un proxecto de estudio, realiza unha viaxe por todo o mundo e conta as súas experiencias da globalización, etc. Todo o cal aparece neste libro).
- SOROS, G. (1999): *La crisis del capitalismo global: la sociedad abierta en peligro*. Debate. (O grande especulador internacional, Soros, que cos seus fondos de investimento fixo tremer a varias moedas e ó sistema monetario internacional, cae do cabalo e descobre os perigos do mercado internacional financeiro integrista, descontrolado... O que vén contando nos seus artigos, libros, foros, fundacións, debates..., con grande eco internacional. En Francia este mesmo libro titulouse: *A crise do capitalismo mundial. O integrismo dos mercados*).
- SNOWER, J.P. (1993): *The Future of the Welfare State*. Centre for Economic Policy Research.
- SPRAOS, J.: *¿Es desnivelador el comercio? La especulación norte-sur y los términos de intercambio*. FCE.
- STEINER, PH. (1998): *La "science nouvelle" de l'économie politique*. PUF. (Philippe Steiner explica o nacemento da "ciencia nova", da economía política a mediados do século XVIII, con Dupont de Nemours que en 1768 emprega o termo de "ciencia nova" para referirse á obra *A orde natural e esencial das sociedades políticas* de Le Mercier de la Rivière e de François Quesnay, médico de Luís XV, que, como é sabido, chegaría a ser un economista

- moi distinguido, o gran fisiócrata de tanta repercusión para o desenvolvemento da economía científica. Steiner reflexiona sobre a obra de Quesnay —da que é un especialista—, que se opuxo ó estatismo de Colbert, ó mercantilismo da época, ós privilexios fiscais, á "cobiza arrogante" dos terratenentes... Quesnay establece os vínculos da economía coa moral e coa política. A economía política é, tamén, unha economía do político. De aí que, nun primeiro tempo, os estudos universitarios de economía en España, e noutras partes, se chamasen estudos de Ciencias Económicas, Comerciais, Políticas e Morais).
- STEWART, F.: *Tecnología y subdesarrollo*. FCE.
- STRAUSS, L. (1990): *Le libéralisme antique et moderne*. PUF.
- STREETEN, P. (1995): *Thinking About Development*. Cambridge University Press.
- SUNKEL, O.; PAZ, P. (1988): *El subdesarrollo latinoamericano y la teoría del desarrollo*. Siglo XXI.
- SWEDBERG, R. (1991): *Joseph A. Schumpeter: The Economics and Sociology of Capitalism*. Princeton University Press.
- TAMAMES, R. (1993): *Estructura económica internacional*. 17ª ed. Alianza. (O acreditado catedrático de estrutura económica da Universidade de Madrid, profesor invitado a numerosas universidades doutros países, un dos conferenciantes máis invitado de España, Ramón Tamames, é un gran divulgador do pensamento económico en España, un gran comunicador, autor dunha prolífica e coñecida obra en materia económica, socioeconómica, de economía ecolóxica, defensor de Europa e da integración europea... Da súa obra *Estructura económica de España* celebrouse a 25 edición en 1998. Tamén é un autor un tanto contradictorio, pois tan axiña escribe contra os monopolios en España como fai un informe, en 1997, para defende-lo monopolio das farmacias españolas que, por certo, cunhas mínimas medidas liberalizadoras, logo das lexítimas protestas dos farmacéuticos en paro, melloraron notablemente. Tan axiña escribe, fai análises críticas sobre a banca e os banqueiros españois como fai un informe favorable de Mario Conde... Tamames pertenceu á dirección do Partido Comunista de España e de Izquierda Unida. Compaxinou o seu emprego de catedrático con outros cargos ou traballos de consultoría, asesoramento, consellería de empresas... Ultimamente, intervén, coa brillantez, ousadía —non exenta de excesos e grandes contradicións en bastantes casos—, simpatía, afouteza e amplos coñecementos de múltiples temas que o caracterizan, nos parladoiros do chorado Antonio Herrero, que pasou a dirixir Luís Herrero cunha tendencia máis pasteleira, de tratar de quedar ben, de mollarse moito menos có seu antecesor... Por iso perdeu tanta audiencia).
- TAMAMES, R.; HUERTA, B. (1999): *Estructura económica internacional*. Alianza.
- TARROW, S. (1997): *El poder en movimiento. Los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*. Alianza. (Esta importante obra de Sydney Tarrow foi publicada orixinalmente uns anos antes pola Cambridge University Press e tivo unha ampla aceptación no campo de estudio dos movementos sociais e da acción política).
- TAVARES, M.C.: *De la sustitución de importaciones del capitalismo financiero. Ensayos sobre economía brasileña*. FCE.
- TAYLOR, L.: *Modelos macroeconómicos para los países en desarrollo*. FCE.
- TAYLOR, L.: *Estabilización y crecimiento en los países desarrollados*. FCE.
- TAYLOR, M. [comp.] (1988): *Rationality and Revolution*. Cambridge University Press.
- TAYLOR, M.; CONTI, S. (1997): *Interdependent and Uneven Development: Global-Local Perspectives*. Ashgate.

- TEMIN, P.: *Lecciones de la Gran Depresión*. Alianza.
- Tendencias de gestión en el nuevo milenio*. PMP, 1998. (Este libro recolle as xornadas internacionais que se celebraron en xuño do 98 no Parque Tecnolóxico de Zamudio-Biscaia).
- TERRE DES HOMMES: *El derecho a la equidad. Ética y mundialización social*. Icaria.
- THORP, R. [comp.]: *América latina en los años 30. El papel de la periferia en la crisis mundial*. FCE.
- TIETMEYER, H.; Zentralbankrat der Deutschen Bundesbank [ed.] (1996): *Währungsstabilität für Europa. Beiträge, Reden und Dokumente zur europäischen Währungsintegration aus vier Jahrzehnten. (Estabilidad monetaria para Europa. Contribucións, discursos, documentos sobre a integración económica europea de catro decenios)*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- THERBORN, G. (1997): *The Western European Welfare State and its Hostile World*. Madrid: Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales.
- THUROW, L.: *Corrientes peligrosas. El estado de la ciencia económica*. FCE.
- THUROW, L. (1993): *La guerra del siglo XXI*. Javier Vergara.
- THUROW, L. (1996): *El futuro del capitalismo*. Ariel.
- TILLY, CH.: *Coerción, capital y los Estados europeos 990-1990*. Alianza.
- TIRYAKIAN, E.; ROGOWSKI, R. [comp.] (1985): *New Nationalisms of the Developed West: Toward Explanation*. Allen and Unwin.
- TINBERGEN, J. (1965): *Hacia una economía mundial: sugerencias para una política económica internacional*. Occidente.
- TOOD, E. (1999): *La ilusión económica. Sobre el estancamiento de las sociedades desarrolladas*. Taurus. (O autor francés Emmanuel Tood, que lle proporcionou a Chirac a teoría da fractura social que tan bo resultado lle deu na súa elección presidencial, explica neste traballo a decadencia dos países avanzados basándose en teorías sociolóxicas, antropolóxicas, económicas... sobre a familia, a súa composición, as súas crenzas, estratexias...).
- TORRES, J. (1996): *Pensiones públicas. ¿Y mañana qué?* Ariel.
- TORTELLA, G.: *El desarrollo de la España contemporánea. Historia económica de los siglos XIX y XX*. Alianza.
- TOURNAINE, A. (1993): *Critique de la modernité*. Seuil.
- TOURNAINE, A. (1997): *Pourront-nous vivre ensemble? Egaux et différents*. Fayard.
- TRIFFIN, R.: *El caos monetario*. FCE.
- TRIGO, J. (1998): *La economía española hacia el mercado*. Gestión 2000. (Faise unha análise de datos básicos da economía española e do que din os expertos; analízase a relación entre investimentos e infraestrutura, a formación empresarial, o euro, etc.).
- TUGORES, J. (1994, 1995, 1997): *Economía internacional e integración económica*. McGraw Hill.
- TWOMEY, M.J.: *Las corporaciones multinacionales y el Tratado de Libre Comercio*. FCE.
- ULRICH VON WEIZSÄCKER, E.; HUNTER LOVINS, L.; LOVINS, A.B. (1997): *Factor 4: duplicar el bienestar con la mitad de los recursos naturales. Informe al Club de Roma*. Galaxia Gutenberg/Círculo de Lectores. (O Club de Roma, e o que o rodea, continúa cos seus importantes debates, informes, recomendacións..., de gran repercusión en liña cos dos anos 70 sobre o "crecemento cero", etc.).
- UNESCO (1997): *Nuestra diversidad creativa. Informe de la Comisión Mundial de Cultura y Desarrollo*. UNESCO.

- VALDÉS, J.G.: *Pinochet's Economist. The Chicago School in Chile*. Cambridge University Press. (Traducido en Bos Aires polo grupo Z co título *La Escuela de Chicago: operación Chile*).
- VAN PARIJS, PH. (1997): *Libertad real para todos. Que puede justificar el capitalismo (si hay algo que pueda hacerlo)*. Paidós.
- VARELA PARACHE, M. [coord.] (1991): *Organización económica internacional: problemas actuales de la economía mundial*. Pirámide.
- VELARDE, J.; CERCAS, A. (1999): *El estado del bienestar*. Acento.
- VELTZ, P. (1997): *Mondialisation, villes et territoires: l'économie d'archipel*. PUF.
- VENCE, X. (1986): *Capitalismo e desemprego en Galicia*. (Prólogo de X.M. Beiras). Xerais.
- VENCE, X. (1995): *Economía de la innovación y del cambio tecnológico*. Siglo XXI.
- VENCE, X.; OUTES, X.L. [ed.] (1998): *La Unión Europea y la crisis del estado de bienestar: una visión crítica del neoliberalismo económico*. Síntesis. (Xavier Vence e Xosé Luís Outes Ruso, profesores de economía da Universidade de Santiago de Compostela e de Vigo, respectivamente, recollen neste traballo achegas de investigadores económicos de diferentes puntos de España que participaron nas xornadas de "economía crítica" que tiveron lugar na Universidade de Santiago de Compostela. Trátanse, entre outros, os seguintes asuntos: "Globalización versus regionalización"; "Integración y reestructuración de la periferia europea"; "Crisis, ajuste y regresión europea: el papel de las privatizaciones"; "Trabajo, paro y exclusión"; "Desigualdades en la distribución de la renta: una crítica da alternativa liberal", etc.).
- VENCE, X.; STANLEY, J. [ed.] (1996): *Wealth from Diversity: Innovation, Structural Change and Finance for Regional Development in Europe*. Universidade de Santiago de Compostela. (Contén unha relación dos traballos presentados no *International Congress European Periphery Facing the New Century*", celebrado en Santiago de Compostela en outubro do 93).
- VERDÚ, V. (1997): *El planeta americano*. Anagrama. (Premio Anagrama). (Este xornalista de *El País* dá conta neste libro do amplo mundo norteamericano, onde estivo vivindo).
- VICKERS, J.; YARROW, G.: *Un análisis económico de la privatización*. FCE.
- VIDAL VILLA, J.M. (1990): *Hacia una economía mundial. Norte/sur: frente a frente*. Plaza y Janés.
- VIDAL VILLA, J.M.; MARTÍNEZ PEINADO, J. [coord.] (1995): *Economía mundial*. McGraw Hill.
- VILLAREAL, R.: *La contrarrevolución monetarista. Teoría, política económica e ideología del neoliberalismo*. FCE.
- VILHAR TRILHO, X. (1991): "Marx e o preconceito desfavorábel ás naçoms pequenas e atrasadas", *Agalia*, núm. 28, pp. 475-480.
- VILHAR TRILHO, X. (1992): "Nen socialismo real nen socialismo de mercado ideal", *A Trabe de Ouro*, núm. 12, (outubro-décembro), pp. 591-600.
- Vingtème Siècle. Revue d'Histoire*, número especial "Les crises économiques du 20e siècle", núm. 52, (outubro-décembro, 1996); número especial "Les populismes", núm. 56, (outubro-décembro, 1997).
- VIRILIO, P. (1997): *El ciber mundo. La política del peor*. Cátedra.
- VON BEYME, K.: *Teoría política del siglo XX. De la modernidad a la post-modernidad*. Alianza.

- VV.AA.: *La larga noche neoliberal. Políticas económicas de los 80.* (Colección Economía Crítica). Icaria.
- WATKINS, K. (1999): *Crecimiento económico con equidad. Lecciones del este asiático.* (Prólogo de Joaquín Estefanía). Intermón-Libros de Encuentro. (O británico Kevin Watkins, experto en desenvolvemento humano, fixo proxectos de agricultura e de comercio internacional, e realizou informes sobre pobreza e educación. O autor defende o investimento en educación e saúde para os países atrasados pero con criterios de eficacia).
- WALLERSTEIN, I. (1988): *El capitalismo histórico.* Siglo XXI.
- WALLERSTEIN, I. (1991): *Unthinking Social Sciences. The Limits of Nineteenth-Century Paradigms.* Cambridge: Polity Press.
- WALLERSTEIN, I. (1997): *El futuro de la civilización capitalista.* Icaria.
- WALZER, M. (1996): *Moralidad en el ámbito local e internacional.* Alianza.
- WALZER, M.; SARTORI, G.; RAWLS, J.; TAYLOR, CH.; HIRSCHMAN, A.; SKINNER, Q. E OUTROS (1996): "Liberalismo, comunitarismo y democracia", *La Política. Revista sobre el Estado y la Sociedad*, 1º. trim., núm. 1.
- WAGNER, P. (1995): *Sociología de la modernidad. Libertad y disciplina.* Herder. (Análizase a modernidade e as súas crises, e preséntase a seguinte cuestión: "¿Estamos en camiño cara a unha modernidade liberal ampliada?". Contén ampla bibliografía).
- WARNIER, J.P. (1999): *La mondialisation de la culture.* La Découverte. (Jean Pierre Warnier propón unha OMC bis, en liña coa Organización Mundial do Comercio, pero para a cultura e que non se basee unicamente no diñeiro, en referir, medi-la cultura unicamente polo que impoñen os medios de comunicación, o consumo mundial de determinados produtos estandarizados, as industrias culturais. Warnier di que unha cousa é a industria cultural centrada fundamentalmente no cine, no sector audiovisual, nos discos, na prensa..., e outra a cultura. Wernier sinala que hai unha gran multiplicidade cultural, unha gran riqueza cultural en todo o mundo que non responde ó modelo dos produtos estandarizados pola industria cultural e, sobre todo, pola cultura dominante expedida polos EE.UU.).
- WEATHERDORD, J. (1998): *La historia del dinero. De la piedra arenisca al ciberespacio.* A. Bello.
- WEBSTER, A.; DUNNING, J.H. [ed.] (1990): *Structural Change in the World Economy.* Routledge.
- WILDING, P. [ed.] (1986): *In Defense of the Welfare State.* Manchester University Press.
- WILKINS, M. [ed.] (1991): *The Growth of Multinationals.* E. Elgar.
- WILKINSON, P. (1971): *Social Movement.* Pall Mall.
- WILSON, W.J. (1996): *Les oubliés de l'Amérique.* Desclée de Brouwer. (Sociólogo, profesor de Harvard, moi escoitado por Clinton, especialista da pobreza urbana).
- WIERSVORKA, M. [dir.] (1993): *Racisme et modernité.* La Découverte.
- WIERSVORKA, M. [dir.] (1997): *La société fragmentée.* La Découverte.
- YERGIN, D.; STANISLAW, J. (1998): *The Commanding Heights. The Battle between Government and the Marketplace. That is Remaking the Modern World.* New York: Simon and Schuster.
- YOSHINO, M.; RANGAN, S. (1995): *Las alianzas estratégicas.* Ariel. (Michael Yoshino e Srinivasa Rangan estudian cómo nos últimos tempos se van establecendo "alianzas estratégicas" entre grandes compañías multinacionais para facerlles fronte ós desafíos da globalización da economía, da competencia a escala mundial).

- YOUNG, J.T. (1997): *Economics as a Moral Science: The Political Economy of Adam Smith.* Elgar.
- YUMUS, M. (1997): *Hacia un mundo sin pobres.* (Yumus creou en Bangladesh o banco dos pobres que xa se implantou en 58 países, incluídos os EE.UU. Di Yumus: "A pobreza é unha prisión á que non hai que enviar paquetes senón rompe-los muros do cárcere". Estou completamente de acordo con Yumus e penso que a forma de saír adiante, individual e colectivamente, é implicándose cada un, autónoma e responsablemente, tratando de resolver, por un mesmo e xunto cos demais, os problemas sen esperar que alguén dende fóra nolos resolva, sen instalarse no nacionalchoronismo, na desculpa, sen buscar mil e un pretextos para xustificarse, para culpar, responsabilizar dos problemas dun ó que se ten enfronte, ós outros, ó resto, á "parenta", ó mundo cruel, ó Demo, ó Gran Capital, á Conspiración Comunista, Fundamentalista, Liberal, Sionista, Islamista...).
- ZORGBIBE, CH.: *Historia de las relaciones internacionales, vol. 1: De la Europa de Bismarck al final de la Segunda Guerra Mundial; vol. 2: Del sistema de Yalta hasta nuestros días.* Alianza.